Закон ⊘ Бізнес

№23 (1062), 2 — 8 ЧЕРВНЯ 2012 Р. НАМ 20 РОКІВ! WWW.ZIB.COM.UA

АНОНС

ДОКУМЕНТ

Захист незалежності

Адвокати задоволені новим проектом, але просять про уточнення. > СТОР. 3

ПРОЙДЕНИЙ ШЛЯХ

ВГС відзначає день народження

21 рік тому в Україні виник перший спеціалізований суд. > СТОР. 5

ТОЧКА ЗОРУ

Теорія відносності

ВРЮ і ВККС по-різному дивляться на причини затягування розгляду справ. > СТОР. 6

ПІДСУМКИ

Суди майже не винні

РСУ знайшла причину високої смертності в'язнів. > СТОР. 7

РОЗ'ЯСНЕННЯ

Безкоштовні аргументи

Витребування доказів не завжди зумовлює сплату судового збору. > СТОР. 11

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

Узаконене рейдерство

Лазівки в законодавстві змушують власників ділянок вишукувати контрзаходи для захисту свого майна. > СТОР. 12

УЗАГАЛЬНЕННЯ

Шкода й компенсація

Обов'язок відшкодувати шкоду іншим особам, потерпілим унаслідок взаємодії джерел підвищеної небезпеки, покладається на володільців останніх солідарно. > СТОР. 13

ДОГОВОРИ

Позика на перетині видів юрисдикції

Набуття сторонами корпоративних прав не позбавляє їх можливості укладення між собою угод, не пов'язаних зі статутною діяльністю товариства. > СТОР. 14

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

НОВИЙ КПК ВІД «ЗіБ»!

Вийшов друком новий Кримінальний процесуальний кодекс! Він надійшов усім передплатникам разом з №22 «ЗіБ».

Якщо ви бажаєте замовити додаткові примірники кодексу, звертайтеся безпосередньо до редакції:

— за телефоном **(044) 537-34-33;**
— надіславши лист-замовлення на адресу **zibpodpiska@optima.com.ua.**

Вартість 1 примірника — 49 грн. з урахуванням доставлення.

Отримайте кодекс першими!

У зв'язку з випуском у світ нового КПК це та наступне числа «ЗіБ» вийдуть на 16 сторінках.

Вищий господарський суд України

Шановні колеги —
судді та працівники апарату господарських судів!

4 червня 1991 року Верховна Рада УРСР прийняла закон «Про арбітражний суд», який започаткував утворення системи господарського судочинства в Україні. Знаменно, що це сталося напередодні народження нової незалежної держави. Таким чином, господарське судочинство проходило разом з нею всі непрості етапи розвитку й становлення.

За ці роки національна система судів господарської юрисдикції неодноразово піддавалася трансформаціям. Та й до цього часу ведуться серйозні дискусії щодо шляхів удосконалення господарського судочинства та підвищення його якості. Закон «Про судоустрій і статус суддів», прийнятий 7 липня 2010 року, вкотре підкреслив виняткову важливість судової гілки влади в житті держави.

Сьогодні від мудрості й виваженості наших рішень залежить не лише віра людей у справедливе правосуддя та верховенство права, а й стабільність у державі та суспільстві. Переконаний, що своєю щоденною працею ми й надалі забезпечуватимемо захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання, чим сприятимемо розбудові України як сучасної правової держави. Адже наша інтеграція до європейського співтовариства висуває суворі вимоги до вітчизняного правосуддя.

Здійснення правосуддя є почесною та водночас нелегкою місією, яка вимагає від нас особливої відповідальності, сумлінності й високого професіоналізму. Тож бажаю всім нам міцного здоров'я, сімейного благополуччя, творчої наснаги та нових вагомих здобутків у справі розбудови правової демократичної Української держави!

Зі щирою повагою та найкращими побажаннями
Голова ВГС Віктор ТАТЬКОВ

ОБГОВОРЮЄМО ПРОЕКТ

Адвокат Ігор СТЕПАНОВ: *«Гарантій повноцінного захисту ніколи не буває достатньо»*

РОМАН ЧИМНИЙ

Для реалізації в повному обсязі принципу змагальності, закладеного в новому Кримінальному процесуальному кодексі, найближчим часом мають бути прийняті нові закони про адвокатуру та прокуратуру. Проект першого вже надійшов до парламенту. І, як будь-яка реформа, відразу поділив тих, кого він стосується, на прихильників і противників.
Кореспондент «ЗіБ» зустрівся з відомим українським адвокатом Ігорем СТЕПАНОВИМ, аби дізнатися про думку практика щодо цього законопроекту, а також почути пропозиції стосовно його вдосконалення.

«Не можна робити різких рухів у сфері, яка безпосередньо стосується долі людини»

— Ігорю Володимировичу, напевне, ви вже встигли ознайомитися з проектом закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Які перші враження?

— Цей законопроект стосується регулювання та визначення напряму розвитку суспільних відносин, в яких я беру активну участь. Тому мені, безперечно, було дуже цікаво ознайомитися з поглядами розробників документа на майбутнє адвокатського середовища.

Перші враження досить позитивні, хоча й не зовсім однозначні. Запропонований у проекті шлях розвитку адвокатури явно не можна назвати революційним. Він швидше еволюційний. І це, на мою думку, є плюсом документа. Бо вважаю, що не можна робити різких рухів у сфері, яка безпосередньо стосується долі людини та захисту її прав. Інакше це може спричинити колапс усієї правозахисної функції.

Крім цього, варто пам'ятати, що можливості адвокатів у наданні якісної та дієвої допомоги не визначаються тільки майбутнім законом «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Вони будуть зумовлені цілою сукупністю нових актів, серед яких — ще й новий КПК, закон «Про прокуратуру» (який теж чекає свого часу). Тому цілком логічним виглядає еволюційний шлях розвитку адвокатури, обраний розробниками проекту закону, бо їм треба було узгодити та синхронізувати ці нормативні акти між собою.

> «Не можна відмовляти людині в захисті тільки тому, що в неї немає коштів».

> *Закінчення на стор.4*

РЕГЛАМЕНТ

Ініціатива меж не знає

ЛЕВ СЕМИШОЦЬКИЙ

Конституційний Суд повернув народним депутатам право ініціювати розгляд будь-якого питання, зокрема й про денонсацію міжнародних угод. Адже в січні цього року парламент обмежив коло суб'єктів, які можуть вносити такі пропозиції.

У своєму рішенні від 30.05.2012 Суд виходив з того, що ратифікація міжнародного договору «здійснюється Верховною Радою у формі закону, який, за своєю правовою природою, не відрізняється від інших законів України». Тобто повинен прийматися в загальному порядку, встановленому для всіх інших актів, які ухвалюються парламентом.

Натомість на початку року до Регламенту ВР були внесені зміни, згідно з якими законопроекти про денонсацію міжнародного договору України можуть вносити на розгляд парламенту лише Президент і Кабінет Міністрів. Однак, як констатував Суд, суто законодавчого обмеження прав народних обранців буде недостатньо. Адже ч.1 ст.93 Конституції наділяє повноваженнями суб'єктів законодавчої ініціативи як главу держави й Уряд, так і нардепів та Національний банк.

Таким чином, Суд визнав неконституційною нову редакцію ч.1

Суддя-доповідач у справі — Андрій Стрижак.

ст.202 Регламенту ВР. Отже, тепер представники опозиції можуть вимагати від колег розгляду питання про денонсацію харківських угод, чим, власне, і було зумовлене подання до КС. Одначе наявність права ініціювати певне питання ще не означає, що така пропозиція буде підтримана парламентом.

Прикметно, що справа про законодавчу ініціативу стала першою за останні 2 роки, в якій КС фактично став на бік представників парламентської опозиції. Тим самим він спростував закиди про політичну упередженість під час розгляду конституційних спорів.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Випадкова закономірність

МАРИНА ЗАКАБЛУК

Вища кваліфікаційна комісія суддів буває щедрою на догани. Про це як нікому іншому відомо представнику Тернівського райсуду м.Кривий Ріг Дніпропетровської області Максимові Коноваленку, який не раз притягався комісією до дисциплінарної відповідальності.

Неузгодженість позицій

М.Коноваленко — «постійний клієнт» ВККС. За час існування комісії на дії служителя Феміди надійшло 16 скарг. Проте не лише через це законник часто навідується до «кваліфікаційників»: ВККС повинна вирішити питання щодо обрання його суддею безстроково.

Так, 25 липня 2011 р. закінчився 5-річний строк повноважень М.Коноваленка. Річ у тому, що 30 червня минулого року ВККС відмовила володарю мантії в рекомендуванні на «пожиттєве» призначення. Він не погодився з цим рішенням і оскаржив його до Вищої ради юстиції.

> *Закінчення на стор.6*

2 Новини і коментарі
4 Від першої особи
5 Судова влада
8 Фотофакт
10 Законодавча влада
12 Юридична практика
13 Судова практика
15 Міжнародне право
16 Weekend

61018
ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС
Оформити передплату на газету «Закон ⊘ Бізнес» можна в будь-якому відділенні зв'язку України

ЦІНА ДОГОВІРНА
4 820105 830014

ВІТАЄМО!

ДМИТРО САНДЛЕР
2 червня, 51 рік

Голова підкомітету Комітету ВР з питань економічної політики, представник фракції Партії регіонів, народний депутат IV—VI скликань.

ОЛЕГ ЦАРЬОВ
2 червня, 42 роки

Голова підкомітету Комітету ВР з питань фінансів, банківської діяльності, податкової та митної політики, представник фракції ПР, народний депутат IV—VI скликань.

ЮРІЙ КРУК
2 червня, 71 рік

Заступник голови Комітету ВР з питань транспорту і зв'язку, представник групи «Реформи заради майбутнього», народний депутат II—VI скликань.

МИКОЛА РОМАНЮК
5 червня, 60 років

Заступник голови Комітету ВР з питань ПЕК, ядерної політики та ядерної безпеки, представник фракції ПР, народний депутат V та VI скликань.

ПЕТРО ЦИБЕНКО
5 червня, 63 роки

Перший заступник голови Комітету ВР у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів, представник фракції КПУ, народний депутат II—VI скликань.

ПЕТРО ПИСАРЧУК
6 червня, 57 років

Член Комітету ВР з питань бюджету, представник фракції ПР, народний депутат IV—VI скликань.

БОРИС ШИЯНОВ
6 червня, 54 роки

Голова підкомітету Комітету ВР з питань транспорту і зв'язку, представник фракції БЮТ—«Батьківщина», народний депутат VI скликання.

В'ЯЧЕСЛАВ КИРИЛЕНКО
7 червня, 44 роки

Член Комітету ВР з питань культури і духовності, представник фракції блоку «НУНС», народний депутат III—VI скликань.

ТАРАС СТЕЦЬКІВ
7 червня, 48 років

Член Комітету ВР з питань ПЕК, ядерної політики та ядерної безпеки, представник фракції блоку «НУНС», народний депутат I—IV та VI скликань.

ОЛЕКСАНДР КОЗУБ
8 червня, 56 років

Голова підкомітету регламентного комітету, представник фракції ПР, народний депутат V та VI скликань.

НАСТАНОВИ

Головне — людські долі

Віктор ЯНУКОВИЧ: «Феміда має бути сліпою лише до звань, посад і грошей»

29 травня судді, вперше призначені на посади, склали присягу. Володарі мантій були відібрані за новою прозорою та об'єктивною процедурою, що почала діяти в результаті судової реформи. Вітаючи суддів із призначенням, Віктор ЯНУКОВИЧ охарактеризував, якими мають бути українські служителі Феміди та окреслив головні шляхи розвитку вітчизняного правосуддя.

Очікування від посвячених

Вітаючи суддів зі складенням присяги, гарант зазначив, що відтепер їхній головний обов'язок — захищати права та свободи громадян, служити інтересам українського народу, забезпечувати безсторонність та об'єктивність правосуддя. «Ваше покликання та важлива роль у житті нашої держави покладає на вас значну відповідальність за прийняті рішення, оскільки вони безпосередньо впливають на долі людей».

Президент наголосив, що очікує від новопризначених суддів вірності суддівській присязі та усвідомлення відповідальності перед суспільством і державою. «Хочу, щоб ви пам'ятали: Феміда має бути сліпою лише до звань, посад і грошей, але не до людських доль», — сказав глава держави.

В.Янукович підкреслив, що саме справедливість судових рішень є тим критерієм, за яким суспільство оцінює якість правосуддя, а повага до суду — це передусім повага до державної влади.

Президент сподівається, що новопризначені судді також зроблять свій внесок в удосконалення правової системи держави та утвердження в ній верховенства права.

Незалежність суддів

В.Янукович упевнений, що ключова умова розвитку України — підвищення незалежності суддів та ефективності їхньої діяльності. Якщо цього не досягти, то реформування в інших сферах, насамперед у економіці, — неможливе. «Вважаю, що незалежний суддя — це в першу чергу суддя освічений, суддя, професіоналізм якого є запорукою доступного, справедливого та чесного судочинства».

Гарант зауважив, що сьогодні в державі вживаються необхідні заходи для покращення правових, соціальних та фінансових гарантій незалежності суддів. У промові він відзначив, що достойна суддівська винагорода є головною умовою забезпечення об'єктивності та неупередженості людини в мантії. А тому вже сьогодні судді отримують винагороду, яка значно більша, ніж до проведення реформи. У подальшому в державі буде покращено фінансово-матеріальне забезпечення суддів: зростатиме заробітна плата працівників апарату судів; впроваджуватимуться сучасні інформаційні технології, покликані полегшити роботу суддів.

Принцип змагальності

Президент уважає, що реальне функціонування принципу змагальності не можливе без існування в Україні сильної та професійної адвокатури. «Переконаний, що стан адвокатури є показником захищеності особи та одним з індикаторів просування держави в напрямі утвердження й забезпечення прав і свобод людини», — сказав керманич. Тому, наголосив він, адвокатура в Україні має бути високопрофесійною, незалежною та ефективною.

Саме із цією метою гарант уніс до ВР законопроект «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». «Основною ідеєю цього закону є побудова якісної моделі адвокатури, засадами діяльності якої буде якнайширше самоуправління, незалежність від державних органів, законність, дотримання адвокатами професійних і моральних вимог», — наголосив В.Янукович.

Також Президент підкреслив важливу роль у функціонуванні судової системи нового Кримінального процесуального кодексу: «Вірю, що результатом впровадження цього закону стане забезпечення справжньої змагальності та рівності сторін у кримінальному процесі, підвищення оперативності кримінального провадження, а також встановлення дієвої системи гарантій захисту прав і свобод учасників кримінального провадження».

ДОБІР

Тестуйтеся, бо ви того варті!

3584 кандидати покажуть рівень своїх знань у галузі права

МАРИНА БОЙКО

5 червня Вища кваліфікаційна комісія суддів проведе анонімне тестування осіб, які виявили бажання стати суддями. 3614 кандидатів були готові позмагатися за мантії, проте комісії довелося 30-х із них «дискваліфікувати» ще на першому етапі відбору кадрів для Феміди.

На засіданні, яке відбулося 29 травня, голова ВККС Ігор Самсін повідомив, що в період з 4 квітня до 24 травня цього року до них надійшло 3614 заяв про участь у доборі на посади суддів. І хоча станом на 16 травня в документах 700 осіб були виявлені певні недоліки, до останнього дня прийому заяв більшість претендентів змогла їх усунути.

Залишалося вирішити долю 34 кандидатів з «особливим статусом». Так, із заявами про участь у доборі до постійно діючого органу звернулося 4 кандидати (Наталія Кондратьєва (72 бали), Ганна Сергієнко (72 бали), Вадим Ткаченко (69 балів) та Тетяна Ковальчук (67 балів)).

«Вони мають статус кандидата й перебувають у резерві. Тому потрібно їм відмовити в допуску до добору», — висловила свою позицію член комісії Ніна Фадєєва. «Це не таке вже й просте питання», — зауважив заступник голови ВККС Микола Пінчук. Своєю думкою поділився й І.Самсін. Він зазначив, що неможливо одночасно перебувати в резерві й бути допущеним до другого добору.

Можливо, ці четверо кандидатів виявили бажання спробувати набрати більше балів за тестування, кваліфіспит та зайняти вищу сходинку в рейтингу претендентів на мантії. При цьому вони, мабуть, не мали наміру залишити резерв, а хотіли у випадку невдачі використати його як запасний аеродром.

Комісія радилася з приводу резервістів більш як півгодини й прийняла рішення: допустити їх до тестування й виключити з резерву.

Також ВККС відмовила в допуску до добору трьом особам, які не досягли 25-річного віку, 12 кандидатам, в яких стаж роботи в галузі права менше 3 років (отримали диплом про здобуття вищої юридичної освіти лише у 2010—2011 рр.) та 15 претендентам, через невідповідність цій же вимозі, але з інших причин (диплом отримали давно, але не встигли достатньо попрацювати).

30 травня комісія допустила до тестування ще 3580 осіб. Тобто загалом за два дні постійно діючий орган дав зелене світло 3584 претендентам, які 5 червня в Києві виявлятимуть рівень загальних теоретичних знань у галузі права. А обійдеться цей захід недешево: за попередніми підрахунками на одного кандидата витратять близько 2 тис. грн.

Швидше за все, з 3584 осіб до кваліфіспиту комісія допустить до тисячі осіб. Отже, виходить, що лише четверта частина коштів буде витрачена недаремно. У такому разі, можливо, варто запровадити компенсаторний механізм, аби заяви про участь у доборі писали лише ті, хто дійсно не уявляє свого життя без мантії. Інакше тестування кандидатів обходитиметься держбюджету занадто дорого.

ПРОГАЛИНИ

Ласкаво поскаржитися…

Вал безпідставних заяв може змусити ВР переглянути порядок притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності

ОКСАНА КОВАЛЕНКО, ЛЕВ СЕМИШОЦЬКИЙ

Ще під час ухвалення закону «Про судоустрій і статус суддів» прогнозувалося, що практика застосування його норм підкаже вузькі місця нововведень. Однією з таких лазівок, які інколи спричиняють зловживання чи помилки, стало право кожного поскаржитися на суддю. Чи не настав час звузити коло суб'єктів звернень і конкретизувати підстави для порушення дисциплінарного провадження?

Після проведення судової реформи будь-який громадян отримав право поскаржитися на дії служителів Феміди до Вищої кваліфікаційної комісії суддів. Головною метою, яку закладали в цю норму її розробники, було забезпечення прозорості судової системи та викоренення корупції. Здавалось би, усе демократично й правильно. Але обов'язковість розгляду таких заяв у поєднанні з повною безкарністю їхніх авторів призвело до того, що за короткий час ВККС у буквальному розумінні завалили скаргами. Через великий обсяг роботи членам комісії інколи не вистачає часу досконально вивчати матеріали, що, як наслідок, збільшує ймовірність помилкового рішення.

На підтвердження цих слів як приклад можна навести дисциплінарну справу судді Жовтневого районного суду м.Дніпропетровська Олександра Антонюка, про яку «ЗіБ» розповідав у попередньому числі. Нагадаємо: ВККС винесла законнику догану за «невмотивований самовідвід». Доповідач у цій справі — член ВККС Анатолій Марцинкевич — зауважив у коментарі кореспондентові нашого тижневика, що судді почали дедалі частіше зловживати правом на самовідвід. «Вони просто не хочуть розглядати певні справи і з якихось підстав беруть самовідвід. А за це встановлена дисциплінарна відповідальність», — пояснив А.Марцинкевич.

Натомість, як стверджує народний депутат Святослав Олійник, який обізнаний з обставинами справи, О.Антонюк має всі підстави для оскарження такого рішення ВККС до Вищої ради юстиції. На думку парламентаря, догана винесена помилково. «Це рішення показує, що, очевидно, ВККС не мала достатньо часу для того, аби розібратись у справжніх причинах самовідводу», — припускає нардеп.

Як з'ясував «ЗіБ», кваліфкомісія розглядала заяву, яку взагалі було відкликано скаржником. Дивує й сама підстава притягнення судді до відповідальності — за самовідвід. Радше в протилежному випадку, тобто в разі залишення в процесі, можна було б дорікати судді за порушення присяги. Адже його дружина — адвокат — раніше надавала юридичну допомогу одній зі сторін в іншому процесі. «ВККС не знайшла часу для того, аби ознайомитися з поясненнями самого судді, і це призвело до того, що вчергове (на жаль, це — непоодинокий випадок) винесено рішення, яке, очевидно, буде оскаржуватися до ВРЮ», — припускає нардеп.

Чим завершиться розгляд цієї конкретної справи у ВРЮ — питання другорядне. Але воно піднімає на поверхню більш загальні проблеми, які стосуються роботи ВККС. Зокрема, закон передбачає лише два шляхи для кваліфкомісії після отримання скарги: або відмовити у винесенні дисциплінарного стягнення або оголосити судді догану. Третього не дано. Натомість, як свідчить практика, трапляються випадки, в яких можна було б обмежитися більш м'яким видом реагування, скажімо, попередженням.

Крім того, намагаючись скаргами вплинути на суддю, сторони змушують ВККС викликати його до столиці, відволікаючи від роботи. Кілька таких візитів — і в судді починає нарощуватися стіс нерозглянутих справ, затягуються, а то й порушуються процесуальні строки, що, своєю чергою, призводить до скарг уже в інших справах. І суддя опиняється перед вибором: або в кожному провадженні у ВККС особисто намагатися переконати членів кваліфкомісії в безпідставності претензій до нього, або сподіватися, що розберуться й без нього, обмежуючись письмовими поясненнями. Але ж і ВККС накриває вал скарг, що унеможливлює глибокий аналіз кожної ситуації.

Серед фахівців, зокрема й у Комітеті ВР з питань правосуддя, вже обговорюються необхідні законодавчі зміни, які б упорядкували процедуру розгляду скарг. «Треба передбачити два інструменти: по-перше, скасувати обов'язковість розгляду ВККС усіх скарг, що надходять, бо часто з тексту видно, що вона має на меті тільки тиск на суддю, і, по-друге, дати можливість винести попередження без винесення догани», — пропонує С.Олійник. За таких обставин кваліфкомісія отримає певний «люфт» у санкціях, і лише в разі повторного порушення, що припускатиме винесення догани, суддю викликатимуть для давання пояснень.

Крім того, на думку нардепа, слід установити запобіжні чинники для необгрунтованих заяв. «Якщо сторони використовують скаргу до ВККС як тиск на суд, це має розглядатися принаймні як адміністративний проступок. Інакше ми не припинимо зловживань правом на скаргу, а всі судді замість виконання основної роботи лише їздитимуть на засідання кваліфкомісії», — наголосив С.Олійник.

Аби ці пропозиції набули статусу закону, їх має підтримати більшість членів профільного комітету. Тоді парламент устигне ще на цій сесії захистити вершителів правосуддя від несумлінних скаржників.

ПРЯМА МОВА

Святослав ОЛІЙНИК,
член Комітету ВР з питань правосуддя:

— Останнім часом і звичайні громадяни, й адвокати почали зловживати правом на подання скарги до ВККС. Майже для кожної 3—4-ї справи разом з позовною заявою до суду вже подаються копії ще не відправлених, але заготовлених шаблонів скарг на суддю, який ще нічого не встиг зробити в цій справі. Адже сторони знають: кожна їхня скарга закінчуватиметься тим, що суддю викликатимуть до Києва для пояснень. У такий спосіб намагаються певним чином вплинути на суддю, змусити його чи то задовольнити позовні вимоги, чи вчинити певні, вигідні для сторони, процесуальні дії.

Анатолій МАРЦИНКЕВИЧ,
секретар Вищої кваліфікаційної комісії суддів:

— Кожна скарга обов'язково вивчається членами ВККС, але через надмірну завантаженість інколи погіршується якість розгляду. Якби було достатньо часу, ми могли б детальніше зупинятися на справах, які потребують більшої уваги. Можна було б частіше виїжджати в регіони, щоб на місцях вивчати ситуацію.
Уважаю, потрібно на законодавчому рівні визначити, що скарги, в яких не зазначено підстав притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, а фактично оскаржено судові рішення, ВККС могла б залишати без розгляду. При цьому такі заяви можуть розглядати лише троє членів комісії, а не увесь склад.

ДОКУМЕНТ

Захист незалежності

Адвокати задоволені новим проектом, але просять про уточнення

ЮЛІЯ ГАЙДАЙ

Минулого тижня Комітет ВР з питань правової політики рекомендував парламенту прийняти за основу законопроект «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (№10424). Документ уже викликав резонанс в адвокатському співтоваристві. На Facebook навіть з'явилася сторінка, присвячена цій темі. Особливо активно обговорювали вітчизняні «баристери» заяву голови ВККА Володимира Висоцького, котрий розкритикував законопроект. А що ж звичайні адвокати? Задоволені вони законопроектом чи вважають, що він не поліпшить їхнього становища?

Голови двох КДКА — столичної та обласної — впевнені: «Самоврядування повинне бути ефективним». Інна Рафальська (ліворуч) і Галина Ковбасинська під час обговорення законопроекту «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Один у полі не воїн

Новий закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» повинен стати ще однією цеглинкою у фундаменті оновленої правової системи. Найбільший камінь у вигляді Кримінального процесуального кодексу вже закладено. Ухвалення закону про адвокатуру юристи чекали довгих 20 років.

Звичайно ж, чинний акт, прийнятий ще в 1992 році, як і старий КПК, ніс на собі всі родимі плями тоталітаризму. Тим часом при вступі до Ради Європи в 1995 році Україна зобов'язалася захистити статус адвокатської професії законом і створити відповідну професійну асоціацію. Через десять років у резолюції від 5.10.2005 ПАРЄ знову закликала нашу країну «створити професійну асоціацію адвокатів шляхом ухвалення нового закону про адвокатуру без подальшої тяганини...». І, нарешті, у резолюції ПАРЄ «Функціонування демократичних інститутів в Україні» від 6.10.2010 звучить те саме послання про реформування адвокатури та створення професійної асоціації адвокатів.

Заради справедливості слід зазначити, що всі ці роки спроби прийняти новий закон про адвокатуру робились, але безуспішно. Чи то розробникам і адвокатам не вдавалося досягти консенсусу, чи то (і це найбільш правдоподібний варіант) просто не було політичної волі. Тому що на прикладі КПК ми бачимо, що за бажання розробити та прийняти навіть такий концептуальний документ можна в досить стислі терміни.

Отже, новий закон про адвокатуру — це вже вистраждане й наболіле. Головною його новелою стало утворення єдиної професійної організації, яка об'єднає всіх українських адвокатів. Крім того, закон передбачає створення багаторівневої системи органів самоврядування й закріплює за захисником права, окреслені в новому КПК.

Адвокати, як тільки громадськості став доступний текст проекту, почали його активно обговорювати — на форумах в Інтернеті, у кабінетах, на офіційних заходах. У цілому велику частину новел сприйняли позитивно. Проте справжній шквал відгуків викликав навіть не сам закон, а реакція на нього голови ВККА В.Висоцького. Він (хоча й уходив до відповідної робочої групи при Президентові) розмістив розгромну заяву на офіційному сайті ВККА. Наголосив, що законопроект «абсолютно не відображає концепції законодавчого розвитку адвокатури» і «не повною мірою відображає позицію більшості адвокатів». Зокрема, В.Висоцький заявив про те, що в документі не дотримано принципу публічності, розкритикував положення, в якому мовиться про порядок утворення Національної асоціації адвокатів з'їздом адвокатів і запропонував формувати її на підставі указу Президента. «У такому разі незрозумілим є посилання на необхідність дотримуватися принципу публічності при здійсненні адвокатського самоврядування, наприклад, у частині формування єдиної асоціації адвокатів. Адже прямим проявом дотримання принципу публічності є створення професійних організацій саме найвищим органом адвокатського самоврядування, а не актом глави держави», — вважають адвокати Сергій Алєксєєв і Сергій Боярчуков. За їхнім твердженням, велика частина адвокатів не поділяють думки чиновника від адвокатури.

Самоврядування — в ціні

Проте наскільки задоволені пропонованими нововведеннями самі «винуватці торжества»? Основні положення документа вже підтримала Спілка адвокатів України. «На наше переконання, ухвалення нового закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» дозволить привести вітчизняне законодавство у відповідність із міжнародними стандартами з урахуванням особливостей правової системи України», — мовиться в листі, направленому Президентові та Голові ВР.

На круглому столі, що відбувся не так давно, ділилися своїм баченням законопроекту і його ключових новел адвокати Києва й області. Судячи з виступів, принципових заперечень у них немає. А ось уточнити та прояснити деякі моменти до того, як «білль» буде прийнято в першому читанні, хотів багато хто.

«Потрібно зробити все можливе, щоб жодна фраза з нового закону не погіршила нашого становища, при цьому давала можливість громадянам отримувати кваліфіковану допомогу не в прокурорів, держслужбовців, а в адвокатів, чий інститут заснований саме для того, щоб допомагати людям відстоювати їхні права та свободи, — заявила на відкритті засідання ректор Академії адвокатури Тетяна Варфоломєєва. — Від кожного з нас, від 32 тис. адвокатів, залежить майбутнє адвокатури на багато-багато років. З 1995 року робилися спроби щось змінити в законі, доповнити, поліпшити, але це не вдавалося. Утім, пропозиції, які звучали, наприклад з приводу створення єдиної професійної організації адвокатів, усе-таки почули. Законопроект сьогодні має цілу главу з приводу самоврядування адвокатури. Гадаю, тут можна ще подумати, як домогтися того, щоб це було справжнє самоврядування».

«Спроб прийняти новий закон було багато. Але зараз законопроект уніс Президент, і є реальна перспектива його ухвалення. Ми повинні його детально обговорити, тому що в нас буде можливість відкоригувати деякі положення, щоб проект став ще кращим», — уважає й голова Київської міської кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Інна Рафальська.

Таємниці та запити

Адвокатів особливо цікавила багатоступінчата система самоврядування. Наскільки вона буде ефективною, наскільки правильно прописані права й повноваження тих чи інших організацій на місцях?

Деякі не зрозуміли пункту, що стосується стажування адвоката-новачка. Повинні адвокати-практики приймати стажистів чи це просто їхнє право, чи не стане це обов'язковим? «Думаю, що стажування повинне бути платним», — висловився адвокат Андрій Циганков.

Звучали й конкретні пропозиції. Наприклад, захисник Ростислав Кравець запропонував упорядкувати положення, що стосується припинення та зупинення адвокатської діяльності. «Тут є великі питання, — вважає юрист. — Наприклад, пішов якийсь адвокат на держслужбу, пропрацював там 20 років, після чого повернувся. І отримав 20 років адвокатського стажу, тому що в законі немає ні слова про те, враховується чи не враховується стаж на момент припинення адвокатської діяльності. Також сказано, що адвокат повинен підвищувати кваліфікацію, але чи може це стати підставою для позбавлення свідоцтва?»

Багатьох адвокатів турбувало положення, пов'язане з ненаданням інформації з їхніми запитами. До речі, цікаво, що більшість присутніх не знали, що проект передбачає адміністративну відповідальність (штраф 850 грн.) за ігнорування адвокатського запиту.

Позитивно оцінив розширення прав представників своєї професії адвокат Ігор Іванов: «Я б виділив право здійснювати будь-які дії, не заборонені законом. Нам це дає свободу маневру, важливо тільки цією свободою не зловжити. Плюс ще те, що окремим правом виписаний сам факт поводження з адвокатським запитом. Дуже цікава норма, що стосується права знайомитися на підприємствах і в установах з необхідними для професійної діяльності матеріалами та документами. Питання в тому, як ця норма реалізовуватиметься?»

А ось моменти, пов'язані з адвокатською таємницею, насторожили «баристера». «Що стосується адвокатської таємниці, то тут усе добре виписано, але є одне «але» — ч.2 ст.2 говорить, що інформація або документ можуть втратити статус адвокатської таємниці за письмовою заявою клієнта. У проекті не уточнено, що це за заява, яка її форма, як вона повинна потрапити до адвоката. Тут хотілося б провести аналогію з КПК, в якому мовиться, що відмова від адвоката можлива тільки в присутності захисту, інакше можуть бути зловживання», — вважає І.Іванов.

Звичайно, почути всіх охочих висловлюватися в організаторів круглого столу не було можливості. Тому адвокатів попросили відправляти зауваження й побажання електронною поштою. Чи будуть ті міркування враховані — стане ясно вже незабаром. Коли документ приймуть у першому читанні.

ПРЯМА МОВА

Законодавчі новації очима практиків

Які нововведення проекту найбільше зацікавили адвокатів, а також як в їхньому середовищі оцінюють заяву голови ВККА Володимира Висоцького? З такими запитаннями «ЗіБ» звернувся до провідних українських адвокатів.

РОМАН МАРЧЕНКО, *адвокат, старший партнер ЮФ «Ілляшев та партнери»:*

— Особливу цікавість у мене викликали норми, що стосуються прав і обов'язків адвоката, гарантій його діяльності. Проект розширює та конкретизує їх, що є безумовною перевагою порівняно з чинним законом «Про адвокатуру».

Наприклад, у захисника з'являється гарантоване право на отримання відповіді на адвокатський запит. Законом вирішено питання конфлікту інтересів, яке періодично виникає під час здійснення адвокатської діяльності.

Посадова особа, яка затримала адвоката або застосувала до нього запобіжний захід, буде негайно повідомляти про це відповідну раду регіону. Представник останньої зможе бути присутнім під час проведення обшуку чи огляду житла адвоката, приміщень, де той провадить діяльність, а також ставити питання, висловлювати зауваження та заперечення щодо порядку проведення таких дій стосовно адвоката.

Крім того, правник отримає можливість більш ефективно захищати себе від претензій з боку клієнта. Наприклад, він звільняється від обов'язку збереження адвокатської таємниці перед судом, Вищою кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури, якщо це необхідно для захисту його прав та інтересів.

ЮРІЙ ПЕТРЕНКО, *адвокат, партнер ЮФ «Спенсер і Кауфман»:*

— Оцінки проекту нового закону про адвокатуру, оприлюднені в заяві В.Висоцького, на мою думку, є надуманими. Жодних загроз для незалежної діяльності окремого адвоката документ не несе, так само, як не містить і підстав для пересторог стосовно недемократичності та надмірної централізації системи органів адвокатського самоврядування.

Спілка адвокатів України, Союз юристів України, Асоціація правників України, інші всеукраїнські об'єднання мають подібну систему органів управління. Вона складається з вищих представницьких органів, представницьких органів регіонів, виконавчих та контрольних органів тощо. Усі вони формуються на засадах виборності, підзвітності та відповідальності за свою діяльність. Жоден не втручається в діяльність іншого органу або в діяльність члена об'єднання.

Переконаний, що в разі прийняття парламентом цього закону адвокатура обере до складу рад адвокатів та кваліфікаційно-дисциплінарних комісій гідних представників. Адже саме від їхньої діяльності залежатиме професійний рівень адвокатів, представництво інтересів адвокатури України у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування.

Не виключаю, що критика з боку В.Висоцького спричинена наявністю в проекті обов'язкового звітування Вищої кваліфікаційної та кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури за останні 3 роки. Адже багатьох адвокатів цікавить «інформація щодо основних показників роботи відповідної комісії, а також відомості про кількість коштів, отриманих та витрачених нею, з визначенням джерел їх отримання та видатків комісії», як це встановлено проектом.

МИКОЛА СОЛЬСЬКИЙ, *адвокат, партнер ЮФ «Сольський, Процик та партнери»:*

— У нашій країні існує кілька об'єднань, але жодне з них не представляє всіх адвокатів. Правники вже давно потребують дієвого та ефективного самоврядування. Вони довели, що можуть та повинні здійснювати саморегулювання професії.

Утворення єдиної Національної асоціації адвокатів, що пропонується проектом, відповідає європейським стандартам адвокатського самоврядування. Ця організація об'єднає правників навколо єдиних органів самоврядування, які представлятимуть і відстоюватимуть інтереси всіх представників цієї професії.

Тому я не можу погодитися з думкою голови ВККА В.Висоцького, який уважає, що «в законопроекті не визначено ні соціальної ролі, ні цілей, ні завдань» асоціації, а органи самоврядування «формуються вкрай непрозоро».

ДЕНИС БУГАЙ, *адвокат, партнер ЮК «Ващенко, Бугай та партнери»:*

— Проект приділяє значну увагу доступу до професії та дисциплінарній відповідальності адвокатів. І в цьому питанні я погоджуюся з тим, що органи адвокатського самоврядування повинні самостійно регулювати процедури складення кваліфікаційного іспиту та присяги, дисциплінарного провадження тощо.

Натомість голова ВККА В.Висоцький уважає, що «питання дисциплінарної відповідальності та складання іспиту є надто деталізованими». Та що в цьому поганого? Така законодавча деталізація є перш за все гарантією недопущення зловживань з боку кваліфікаційних і дисциплінарних органів щодо осіб, які прагнуть стати адвокатами.

Так само корисним буде стажування для осіб, які склали кваліфікаційний іспит. Стажисти отримуватимуть практичні навички адвокатської діяльності. Від такої ініціативи однаково виграють і адвокати, і їхні клієнти.

Дисциплінарні стягнення накладатимуть комісії, до складу яких входитимуть тільки адвокати. Крім того, додатковою гарантією стане змагальність дисциплінарного провадження та можливість оскаржити його результати до Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури або до суду.

Записав ВАСИЛЬ КОЛІШНИЙ

УМОВИ

Непогано сидимо…

Уповноважений ВР з прав людини Валерія Лутковська відвідала ізолятор тимчасового тримання затриманих і взятих під варту осіб Полтавського міського управління УМВС у Полтавській області.

В ізоляторі, розрахованому на 67 осіб, зроблено косметичний ремонт приміщень, камери обладнані системами примусової вентиляції, водопостачання, каналізації, санітарними вузлами (умивальники, туалети), індивідуальними спальними місцями, встановлені столи для вживання їжі. Затримані забезпечені триразовим харчуванням, вартість якого в середньому за добу на одну особу становить 30 грн.

Водночас технічний стан будівлі спецустанови потребує оновлення, у камерах бракує природного освітлення.

НАГЛЯД

Справи колоніальні

Правоохоронні органи порушили кримінальні справи за фактами зловживання службовим становищем посадовцями бердичівських виправних колонії та центру.

На виконання завдання Генеральної прокуратури органи прокуратури провели перевірки додержання вимог законодавства про оплату й охорону праці засуджених в установах виконання покарань Державної пенітенціарної служби.

Прокуратура Житомирської області порушила дві кримінальні справи за фактами зловживання службовим становищем посадовцями Бердичівської виправної колонії та Бердичівського виправного центру, які впродовж 2011 року проводили відрахування із заробітної плати засуджених на підставі виконавчих листів за рішенням судів про стягнення шкоди, заподіяної громадянам, юридичним особам і державі, однак кошти в сумі понад 50 тис. грн. не переказували стягувачам, а використовували в інтересах третіх осіб.

Загалом у цій сфері порушено 8 кримінальних справ, унесено 170 документів реагування, за наслідками розгляду яких до дисциплінарної відповідальності притягнуто 137 службових осіб органів Державної пенітенціарної служби.

НА МІСЦІ ЗЛОЧИНУ

Процесуальна мзда

Суддю Севастопольського апеляційного господарського суду затримали при одержанні хабара в розмірі $5 тис. ГПУ вже порушила за цим фактом справу.

Співробітники УДСБЕЗ УМВС України в м.Севастополі в результаті проведених оперативно-розшукових заходів задокументували факт отримання хабара суддею Севастопольського апеляційного господарського суду, якого міліція затримала прямо на місці злочину. Хабарник вимагав і одержав $5 тис. за ухвалення рішення на користь однієї зі сторін процесу.

Під час огляду в нього було вилучено кошти в сумі $5 тис. та інші речові докази.

ШАХРАЙСТВО

Підробка в заставу

Прокуратура Деснянського району м.Києва виявила факт шахрайства під час отримання банківського кредиту. У такий спосіб невідомий устиг одержати 3 млн грн.

Як повідомили «ЗіБ» у відділі зв'язків зі ЗМІ столичної прокуратури, кримінальну справу порушено за фактом використання підроблених документів та шахрайського заволодіння коштами АТ «Артем-банк» у сумі 3 млн грн. (ч.4 ст.190 «Шахрайство», ч.3 ст.358 КК «використання завідомо підробленого документа»).

Чоловік, який звернувся за отриманням кредиту, використав підроблений паспорт на прізвище Хома та надав до банку підроблені документи щодо права власності на земельну ділянку площею 15 га в Бориспільському районі Київщини.

Під заставу не існуючої в нього земельної ділянки Хома уклав договір кредитної лінії та вже встиг одержати 3 млн грн.

КАДЕНЦІЯ

Президент України
Указ

Про призначення суддів

Відповідно до статті 127 та частини першої статті 128 Конституції України

ПОСТАНОВЛЯЮ:

1. Призначити строком на п'ять років у місцевих адміністративних судах на посади:

судді окружного адміністративного суду Автономної Республіки Крим
- ДУДІНА Сергія Олександровича;

судді Дніпропетровського окружного адміністративного суду
- СТЕПАНЕНКА В'ячеслава Віталійовича;

суддів Донецького окружного адміністративного суду:
- ВОЛГІНУ Наталю Петрівну,
- КРАВЧЕНКО Тетяну Олександрівну,
- КУДЕНКОВА Кирила Олеговича,
- ТРОЯНОВУ Олену Вікторівну;

судді Запорізького окружного адміністративного суду
- МІНАЄВУ Катерину Володимирівну;

судді Кіровоградського окружного адміністративного суду
- МОМОНТ Галину Митрофанівну;

суддів Рівненського окружного адміністративного суду:
- ГЛОМБА Юрія Олександровича,
- КРАВЧУК Тетяну Олександрівну,
- САЛА Андрія Богдановича;

судді Сумського окружного адміністративного суду
- ОСІПОВУ Олену Олександрівну;

судді Чернігівського окружного адміністративного суду
- ЛОБАНА Дмитра Вікторовича.

2. Призначити строком на п'ять років у місцевих господарських судах на посади:

судді господарського суду Дніпропетровської області
- ЯРОШЕНКО Вікторію Ігорівну;

судді господарського суду Одеської області
- ЗАЙЦЕВА Юрія Олексійовича;

судді господарського суду Рівненської області
- АНДРІЙЧУК Оксану Василівну;

суддів господарського суду Херсонської області:
- ГРИЦАЙ Оксану Сергіївну,
- СОЛОВЙОВА Кирила Володимировича,
- ЯРОШЕНКО Вікторію Петрівну.

3. Призначити строком на п'ять років у місцевих загальних судах на посади:

суддів Сімферопольського районного суду Автономної Республіки Крим:
- ПАКУЛУ Мар'яну Романівну,
- ХІНЕВИЧ Аллу Миколаївну;

судді Феодосійського міського суду Автономної Республіки Крим
- БОЙКО Зою Олександрівну;

судді Київського районного суду міста Сімферополя Автономної Республіки Крим
- ОХОТУ Яніну Валеріївну;

суддів Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області:
- ВРОНУ Анну Олегівну,
- ПЕРЕКОПСЬКОГО Миколу Миколайовича;

судді Жовтневого районного суду міста Дніпропетровська
- ДЕМИДОВУ Світлану Олександрівну;

судді Амвросіївського районного суду Донецької області
- ПІЧКУРА Сергія Дмитровича;

судді Ясинуватського міськрайонного суду Донецької області
- РИБАЛЬЧЕНКО Людмилу Миколаївну;

судді Пролетарського районного суду міста Донецька
- МАЧУСЬКОГО Олега Миколайовича;

суддів Бердичівського міськрайонного суду Житомирської області:
- ХУТОРНУ Інну Юріївну,
- ЩЕРБАКА Дениса Сергійовича;

судді Коростенського міськрайонного суду Житомирської області
- МОГОЛІВЦЯ Ігоря Андрійовича;

судді Новоград-Волинського міськрайонного суду Житомирської області
- РОМАНЮК Юлію Геннадіївну;

судді Богунського районного суду міста Житомира
- КОМІСАРЧУК Оксану Василівну;

судді Свалявського районного суду Закарпатської області
- ВАСИЛИХУ Жанну Володимирівну;

судді Вільнянського районного суду Запорізької області
- ГАЛЯНЧУК Наталію Миколаївну;

судді Запорізького районного суду Запорізької області
- МІНГАЗОВА Романа Віаміновича;

судді Орджонікідзевського районного суду міста Запоріжжя
- АПАЛЛОНОВУ Юлію Володимирівну;

Закінчення на стор.5

ОБГОВОРЮЄМО ПРОЕКТ

Адвокат Ігор СТЕПАНОВ:

«Гарантій повноцінного захисту ніколи не буває достатньо»

***Ігор СТЕПАНОВ** народився 9 березня 1970 р. в Росії. Освіту здобув у Київському національному університеті внутрішніх справ. Адвокатську практику розпочав з 2006 р.*

Закінчення, початок на стор.1

— Чи достатньо в проекті передбачено гарантій для здійснення повноцінного захисту? Чи стане українським адвокатам легше жити після ухвалення акта?

— Гарантій для здійснення повноцінного захисту ніколи не буває достатньо. Але проектом усе ж таки передбачено їх мінімальний рівень.

Ці гарантії я поділив би на два блоки. Перший стосується безпосередньо інтересів особи, яку захищає адвокат. Норми цього блоку вперше в історії сучасної української адвокатури надають адвокатові дієві важелі впливу на керування функцією захисту. Це насамперед унормований інститут адвокатського запиту. У проекті не тільки визначається коло питань та адресатів, стосовно яких може надсилатися адвокатський запит, а й також запроваджено механізм обов'язковості надання відповіді у визначений строк, який підкріплено державним примусом. Безперечно, і в чинному законі «Про адвокатуру» передбачена можливість отримувати необхідні для захисту відповіді та документи, але відсутність у ньому положень щодо державного примусу та строків часто робить зусилля адвокатів, спрямовані на захист, украй неефективними.

Також конкретизується поняття адвокатської таємниці та чіткіше унормовуються правила заборони доступу до неї з боку правоохоронних органів під час проведення стосовно адвоката певних слідчих дій. Так, при проведенні обшуку чи огляду приміщення або тимчасовому доступі до речей і документів слідчий зможе вилучити тільки ті документи, які вкаже у своїй постанові слідчий суддя. Тобто слідчий утратить можливість забрати в адвоката (про всяк випадок) усі документи, які потраплять під руку. До того ж майбутній закон містить пряму заборону на втручання в адвокатську діяльність та перешкоджання її здійсненню.

Другий блок гарантій стосується безпосередньо самого адвоката. Це й специфічний порядок проведення щодо нього оперативно-розшукових заходів, й особливий порядок повідомлення адвоката про підозру у вчиненні кримінального правопорушення. Також заслуговує на окрему увагу норма проекту, яка передбачає обов'язкову присутність під час проведення слідчих дій стосовно адвоката представника ради адвокатів регіону. Це, безперечно, змушуватиме слідчих діяти виключно в межах закону. Наявність перелічених гарантій, звичайно ж, покращить якість захисту та полегшить адвокатам життя.

— Закон передбачає певні вимоги для отримання та збереження статусу адвоката. Чи здатні сьогодні ваші колеги виконати всі з них, зокрема щодо відкриття постійно діючого офісу, участі в захисті за призначенням тощо?

— Що стосується отримання права на здійснення адвокатської діяльності, то ускладнення механізму отримання такого права, на мою думку, позитивно позначиться на якості підготовки та кваліфікації майбутніх захисників. Запропонований механізм стажування уможливить оцінювання здібностей здобувача цього права ще до моменту, як адвокат своїми некомпетентними діями занапастить чиюсь долю.

Не є таємницею, що професія адвоката має свою специфіку та відмінності від праці інших фахівців у галузі права. Очевидно, що зрозуміти її людина повинна до отримання свідоцтва про право займатися адвокатською діяльністю.

Збереження статусу діючих адвокатів не може викликати ніяких побоювань. Якщо не маєш постійно діючого офісу, в якому мусиш зберігати справи своїх клієнтів і який обладнаний мінімально необхідною технікою та програмним забезпеченням для виконання функцій захисту, то про який захист може йтися?!

Стосовно обов'язкової участі адвоката у справах за призначенням зауважу, що адвокатура є специфічним інститутом держави, на яку покладено обов'язок захищати порушені права. З огляду на те, що держава сприяє виконанню адвокатурою своїх функцій, створюючи відповідні умови, вона має цілком очевидне право вимагати від адвокатури виконання певних соціальних зобов'язань. Крім того, слід ураховувати й морально-етичний аспект цих соціальних обов'язків. Не можна відмовляти людині в захисті тільки тому, що в неї немає коштів. Якщо хтось із адвокатів не має бажання здійснювати захист за призначенням — він може взагалі припинити займатися адвокатською діяльністю та не мати такого клопоту.

— Автори проекту пропонують допустити до представництва в українських судах іноземних адвокатів. Не лякає конкуренція?

— А чому конкуренція повинна лякати? Конкуренція — це завжди поштовх для розвитку.

Якщо серйозно, то в мене є дуже великі сумніви в тому, що велика кількість іноземних адвокатів мріє практикувати в Україні. Щоб займатися адвокатською діяльністю, треба знати законодавство. Іншими словами, слід знати величезну купу правил суспільної поведінки в Україні. Якщо ти, наприклад, знаєш правила суспільної поведінки в Америці і в тебе є офіційне свідоцтво про їх знання — в нашій країні ці правила нікому не потрібні. Ти все одно повинен вивчити українські правила. Якщо ж ти вивчив українське законодавство і вмієш його застосовувати, то чому б тобі не бути адвокатом? І чим ти будеш відрізнятися від українського адвоката?

— Чимало нарікань у ваших колег викликала система притягнення адвоката до відповідальності, включно з позбавлення свідоцтва. Особливо непокоїть можливість порушення дисциплінарних справ, ініційованих за заявами-скаргами громадян. Чи не стане це дамокловим мечем для адвокатів?

— Ця система дійсно досить жорстка та незвична. Безсумнівно, не можна відкидати того факту, що хтось намагатиметься скористатися нею для тиску на адвокатів. І не обов'язково ці спроби будуть виходити від правоохоронних органів. Бажання використати цю систему може з'явитися й у невдоволених результатами розгляду справ клієнтів. Але сподіватимемося, що захисні механізми, закладені в процедурі перевірки скарг кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями та змагальному процесі розгляду дисциплінарної справи, стануть істотними перепонами на шляху безпідставного притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. У будь-якому випадку, поки не почав діяти цей механізм та не напрацьована практика розгляду подібних скарг, не можна робити будь-які висновки щодо його доцільності чи недоцільності.

«Адвокати — розумні люди, здатні обрати тих, кому зможуть довірити важелі впливу на себе»

— Голова ВККА Володимир Висоцький невдовзі після внесення проекту до ВР оприлюднив заяву, в якій піддав критиці окремі новації. Зокрема, він уважає, що Національна асоціація адвокатів України має формуватися указом Президента. Ви погоджуєтеся з такою пропозицією?

— Я вважаю, що В.Висоцький просто запропонував інший шлях створення органу адвокатського самоврядування ніж розробники проекту закону. Цілком логічно на розвиток цієї пропозиції було б також запропонувати створити нову ВККА при Кабінеті Міністрів, обгрунтовуючи це необхідністю збереження за державою дієвого контролю за якістю підготовки та належною кваліфікацією адвокатів. І, безперечно, для того, щоб цей контроль був на належному рівні, до складу ВККА повинні входити, крім адвокатів, судді та представники виконавчої влади.

Тобто шляхів створення органу адвокатського самоврядування існує безліч. Кожний з них можна обгрунтувати. Я б не казав, що цей шлях поганий, а інший гарний, або навпаки. Треба просто обрати один шлях та рухатися ним.

Проте, на мою думку, шлях, запропонований розробниками проекту, більш демократичний та природний. Я особисто вважаю, що орган самоврядування повинні створювати й брати в ньому участь лише адвокати.

— До речі, після оприлюднення В.Висоцьким заяви щодо несприйняття адвокатами запропонованого главою держави проекту деякі правники висловили думку стосовно несумісності подібних оцінок з посадами голови ВККА та члена Вищої ради юстиції. Чи підтримують в адвокатському середовищі таку пропозицію?

— Вважаю, що посади очільника ВККА та члена ВРЮ передбачають чимало потужних важелів впливу на розвиток адвокатури, тому на цю заяву можна дивитися під двома кутами зору. Або В.Висоцький має якісь особисті інтереси, або він виявився неспроможним використати наявні важелі впливу для того, аби в проекті закону були враховані думки, які він озвучив у заяві. Ні в першому, ні в другому випадку В.Висоцький, на мій погляд, не може залишатися на своїй посаді, оскільки внаслідок наділених повноважень мав би забезпечувати розвиток умов праці адвокатів.

Та й за акцентами ця заява, на мою думку, вкрай неконструктивна. В.Висоцький — дуже розумна людина, тому він не міг не усвідомлювати, що виступати з такою заявою вже після внесення проекту до парламенту позбавлено сенсу. Документ обговорювався й опрацьовувався дуже тривалий час, майже одночасно з проектом нового КПК. Якщо у В.Висоцького не було застережень і приводів для гучних заяв до цього часу, то теперішній демарш можна сприймати тільки як грюкання дверима.

Можу помилятись, але, на мій погляд, підгрунтям цієї заяви є вибори. Не здивуюсь, якщо невдовзі цей діяч опиниться або в списку певної політичної сили, або буде висунутий нею в мажоритарному окрузі.

Особисто я вважаю, що за цими діями стоять суто особисті інтереси. А дбати тільки про особисті інтереси є несумісним з перебуванням на посадах, які В.Висоцький наразі обіймає.

— Чи зможуть незалежні адвокати досягти згоди в тому, кому з колег довірити важелі впливу на самих себе?

— Безумовно, процес створення органу адвокатського самоврядування не буде легким і супроводжуватиметься спорами та дискусіями. Але адвокати — розумні люди, здатні обрати найбільш гідних, тих, кому зможуть довірити передбачені новим законом важелі впливу на себе.

— Із заяви В.Висоцького випливає, що більшість адвокатів проект не влаштовує. Чи дійсно у ваших колег сформувалося негативне ставлення до пропонованих новацій? Які з них варто відкоригувати чи взагалі прибрати?

— У моїх колег немає негативного ставлення до запропонованих новацій. Утім, є деякі зауваження та побажання. При цьому ми розуміємо, що до запропонованого проекту народні депутати вноситимуть поправки, зміст яких може збігатися з нашими побажаннями.

Наведу кілька з них. У проекті взагалі не визначено, чим є надання правової допомоги, є це підприємницькою діяльністю чи ні. Зазначене питання є дуже болючим для адвокатів-практиків, особливо для тих, які працюють в об'єднаннях. Якщо визнавати надання правової допомоги підприємницькою діяльністю, то звужується обсяг гарантій адвокатської діяльності. Податкові органи завжди матимуть можливість впливати на адвокатське об'єднання чи бюро шляхом надуманих перевірок і донарахування безпідставних штрафів. Крім цього, податкове навантаження на юридичну особу, яка займається підприємницькою діяльністю, безпосередньо впливатиме на вартість правової допомоги для клієнта.

Аналіз проекту закону крізь призму Цивільного кодексу дозволяє припустити, що адвокатське бюро (об'єднання) зможе існувати тільки в організаційно-правовій формі господарського товариства (товариства з обмеженою відповідальністю або акціонерного товариства). У разі надання правової допомоги адвокатським об'єднанням (бюро), яке буде стороною договору, можна припустити, що ці юридичні особи отримуватимуть плату за надані послуги, а вона не тотожна гонорару, який, у свою чергу, згідно з визначенням, наведеним у проекті, є формою винагороди саме адвоката. Це означає, що в разі створення адвокатського бюро або об'єднання гроші, одержані від надання правових послуг, оподатковуватимуться двічі. Спочатку податки стягуватимуться з товариства, а потім — з адвокатів, з отриманої ними в товаристві заробітної плати (гонорару).

Особливо дивною ситуація стає у випадку створення людиною адвокатського бюро (бо вона створює це товариство одноособово). Усе це призводить до явної дискримінації адвокатських об'єднань (бюро) порівняно з адвокатами, котрі практикують індивідуально. Адже останні є самозайнятими особами, які одержують гонорар, що оподатковується тільки один раз. І це при тому, що всі надають один вид послуг — правову допомогу. Це може призвести до того, що в Україні існуватимуть лише адвокати, які практикують індивідуально. Бо це більш вигідно.

Незрозумілим є також відсутність відмінностей між адвокатським бюро та об'єднанням. З тексту законопроекту можна побачити, що стаття про адвокатське об'єднання практично слово в слово повторює попередню статтю про адвокатське бюро.

Припустимо, я сьогодні створив адвокатське бюро, а завтра вирішив об'єднатися з іншим адвокатом. І в мене миттєво виникає проблема, пов'язана з тим, що я повинен пройти болючу процедуру реорганізації. Навіщо розробники проекту заклали в проект такі труднощі? Чому не залишити якийсь один вид адвокатської практики у вигляді юридичної особи та при цьому не ввести норму, що така особа створюється одним або кількома адвокатами?

Передбачено, що ради адвокатів надають витяги з єдиного реєстру адвокатів за зверненням адвоката або іншої особи. При цьому інформація з реєстру є відкритою і оприлюднюється на офіційному сайті Національної асоціації адвокатів. У мене та моїх колег є побоювання, що

«Стажування уможливить оцінювання здібностей претендента ще до моменту, як адвокат своїми некомпетентними діями занапастить чиюсь долю».

різноманітні правоохоронні органи та державні установи можуть вимагати від адвокатів витягів з реєстру для підтвердження повноважень, аби затягнути час входження адвоката в процес або у випадку надання відповіді на запит.

— Членські внески в НАА, за проектом, визначатиме з'їзд адвокатів. Яким, на вашу думку, має бути розмір таких відрахувань? Варто встановлювати тверду ставку чи у відсотках до отриманих доходів?

— Думаю, що для кращого та ефективного адміністрування процесу планування доходів та витрат НАА розмір внесків слід визначити у вигляді твердої ставки. Крім того, рівність прав членів асоціації повинна відповідати рівності грошових обов'язків.

— Якщо вірити статистиці, в Україні видано близько 30000 свідоцтв на право заняття адвокатською діяльністю. Утім, така кількість пропозицій не призводить до зниження вартості послуг. Як ви вважаєте, чи не варто обмежити, за аналогією з нотаріатом, кількість адвокатів, що працюють у певному регіоні?

— Якщо припустити, що в Україні дотепер узагалі не існувало адвокатів і законопроект запроваджував нову професію — адвоката, то ваша пропозиція, напевно, могла б уважатися слушною. А як при наявності 30000 адвокатів обрати тих, які будуть достойні входити до цієї обмеженої кількості? Безперечно, можна піти шляхом переатестації. Одначе постає питання наявності екзаменаторів. Якщо припустити, що переатестацію мають проводити особи з кола адвокатів, то як переатестовувати екзаменаторів? Якщо ж до кола екзаменаторів не входитимуть адвокати, то що це за адвокатура?

Стосовно ж вартості послуг скажу таке: якщо діяльність із надання адвокатських послуг буде вважатися підприємницькою — їх вартість ще підвищиться.

«У кримінальному судочинстві корупція не має такого масштабу, в який вірить пересічний громадянин»

— В одному з інтерв'ю ви зауважили, що новий Кримінальний процесуальний кодекс забезпечить справжню рівність сторін у процесі. Натомість деякі ваші колеги мають сумніви, що зможуть реалізувати на практиці такі благі наміри розробників кодексу. Що підказує ваш досвід?

— Новий КПК встановлює правила, згідно з якими, порівняно з чинним кодексом, значно підвищуються можливості учасників процесу для реалізації принципу рівності сторін. Правила встановлено, а те, як вони виконуватимуться, залежить від багатьох чинників. Насамперед від швидкості перебудови сторонами процесу та судом свого світогляду, який базується на реаліях нинішнього процесу. Безсумнівно, лише гіпотетично можна вважати, що в першу ж годину, з якої запрацює новий кодекс, усі учасники процесу та суд одразу почнуть його сумлінно виконувати. Проте я вірю, що в нас немає іншого виходу, крім як почати дотримуватися вимог цього акта.

— Вам доводилося брати участь у так званих резонансних справах, зокрема захищати Ігоря Діденка. Наскільки важче адвокатові виконувати свою функцію під прицілами фото- і відеокамер? Адже, за уявленням пересічних громадян, адвокат сьогодні — це швидше посередник між обвинуваченим і суддею, і зайва увага йому ні до чого.

— Під час судового засідання адвокат настільки зосереджується на процесі, що не звертає уваги на будь-які інші чинники. Навіть навпаки, присутність у залі великої кількості спостерігачів дисциплінує учасників процесу та суд. А уявлення пересічних громадян базуються на хибному міфі, що, крім корупції, в судовому процесі нічого немає. При цьому такі уявлення сформовані в громадян, які, на щастя, ніколи не стикалися з кримінальним процесом. Безперечно, корупція, як соціальне явище, присутня в усіх сферах нашого життя.

Але в кримінальному судочинстві вона не має такого масштабу, в який вірить пересічний громадянин.

— Ваші прогнози: наскільки швидко українські адвокати зможуть призвичаїтися до реальної змагальності в кримінальному процесі, до власного слідства тощо?

— Адвокатам немає потреби призвичаюватися до змагальності процесу. З огляду на обвинувальний ухил досудового слідства та суду нині вони докладають титанічних зусиль для спростування доводів обвинувачення. А змагальність — це, по суті, процес, в якому сторони щось доказують. Прокурор — винуватість, адвокат — навпаки. Це швидше прокурорам треба призвичаюватися до змагальності процесу.

Після пред'явлення обвинувачення адвокат зі своїм підзахисним починає моделювати лінію захисту, яка потім коригується під час ознайомлення із зібраними слідством матеріалами. Ця лінія від початку передбачає зібрання доказів невинуватості клієнта, які, у свою чергу, шляхом адвокатських запитів отримуються з різних джерел. Інша річ, що ці докази досить часто не долучаються слідчим та судом до матеріалів справи з надуманих підстав. Але таке собі квазіслідство адвокати проводять і тепер. Тому й у цьому випадку адвокатам немає до чого призвичаюватися. ❦

ПРОЙДЕНИЙ ШЛЯХ

ВГС відзначає день народження

21 рік тому в Україні виник перший спеціалізований суд

НАТАЛІЯ ШАПТАЛА,
суддя Конституційного Суду України;

АНДРІЙ ПОТЬОМКІН,
начальник відділу вивчення та узагальнення судової практики Вищого господарського суду України

Вищому господарському суду 4 червня виповнюється 21 рік. Цього дня у 1991 р. Верховна Рада прийняла закон «Про арбітражний суд». Пройдений історичний шлях засвідчує, що судовий захист прав та інтересів учасників господарських відносин є необхідним для розвитку національної економіки та правової держави. Щиро вітаючи господарські суди з річницею створення вітчизняної системи економічних судів, хочеться нагадати про основні віхи в їх розбудові.

«Господарники» не лише пам'ятають свою історію, але й створили музей, щоб її зберегти.

Робота під короною

Початок створення арбітражних судів на території України історики відраховують з 1807 р. Саме тоді був заснований комерційний суд в Одесі. Пізніше такі суди були утворені у Феодосії (1819 р.) та Ізмаїлі (1824 р.).

Цікаво, що після цього тільки 14 травня 1832 р. російський імператор Микола I видав указ про створення комерційних судів. Цей акт детально регламентував організацію комерційних судів, визначав їх компетенцію та процедуру розгляду справ і містив 382 параграфи.

Потім було прийнято Статут торгового судочинства, який складався з 15 глав. Окремі з них мали такі назви:

- «Підсудність справ»;
- «Виклик та явка в суд»;
- «Про відвід судді та членів суду»;
- «Порядок слухання сторін»;
- «Розгляд спору через посередників» (офіційно передбачено можливість передання спору на вирішення третейського суду);
- «Про загальні докази у справі»;
- «Про особливого роду письмові докази»;
- «Про рішення комерційного суду та його виконання».

У 1864 р. у Російській імперії відбулася судова реформа. Комерційні суди почали вирішувати спори не тільки на підставі Статуту торгового судочинства, а й відповідно до Статуту цивільного судочинства. Особливістю провадження в комерційних судах імперії стало прагнення швидкого розгляду справ.

Від революції до війни

Декретом про суд №1 у 1917 р. радянська влада ліквідувала всі без винятку судові установи Російської імперії. Статтею 15 декрету про суди №2 встановлювалося, що позови між державними органами не допускаються. У період громадянської війни управління народним господарством здійснювалося жорсткими адміністративними методами, було суворо централізоване й зосереджувалося в головних управліннях народних комісарів. Вони ж, крім іншого, розглядали спори.

Після закінчення громадянської війни було розпочато нову економічну політику. Згідно з нею повну натуралізацію народного господарства змінили товарно-грошові відносини.

У 1921 р. відбулася також господарська реформа, якою впроваджено комерційний розрахунок. Підприємствам надали повну оперативну й майнову самостійність, проте залишили панування державної власності та командно-адміністративні засади управління. Із запровадженням та розвитком господарських правовідносин зросла кількість спірних питань, розгляд яких спричинив ускладнення діяльності органів державного управління. Тому виникла потреба у створені спеціальних органів для вирішення спірних питань, що виникали між підприємствами й організаціями.

Як наслідок, 12 вересня 1922 р. постановою ЦВК й Раднаркому затверджено Положення про порядок вирішення майнових спорів між державними установами та організаціями. Того ж року прийнято постанову Раднаркому УСРР про організацію Вищої арбітражної комісії УСРР. Систему республіканських і місцевих державних арбітражних комісій очолила Арбітражна комісія при Раді праці та оборони.

Згодом були утворені арбітражні комісії: в столиці — Вища арбітражна комісія при Українській економічній раді, а на місцях — при губернських економічних радах. Поряд з державними арбітражними комісіями в той час діяли Арбітражна комісія при Вищій раді народного господарства та арбітражні комісії при її місцевих органах (промбюро, губраднаргоспах).

До компетенції Вищої арбітражної комісії було віднесено:

- вирішення спорів, у яких хоча б однією зі сторін є центральна установа або об'єднання;
- вирішення спорів між підприємствами та установами різних губерній;
- розгляд скарг на рішення місцевих арбітражних комісій;
- перегляд справ, розглянутих Вищою та місцевими арбітражними комісіями.

Порядок вирішення спорів у арбітражних комісіях був подібний до судового. Провадження в справах здійснювалося за правилами цивільно-процесуальних кодексів союзних республік. Справи розглядалися колегіально головуючим і двома членами арбітражної комісії, один з яких обов'язково мав бути господарником. Проте таке поєднання функцій органів господарського керівництва й суду в жорстких умовах адміністративної системи було безуспішним. Повноваження та функції арбітражних комісій не відповідали поставленим завданням:

- додержанню законності;
- дотримання договірної та планової дисципліни;
- зміцненню господарського розрахунку тощо.

У зв'язку із цим 25.02.31 постановою ЦВК і РНК УСРР арбітражні комісії були ліквідовані.

Того ж року затверджено Положення про державний арбітраж. Його було засновано для вирішення майнових спорів між організаціями. Оскільки робота Держарбітражу безпосередньо пов'язувалася з управлінням економікою, він належав до системи загальносоюзних, республіканських та місцевих органів державного управління й підпорядковувався безпосередньо уряду СРСР, урядам союзних республік, а на місцях — виконкомам рад.

Так само в 1931 р. утворено Державний арбітраж при Раді народних комісарів УСРР та міжрайонні органи державного арбітражу в Харкові, Києві, Одесі, Дніпропетровську та Сталіні (нині — Донецьк). Проте вже в 1932-му міжрайонні органи державного арбітражу були ліквідовані й утворені відповідні структури при облвиконкомах усіх областей УСРР.

У період Другої світової війни Держарбітраж припинив свою роботу. У ході евакуації державних установ з Києва всі документи загального діловодства було знищено, а тому не збереглося відомостей про роботу арбітражу із середини 1930-х і до початку 1940-х рр.

Воєнні та післявоєнні часи

Поновлення роботи Держарбітражу при РНК УРСР у Харкові відбулося вже у IV кварталі 1943 р. У січні 1944-го Держарбітраж разом з Урядом УРСР переїхав до Києва. До кінця року було поновлено роботу органів арбітражу в усіх областях УРСР за винятком Рівненської, Волинської, Тернопільської та Станіславської (у 1962 р. перейменована на Івано-Франківську). Неукомплектованість штату та нечисленність апарату не завадили Держарбітражу активно сприяти післявоєнній відбудові.

У 1946 р. у зв'язку з перетворенням Ради народних комісарів СРСР на Раду міністрів СРСР і Рад народних комісарів союзних республік на Ради міністрів союзних республік Держарбітраж при РНК УРСР став іменуватися Державним арбітражем при Раді Міністрів УРСР.

На початку 1960-х затверджено нове положення про цю структуру, що мало ряд суттєвих новел. Зокрема, органи арбітражу отримали повноваження стягувати з підприємств та організацій штрафи за ухилення від добровільного виконання рішень. А за кілька років відбулась економічна реформа, яка зумовила посилення ролі державного арбітражу в системі управління народним господарством.

У січні 1974 р. Рада Міністрів СРСР прийняла постанову «Про подальше вдосконалення організації діяльності органів Держарбітражу». Держарбітраж стає єдиною союзно-республіканською системою. Вводиться в дію централізований нагляд за законністю арбітражних рішень і таким чином забезпечується єдність практики у вирішенні господарських спорів, оскільки вищі органи отримали право скасовувати рішення нижчих інстанцій.

Наприкінці 1979 р. Верховна рада СРСР ухвалила закон «Про державний арбітраж в СРСР», на підставі якого Рада міністрів Союзу затвердила Положення про Державний арбітраж при РМ СРСР і Правила розгляду господарських спорів державними арбітражами. Відповідно до цих актів РМ УРСР затвердила Положення про органи державного арбітражу в УРСР. Було створено спеціальні структурні підрозділи з вивчення причин, що породжують господарські спори, та для запобігання правопорушенням.

У 1987 р. Президія Верховної ради СРСР прийняла указ «Про внесення змін і доповнень до законодавства СРСР про Державний арбітраж». Незважаючи на суттєвий зв'язок з органами управління у вирішенні спорів органи Держарбітражу стали повністю незалежними.

Нове Положення про Державний арбітраж СРСР і нові Правила розгляду господарських спорів державними арбітражами було затверджено у квітні 1988 р.

Незалежна Україна

Після ухвалення закону «Про арбітражний суд» в Україні з'явились органи, що здійснювали правосуддя в економічній сфері. Було засновано перший у країні спеціалізований суд.

Суттєві зміни правил роботи правосуддя в комерційній сфері відбулися 21 травня 2001 р. Тоді було прийнято, зокрема, акти «Про внесення змін до Закону України «Про арбітражний суд» та «Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України». Арбітражні суди перейменовувалися на господарські, запроваджувалася триланкова система, створювалися апеляційна та касаційна інстанції для розгляду скарг на рішення місцевих судів.

Наступна судова реформа відбулася 7 липня 2010 р. Відтоді розд.XII-2 Господарського процесуального кодексу в редакції закону «Про судоустрій і статус суддів» установлено порядок перегляду рішень «господарників» Верховним Судом і запроваджено допуск Вищим господарським судом справ до провадження.

Оцінюючи багатолітню історію господарських судів на теренах України, можемо відзначити, що ними був накопичений неоціненний досвід у сфері здійснення правосуддя. Це є одним з важливих кроків в утвердженні принципу верховенства права в незалежній Україні.

Зі святом вас, шановні колеги! Здоров'я, натхнення й наснаги у вашій нелегкій праці на благо нашої держави. ❦

P.S. *За сприяння в підготовці цієї статті дякуємо працівникам історико-бібліотечного відділу ВГС.*

судді Калуського міськрайонного суду Івано-Франківської області
- ОНУШКАНИЧА Володимира Васильовича;

судді Іванківського районного суду Київської області
- ГОНЧАРУКА Олексія Петровича;

суддів Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду Київської області:
- ЗАЛЕСЬКУ Антоніну Олександрівну,
- СВОЯКА Дмитра Віталійовича;

судді Фастівського міськрайонного суду Київської області
- БУТЕНКА Вадима Олексійовича;

судді Кіровоградського районного суду Кіровоградської області
- КВІТКУ Олександра Олексійовича;

судді Краснодонського міськрайонного суду Луганської області
- РІМАШЕВСЬКУ Олену Вячеславівну;

судді Попаснянського районного суду Луганської області
- МАЗУРА Миколу Вікторовича;

судді Ленінського районного суду міста Луганська
- ВІНТОНЯК Наталію Дмитрівну;

судді Золочівського районного суду Львівської області
- ГРИЦКА Романа Романовича;

судді Радехівського районного суду Львівської області
- СЕМЕНИШИН Ориславу Зеновіївну;

судді Корабельного районного суду міста Миколаєва
- КОРОТКОВА Тімура Вікторовича;

судді Пирятинського районного суду Полтавської області
- САЙКО Ольгу Олексіївну;

судді Полтавського районного суду Полтавської області
- ЦИБІЗОВУ Стеллу Анатоліївну;

судді Автозаводського районного суду міста Кременчука Полтавської області
- ПАЛЬЧИК Оксану Олександрівну;

судді Крюківського районного суду міста Кременчука Полтавської області
- МУРАШОВУ Наталю Валентинівну;

судді Рівненського міського суду Рівненської області
- БУЧКО Тамару Миколаївну;

судді Охтирського міськрайонного суду Сумської області
- МОВЧАН Наталю Володимирівну;

судді Роменського міськрайонного суду Сумської області
- ЄВТЮШЕНКОВУ Вікторію Іванівну;

судді Шосткинського міськрайонного суду Сумської області
- СИДОРЧУКА Олександра Михайловича;

судді Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області
- СТЕЛЬМАЩУКА Петра Ярославовича;

судді Балаклійського районного суду Харківської області
- КУПІНА Володимира Вікторовича;

судді Печенізького районного суду Харківської області
- ТАНАСЕВИЧ Олену Віталіївну;

судді Харківського районного суду Харківської області
- БЕРЕЗОВСЬКУ Ірину Валеріївну;

судді Комінтернівського районного суду міста Харкова
- ОНУПКО Марину Юріївну;

судді Московського районного суду міста Харкова
- КРІВЦОВА Дмитра Анатолійовича;

судді Каховського міськрайонного суду Херсонської області
- РАХІМОВУ Олену Вікторівну;

судді Цюрупинського районного суду Херсонської області
- НИКИФОРОВА Євгенія Олександровича;

суддів Кам'янець-Подільського міськрайонного суду Хмельницької області:
- БАРАБАШ Катерину Анатоліївну,
- СТЕЛЬМАХ Діну Вікторівну;

судді Нетішинського міського суду Хмельницької області
- ФУРСЕВИЧ Оксану Володимирівну;

суддів Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області:
- БУРКУ Світлану Володимирівну,
- ЗАВОРОТНУ Оксану Леонідівну;

судді Сокирянського районного суду Чернівецької області
- УНГУРЯНА Сергія Володимировича;

суддів Садгірського районного суду міста Чернівців:
- МІЛІНЧУК Світлану Василівну,
- ТРІСКУ Андрія Івановича;

судді Куликівського районного суду Чернігівської області
- ІВАНЕЦЬ Світлану Василівну;

судді Прилуцького міськрайонного суду Чернігівської області
- КОРОТКУ Анну Олександрівну;

судді Шевченківського районного суду міста Києва
- РОМАНИШЕНУ Інну Павлівну.

Президент України
В.ЯНУКОВИЧ

м.Київ,
18 травня 2012 року
№336/2012

ВІТАЄМО!

МИКОЛА ОСТАПЕНКО
3 червня, 61 рік

Суддя Вищого господарського суду, заслужений юрист України, нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня.

ЛЮДМИЛА СТРАТІЄНКО
3 червня

Суддя Вищого господарського суду, заслужений юрист України.

ЮРІЙ ТІТОВ
4 червня, 60 років

Суддя Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду, заслужений юрист України.

ВІТАЛІЙ КУЗЬМИШИН
5 червня, 39 років

Голова Вінницького апеляційного адміністративного суду, заслужений юрист України.

ГЕННАДІЙ КОРОБЕНКО
7 червня, 49 років

Суддя Вищого господарського суду.

ПРИЗНАЧЕННЯ

Верховна Рада України
Постанова

Про обрання суддів

Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85, частини першої статті 128 Конституції України Верховна Рада України **постановляє:**

Обрати на посади суддів безстроково:
Києво-Святошинського районного суду Київської області
- КОВАЛЬЧУК Людмилу Миколаївну;

Шевченківського районного суду міста Києва
- ОСАУЛОВА Андрія Анатолійовича.

Голова Верховної Ради України
В.ЛИТВИН
м.Київ,
17 травня 2012 року
№4732-VI

Верховна Рада України
Постанова

Про обрання суддів

Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85, частини першої статті 128 Конституції України Верховна Рада України **постановляє:**

Обрати суддів, раніше обраних безстроково, на посади суддів:
апеляційного суду Волинської області
- ЛІВАНДОВСЬКУ-КОЧУРУ Тетяну Вікторівну;

апеляційного суду Сумської області
- СОБИНУ Ольгу Іванівну;

Донецького апеляційного господарського суду
- РАДІОНОВУ Олену Олександрівну.

Голова Верховної Ради України
В.ЛИТВИН
м.Київ,
17 травня 2012 року
№4733-VI

Верховна Рада України
Постанова

Про обрання суддів

Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85, частини першої статті 128 Конституції України Верховна Рада України **постановляє:**

Обрати суддів, раніше обраних безстроково, на посади суддів:
Вищого адміністративного суду України
- БУХТІЯРОВУ Ірину Олександрівну,
- ПРИХОДЬКО Ірину Віталіївну;

Харківського апеляційного господарського суду
- ПОТАПЕНКА Володимира Івановича.

Голова Верховної Ради України
В.ЛИТВИН
м.Київ,
17 травня 2012 року
№4734-VI

ТОЧКА ЗОРУ

Теорія відносності

ВРЮ і ВККС по-різному дивляться на причини затягування розгляду справ

АНІ ГАЛУК

Незадоволені рішенням ВККС судді продовжують скаржитися до Вищої ради юстиції. Якщо у кваліфкомісії законнику дали догану за безпідставне затягування справ, то у ВРЮ встановили, що він вийшов за часові рамки з об'єктивних причин.

Колегіальна підтримка

Практично на кожному засіданні ВРЮ розглядає скарги служителів Феміди на рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів. Як свідчить практика, чимало незгодних з «вердиктом» ВККС знаходять підтримку у ВРЮ. До щасливих законників, яким удалося «реанімувати» репутацію, приєднався ще один — суддя Ленінського райсуду м.Кіровограда Андрій Загребе, який довів, що не заслуговує догани. Зі скаргою останнього на рішення ВККС від 13.12.2011, яким йому було винесено догану за порушення розумних строків розгляду низки кримінальних справ, ВРЮ розбиралася під час засідання 29 травня.

Вже вкотре позиції двох органів розійшлися. Так, у ВККС, проаналізувавши причини затягування законником розгляду справ, дійшли висновку, що він не повною мірою вживав заходів для їх вирішення в розумні строки, відкладаючи розгляд необґрунтовано, без поважних причин.

Як пояснив присутній на засіданні ВРЮ представник ВККС, начальник правового управління секретаріату комісії Валерій Данчук, у квітні 2009 року А.Загребі було доручено розгляд однієї з кримінальних справ, яку той розглядав аж до травня 2011-го, внаслідок чого особа перебувала під вартою без вироку суду понад два роки. «А чи враховує ВККС навантаження судді та складність справи?» — поцікавилася заступник голови ВРЮ Лідія Ізовітова. «Очевидно, що це обов'язок комісії — повно і всебічно з'ясовувати усі обставини. Оскільки ВККС, так само як і ВРЮ, колегіальний орган, кваліфкомісія дійшла висновку, що має місце неналежна організація розгляду справ. Щоправда, якби я був членом комісії і доповідачем у цій дисциплінарній справі, я б йому догани не давав», — визнав В.Данчук.

У свою чергу суддя запевняв, що тривалий розгляд справ зумовлений об'єктивними причинами: неявкою учасників судового процесу, невиконанням судових доручень, необхідністю здійснювати приводи свідків та потерпілих працівниками міліції. До такого ж висновку дійшов член ВРЮ Сергій Сафулько, який здійснював перевірку. Як нагадав член ВРЮ, радник Президента — керівник головного управління з питань судоустрою Адміністрації Президента Андрій Портнов, за результатами перевірки, яку проводила Рада суддів України, в минулому році 12 тис. разів адвокати не з'являлися на судові засідання у справах, де люди тримаються під вартою, 12,5 тис. разів конвойні підрозділи не здійснювали доставки підсудних на судові засідання і 57 тис. разів не з'являлися потерпілі й свідки. Він зазначив, що це комплексна проблема системи, яка існувала в країні, але багато чого зміниться з набранням чинності новим КПК.

У підсумку ВРЮ стала на бік судді, задовольнивши скаргу та скасувавши рішення ВККС.

Претенденти на звільнення

Крім скарг у порядку денному засідання ВРЮ нараховувалося більше десятка пропозицій про звільнення суддів за порушення присяги. Але розібратися з усіма не вдалося, майже половину довелося відкласти на інше засідання. Так, на кадровій секції ВРЮ, яка зазвичай відбувається перед зібранням Ради, розглядалася пропозиція про внесення подання про звільнення Андрія Ференца з посади судді Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області. Претензії до нього полягали в тому, що він скасував постанову заступника Генпрокурора про екстрадицію до Словацької Республіки громадянина Молдови, не вказавши жодної норми чинного законодавства, які були порушені ГПУ. У свою чергу прийнята суддею постанова призвела до неможливості виконання обов'язку України за міжнародним договором про екстрадицію, що негативно позначилося на іміджі держави. Втім, вирішувати долю судді члени Ради будуть уже на іншому засіданні. Оскільки А.Ференц поскаржився на погане самопочуття, розгляд його питання відклали.

А.Загребі вдалося схилити ВРЮ на свій бік і домогтися скасування рішення кваліфкомісії.

Додатковий час, аби краще підготувати захисну тактику, з'явився ще в одного претендента на прощання з Фемідою — Станіслава Ноздрякова (суддя Подільського райсуду м.Києва), щодо якого є дві пропозиції про звільнення за порушення присяги. В пропозиції, яку вніс член ВРЮ, заступник Генпрокурора Михайло Гаврилюк, зазначалося, що суддя звільняв з-під варти осіб, які скоїли тяжкі злочини, змінюючи запобіжний захід на підписку про невиїзд. Цю пропозицію Рада розглядала на минулому засіданні, але в підсумку вирішила відкласти для детальнішого вивчення матеріалів. Інша пропозиція про звільнення С.Ноздрякова надійшла від члена ВРЮ Володимира Висоцького. Але її також перенесли на наступне засідання. Оскільки суддя не зміг пояснити деяких моментів, посилаючись на те, що не пам'ятає справи, яку він розглядав, і не мав можливості переглянути її, ВРЮ погодилися дати йому час для ознайомлення з матеріалами.

Водночас лінія захисту судді Слов'янського міськрайонного суду Донецької області Геннадія Неминущого виявилася заслабкою, аби протистояти інкримінованим йому обвинуваченням. ВРЮ знайшла в його діях ознаки порушення присяги й внесла до Верховної Ради подання про звільнення судді. Це єдиний законник, який того дня потрапив у немилість до ВРЮ й опинився за крок до звільнення.

Натомість двом служителям Феміди, Аркадію Майданіку (Гагарінський райсуд м.Севастополя) та Наталії Тімошенко (Октябрський райсуд м.Полтави), над якими також нависала загроза звільнення за порушення присяги, вдалося переконати ВРЮ у своїй сумлінності та втриматися на посадах.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Випадкова закономірність

Комісія утретє оголосила догану одному й тому ж судді

Закінчення, початок на стор.1

На думку служителя Феміди, комісія «не врахувала показників розгляду ним справ, не взяла до уваги категорію їх складності, об'єктивних причин порушення розумного строку їх розгляду». Крім того, пояснив законник, «було акцентовано увагу членів комісії лише на викладених у характеристиці порівняльних статистичних даних по Тернівському райсуду м.Кривий Ріг щодо порушення розумних строків розгляду справ, на тому, що суддя не працює над підвищенням своєї кваліфікації».

ВРЮ детально перевірила відомості, викладені в заяві М.Коноваленка, і 30 листопада 2011-го оголосила «вердикт»: скаргу задовольнити, рішення ВККС скасувати й зобов'язати комісію прийняти нове. Адже конституційний орган з'ясував: голова Тернівського райсуду м.Кривий Ріг надав характеристику М.Коноваленку, перевищивши свої повноваження, визначені в ст.24 закону «Про судоустрій і статус суддів».

Також ВРЮ проаналізувала деякі факти й дійшла висновку, що між головою суду та трьома служителями Феміди, у тому числі й М.Коноваленком, існує конфлікт. «Не знайшли свого підтвердження й викладені в рішенні комісії та надані в характеристиці обставини про те, що суддя не працює над підвищенням свого рівня кваліфікації, оскільки копії наказів про відрядження М.Коноваленка у 2009—2010 рр. до Апеляційного суду Дніпропетровської області свідчать про участь названого судді в семінарах з питань застосування норм матеріального і процесуального права», — зазначається в рішенні ВРЮ від 30.11.2011.

Таким чином, резюмував конституційний орган, характеристика, надана законнику головою суду, та наведені в ній дані не відповідають принципу об'єктивності та безсторонності, а тому не можуть братися до уваги як доказ на користь обставин, що перешкоджають М.Коноваленку отримати «безстрокову» рекомендацію.

Також, уважає ВРЮ, ВККС не надала об'єктивної оцінки та не провела порівняльного аналізу щодо співвідношення загальної кількості розглянутих володарем мантії справ до кількості скасованих та змінених рішень. Цей недолік довелося усувати ВРЮ, яка, провівши детальний аналіз, з'ясувала: показники роботи судді за 2006—2010 рр. свідчать про високу (в межах 93—99%) якість розгляду справ.

13 лютого 2012-го «на вимогу ВРЮ» комісія знову вирішувала, чи продовжуватиме М.Коноваленко робити суддівську кар'єру. Однак того дня вона так і не визначилася зі своєю позицією і розгляд цього питання було відкладено.

М.Коноваленку (ліворуч) уже не вперше доводиться пояснювати, чому йому не вдається розглядати справи в розумні строки.

«Дисциплінарна епопея»

Рішення ВККС про відмову в наданні безстрокової «перепустки» М.Коноваленку — не єдине, яке ВРЮ розгромила вщент. Так, 21 квітня 2011-го кваліфкомісія оголосила догану за невжиття суддею заходів для розгляду чотирьох цивільних справ у встановлений законом строк. Слухання відкладалися на тривалий час (1—3 міс.) не лише з причин неявки сторін, заявлених ними клопотань про оголошення перерви, а й у зв'язку з хворобою судді, відпусткою, перебуванням його у відрядженні чи в нарадчій кімнаті, виходу із ладу звукозаписувального пристрою.

«З пояснення М.Коноваленка вбачається, що причинами значних проміжків між датами судових засідань є його велика завантаженість. При призначенні та розгляді справ пріоритет ним віддається кримінальним справам, де підсудні тримаються під вартою, та позовам про стягнення аліментів та поновлення на роботі», — зазначається в рішенні ВККС від 21.04.2011, яке законник оскаржив до ВРЮ.

30 листопада 2011-го конституційний орган скасував рішення комісії. На його думку, тривалий розгляд цивільних справ був зумовлений значним навантаженням володаря мантії. Адже у 2010—2011 рр., коли в його провадженні перебували 2 з цих 4 цивільних справ, він мав одне з найбільших навантажень у Тернівському райсуді м.Кривий Ріг.

У 2010-му до нього надійшло 2612 справ та матеріалів (третій за кількістю показник у суді), у середньому щомісяця йому вдавалося розглянути 162 справи (другий показник у суді). «При цьому в 2010-му якість розгляду кримінальних справ була вищою, ніж у суді (96,6% — у М.Коноваленка, 96,4% — у суді, 98,2% — у регіоні), цивільних — вищою, ніж у регіоні», — зазначається в рішенні ВРЮ.

До того ж, з'ясувала ВРЮ, строки застосування дисциплінарного стягнення до М.Коноваленка (щодо двох цивільних справ) уже давно закінчилися.

Однак на цьому «дисциплінарна епопея» не закінчилася: 3 листопада 2011-го ВККС знову оголосила законнику догану (невжиття заходів щодо розгляду протягом розумного строку адмінсправи про перерахунок пенсії та стягнення заборгованості). Комісія з'ясувала, що справа перебуває у провадженні судді вже 2 роки, «причому її розгляд по суті не відбувається». Причиною цього, на думку комісії, є бездіяльність судді та його неналежне ставлення до службових обов'язків.

25 травня 2012-го М.Коноваленко отримав ще одне дисциплінарне стягнення. Гр.М. поскаржився ВККС, що законник тривалий час та упереджено розглядає одну із цивільних справ.

«Справа слухалася з 27 червня 2008 р., а через три роки ухвалою судді була залишена без розгляду. Апеляційний суд Дніпропетровської області ухвалу скасував, справу направив для продовження розгляду до того ж судді», — пояснила член комісії Ніна Фадєєва.

Вперше після скасування ухвали справа була призначена до розгляду на 17 серпня 2010 р., а потім аж до липня 2011-го засідання не призначалися. 25 липня в судді закінчився строк повноважень.

М.Коноваленко погодився, що ним було порушено розумні строки розгляду справ. Він пояснив, що призначав розгляд на час, вільний від інших справ. «У тому ж місяці, коли справа повернулася з апеляційного суду, вона була призначена до розгляду, однак позивач заявив клопотання про оголошення перерви. Розгляд я призначив через 2 міс., адже всі дні уже були розписані», — розповів М.Коноваленко.

«Догана» — уже не вперше законнику довелося почути цей «вирок» від ВККС.

Швидше за все, М.Коноваленко оскаржить рішення до ВРЮ, і шанси отримати підтримку членів конституційного органу в нього є. Питання лише в тому, хто й коли порушить цю випадкову закономірність: отримання догани з одних і тих же підстав при розгляді різних справ. А крапку в цій історії поставити треба. Проте невідомо, де саме вона має стояти: після слів «звільнити М.Коноваленка з посади судді» чи після слів «органам влади терміново вжити заходів для розвантаження суддів». Хоча зважаючи на різні позиції ВРЮ та ВККС щодо питань безстрокового обрання та дисциплінарної відповідальності М.Коноваленка, не виключено, що крапку в цій історії буде поставлено не скоро.

ПРЯМА МОВА

НІНА ФАДЄЄВА,
член ВККС:

— З матеріалів перевірки вбачається: з моменту надходження цивільної справи в провадження судді та до припинення його повноважень без врахування перебування справи в суді апеляційної інстанції минув 21 міс. Суддя не вживав заходів для розгляду справи у встановлені законом строки. Вважаю, що при розгляді цієї справи він порушив усі розумні строки й безпідставно не розглядав справу протягом 21 міс., що є підставою для притягнення його до дисциплінарної відповідальності.

ПІДСУМКИ

Суди майже не винні

РСУ знайшла причину високої смертності в'язнів

АНІ ГАЛУК

Чому важко хворі засуджені помирають у місцях ув'язнення, так і не побачивши волі й чия неоперативність у роботі є причиною цього, намагалася з'ясувати Рада суддів України.

Нагадаємо: 23 березня цього року РСУ розглянула звернення заступника голови Державної пенітенціарної служби Сергія Сидоренка, в якому йшлося про те, що в деяких судах матеріали про звільнення від подальшого відбування покарання осіб, котрі захворіли на важку хворобу, розглядаються тривалий час із порушенням розумних строків, через що засуджені помирають, не дочекавшись звільнення. РСУ вирішила дослідити ситуацію, і з 2 квітня до 18 травня робоча група вивчала, як організовано діяльність судів. Під приціл потрапили місцеві загальні суди Донецької, Дніпропетровської, Херсонської та Київської областей.

Під час засідання 25 травня РСУ обговорила результати вивчення питання стосовно звільнення від подальшого відбування покарання осіб, що захворіли на важку хворобу.

Як повідомила член РСУ Галина Канигіна, минулого року суди, робота яких досліджувалася, з ухваленням рішення розглянули 634 подання про звільнення від покарання осіб через хворобу, відмовлено в задоволенні 316 подань. Члени робочої групи дійшли висновку, що переважна більшість відмов цілком обгрунтовані.

Г.Канигіна (в центрі) переконувала: більшість відмов у задоволенні подань про звільнення важкохворих від подальшого відбування покарання цілком обгрунтовані.

Проте було виявлено й низку недоліків, зокрема, в організації роботи установ виконання покарань: несвоєчасне направлення засуджених на обстеження СЛК і, відповідно, запізнє направлення матеріалів про звільнення до суду, неналежне оформлення подань про звільнення, характеристик на засуджених тощо.

Що стосується суддівської діяльності, то в довідці про результати її вивчення зазначається, що деякі суди не завжди дотримуються розумних строків розгляду таких матеріалів про звільнення, на чому акцентувала увагу й пенітенціарна служба. Щоправда, як зазначили члени РСУ, чинним законодавством не визначено строку, впродовж якого мають розглядатися такі матеріали. Водночас, за загальними правилами судової практики, такий строк обмежується 10 днями. «Ми мали намір запропонувати законодавцю чітко прописати термін, але новий КПК це питання вже врегулював і встановив 10-денний строк», — зазначив голова РСУ Ярослав Романюк.

Також трапляється, що суди допускають спрощення процесу, зокрема, в поодиноких випадках проводять розгляд без участі представника лікарської комісії або за участю представника, який не брав участі в обстеженні засудженого, не завжди повно та об'єктивно досліджують усі дані, викладені в матеріалах, та приймають рішення про відсутність підстав для задоволення подання про звільнення.

Підсумовуючи обговорення проблеми, члени РСУ дійшли висновку: в тому, що засуджені помирають, не дочекавшись звільнення, здебільшого вина не судів, а установ, які не забезпечують належної медичної допомоги в місцях відбування покарання.

Тому РСУ вирішила розіслати судам рекомендації, орієнтуючи їх на ті правові моменти, які мають значення при вирішенні такої категорії справ, а також поінформувати Адміністрацію Президента, Голову Верховної Ради та омбудсмена про результати вивчення питання.

ПРЯМА МОВА

ЯРОСЛАВ РОМАНЮК,
голова Ради суддів України:

— Результати вивчення організації діяльності судів засвідчили, що причина великої смертності в місцях відбування покарання — не в судах. Така ситуація здебільшого викликана неналежним рівнем надання медичної допомоги, профілактичних заходів у місцях відбування покарання, а тому необхідно звернути на це увагу відповідних установ.

НЮАНСИ

Феміда без політики

З партійним квитком у кишені мантії не одягають

МАРИНА ЗАКАБЛУК

Охочим одягти мантію варто пам'ятати про одне з «правил несумісності»: якщо ти твердо вирішив стати суддею, то потрібно негайно покінчити з політичним минулим.

Вища кваліфікаційна комісія суддів уперше за час своєї діяльності змушена була з «політичних мотивів» відкласти розгляд питання щодо рекомендування однієї з претенденток на посаду судді. Так, в анкеті Олени Синько, яка перемогла в конкурсі на заміщення вакансії в Корюківському районному суді Чернігівської області зазначалося, що вона є членом однієї з політичних партій, а також кількох громадських організацій. О.Синько досі не вийшла з їхніх лав, з'ясували «кваліфікаційники».

«Якщо буде рішення про мою рекомендацію, то я припиню членство в цій партії та організаціях», — повідомила кандидатка. «Ви розумієте, що сьогодні вирішується питання про надання вам рекомендації на зайняття посади судді? Вам залишиться тільки написати реферат для Вищої ради юстиції — і все», — підкреслила член комісії Ніна Фадєєва.

Оскільки відповідно до закону суддя — особа аполітична, ВККС не мала права давати О.Синько рекомендацію. В ст.53 «Вимоги щодо несумісності» закону «Про судоустрій і статус суддів» зазначається: «Суддя не може належати до політичної партії чи професійної спілки, виявляти прихильність до них, брати участь у політичних акціях, мітингах, страйках».

Також в ст.127 Конституції є застереження: «Професійні судді не можуть належати до політичних партій та профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої».

«Чому ви не написали заяви про вихід з партії, коли стали переможцем на зайняття вакансії? Ви ж знали, що це місце — уже ваше!» — продовжила Н.Фадєєва. О.Синько пообіцяла, що здасть партійний квиток. «Але ж сьогодні це членство перешкоджає вам отримати рекомендацію», — додала Галина Колеснік.

Також комісія звернула увагу на те, що О.Синько «бігала з посади на посаду» — часто змінювала місця роботи. «А скільки на посаді судді протримаєтесь?» — поцікавилася Н.Фадєєва. «Буду сподіватися, що довго», — відповіла майбутня володарка мантії.

Здивували ВККС і факти з особистого життя кандидатки: вона двічі виходила заміж і двічі розлучалася. «Нічого страшного, буває і таке», — говорили одні члени комісії. «Ми оцінюємо вашу моральність, тому й запитуємопрошлюбитарозлучення»,— говорили інші.

ПРЯМА МОВА

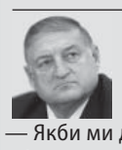

ВОЛОДИМИР ВІХРОВ,
член ВККС:

— Якби ми дали кандидатці рекомендацію, а вона не вийшла з партії? Уявляєте, що б ми зробили? Порушили б закон «Про судоустрій і статус суддів» і Конституцію.

Урешті-решт ВККС відклала розгляд питання щодо претендентки до того часу, поки в постійно діючого органу не буде підтвердження виходу її з партії. А іншим кандидатам потрібно взяти на замітку: «правила несумісності» для всіх однакові. Тому, вирішивши здійснювати правосуддя, необхідно відразу ж спалювати за собою мости — закінчувати з політичною діяльністю.

СЕМІНАР

Знайомство з кодексом

Кримські судді зробили перший крок до опанування нового КПК

МАР'ЯНА ПАВЛОВСЬКА,
головний спеціаліст, прес-секретар Апеляційного суду АРК.

Радник Президента — керівник головного управління з питань судоустрою Адміністрації Президента Андрій Портнов ознайомив суддів першої та апеляційної інстанцій АРК з концептуальними положеннями Кримінального процесуального кодексу.

Під час семінару, який відбувся 25 травня в Апеляційному суді АРК, учасники заходу мали унікальну можливість почути, так би мовити, з перших вуст, про концептуальні положення КПК в новій редакції. Про основне в цьому документі розповів головний розробник і один зі співавторів кодексу, А.Портнов.

У своїй доповіді він звернув увагу присутніх на зміни, які з'явилися після гуманізації законодавства у сфері кримінальної юстиції та декриміналізації злочинів і діють вже 4 місяці.

Одним із нововведень, про які розповів А.Портнов, є відміна додаткового розслідування. За його словами, у результаті змін якість розслідувань стане кращою. Андрій Володимирович звернув увагу присутніх також на інші важливі положення КПК в новій редакції. Йшлося про домашній арешт, суд присяжних, змагальність сторін, створення Єдиного реєстру досудових розслідувань, а також відміну стадії порушення кримінальної справи.

«У процесі розробки навколо цієї позиції було найбільше дискусій. Спочатку представники правоохоронної системи негативно до неї поставилися, проте після більш детального вивчення змінили свою думку», — зазначив А.Портнов.

Голова Апеляційного суду АРК Валерій Чорнобук, який був одним з ініціаторів проведення семінару для суддів автономії, у своєму виступі відзначив важливість вивчення нового КПК.

«Цей кодекс докорінно змінює нормативне регулювання відповідних правовідносин та містить низку положень, які в цілому є новелами для правової системи України, у зв'язку з чим його застосування органами кримінальної юстиції на початковому етапі буде являти певну складність», — зауважив він.

Як зазначив В.Чорнобук, ознайомлення з Кримінальним процесуальним кодексом лише почалося. Голова Апеляційного суду АРК пообіцяв продовжити традицію організації семінарів, нарад та круглих столів, запрошувати науковців, суддів Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ та практиків з метою швидшого освоєння нового закону та уникнення помилок при розслідуванні та розгляді кримінальних справ.

В.Чорнобук пообіцяв продовжувати практику ознайомлення з новелами КПК, щоб якнайшвидше їх освоїти.

«Нам, фахівцям у галузі кримінального процесу, належить пройти довгий шлях ознайомлення з кодексом, розуміння його вимог та логіки. Сьогоднішній семінар — це лише перший крок у цьому напрямку. Шлях ознайомлення з кодексом не буде простим. Прямуючи до освоєння цього концептуально нового закону, ми не застраховані від помилок, адже, як каже народна мудрість, не помиляється лише той, хто не працює. Ми розуміємо, що за кожною справою — людська доля», — підсумував В.Чорнобук.

ПОВНОВАЖЕННЯ

Верховна Рада України
Постанова

Про обрання суддів

Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85, частини першої статті 128 Конституції України Верховна Рада України **постановляє:**

Обрати на посади суддів безстроково:
Васильківського міськрайонного суду Київської області
- БОНДАР Ірину Федорівну;

Дзержинського районного суду міста Харкова
- ОМЕЛЬЧЕНКО Катерину Олексіївну;

Київського районного суду міста Харкова
- БОРОДІНУ Наталію Михайлівну;

Московського районного суду міста Харкова
- СКОТАРЯ Андрія Юрійовича;

Святошинського районного суду міста Києва
- ВЕЛИЧКО Тетяну Олександрівну,
- УЛ'ЯНОВСЬКУ Оксану Василівну;

Запорізького окружного адміністративного суду
- ПРУДИВУСА Олега Васильовича;

господарського суду Одеської області
- ЩАВИНСЬКУ Юлію Михайлівну.

Голова
Верховної Ради України
В.ЛИТВИН
м.Київ,
17 травня 2012 року
№4735-VI

Верховна Рада України
Постанова

Про обрання суддів

Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85, частини першої статті 128 Конституції України Верховна Рада України **постановляє:**

Обрати на посади суддів безстроково:
Харківського апеляційного адміністративного суду
- П'ЯНОВУ Яну Валеріївну;

Красноперекопського міськрайонного суду Автономної Республіки Крим
- МАМАЄВУ Оксану Василівну;

Орджонікідзевського міського суду Дніпропетровської області
- ЧАПЛИЦЬКОГО Віктора Володимировича;

Бабушкінського районного суду міста Дніпропетровська
- ШЕВЦОВУ Тамару Василівну;

Дзержинського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області
- СВИСТУНОВУ Олену Вікторівну;

Краматорського міського суду Донецької області
- ТКАЧОВУ Світлану Миколаївну;

Калінінського районного суду міста Горлівки Донецької області
- ЩЕРБАЧЕНКО Ірину Вікторівну;

Іллічівського районного суду міста Маріуполя Донецької області
- ХАРИТОНОВУ Ганну Леонідівну;

Якимівського районного суду Запорізької області
- КУЦЕНКА Олега Олександровича;

Лисичанського міського суду Луганської області
- ГРИБАНОВУ Людмилу Олександрівну;

Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області
- КАЧМАРА Володимира Ярославовича;

Октябрського районного суду міста Полтави
- ЛИТВИНЕНКА Ігоря Юрійовича;

Комінтернівського районного суду міста Харкова
- БОГОВСЬКОГО Дмитра Євгенійовича;

Фрунзенського районного суду міста Харкова
- МАРТИНОВУ Оксану Михайлівну;

Чаплинського районного суду Херсонської області
- ДЮДЮНА Олександра Вікторовича;

Святошинського районного суду міста Києва
- ПЕТРЕНКО Наталію Олексіївну;

Луганського окружного адміністративного суду
- КАЧУРІНУ Людмилу Сагідбатдалівну;

Львівського окружного адміністративного суду
- ПОТАБЕНКО Варвару Анатоліївну;

господарського суду Львівської області
- АРТИМОВИЧА Василя Михайловича.

Голова
Верховної Ради України
В.ЛИТВИН
м.Київ,
17 травня 2012 року
№4736-VI

«НОВОБРАНЦІ»

Суддівська присяга

29 травня судді, вперше призначені на посади, склали присягу в присутності Президента та високопосадовців. Вітаючи нових служителів Феміди, Віктор ЯНУКОВИЧ наголосив: «Наша мета — привести систему правосуддя до найкращих міжнародних стандартів, посилити авторитет і престиж суддівської професії, зміцнити незалежність суддів».

ФОТО: АНДРІЙ МОСІЄНКО, *прес-служба Президента*

В.ЯНУКОВИЧ чекає від новопризначених суддів удосконалення правової системи держави.

Вони присягли незалежно та справедливо здійснювати правосуддя.

У цей день одразу 341 особа склала присягу та набула повноважень судді на 5 років.

КАДРИ

Керівництво — з досвідом

Вища рада юстиції призначила на адмінпосади 10 законників. Зокрема, продовжила головування Володимира КОВАЛЯ в Севастопольському апеляційному господарському суді та підтримала Анатолія ОСЕТИНСЬКОГО на посаді заступника голови Вищого господарського суду. Члени ВРЮ відзначили колосальний досвід та авторитет цих служителів Феміди.

ФОТО: ІВАН СТЕЦЕНКО

Члени ВРЮ Лідія ІЗОВІТОВА та Андрій ПОРТНОВ глянули на проблеми суддів крізь призму ненадійності свідків і конвоїрів.

Крісла керівників у судах дісталися найдосвідченішим законникам.

Голова ВРЮ Володимир КОЛЕСНИЧЕНКО вже встиг озброїтися щойно надрукованим КПК.

Керівники органів суддівського самоврядування Микола КОБИЛЯНСЬКИЙ (ліворуч) та Олександр УДОВИЧЕНКО завжди знаходять спільну точку зору на розв'язання проблем правосуддя.

МОМЕНТ ІСТИНИ

Бійка во язицях

Мовне питання остаточно зіпсувало народних депутатів. Щоразу, коли частина парламентарів намагається обговорити питання про надання статусу регіональних мовам нацменшин, інші люто стають на захист української мови як єдиної державної на всій території країни. На думку опозиції, будь-які поступки в мовному питанні «поховають» розвиток української мови. Правда, до останнього часу дискусії не завершувалися реальним кровопролиттям. Але ж до виборів ще цілих 5 місяців.

ФОТО: ІВАН СТЕЦЕНКО

Поки одні переконували фізично, інші обрали спокійніший жанр — карикатури.

Увесь свій гнів опозиціонери виплеснули на одного з авторів проекту — «регіонала» Вадима КОЛЕСНІЧЕНКА.

Арсеній ЯЦЕНЮК (ліворуч) лякав Анатолія ГРИЦЕНКА задумами авторів законопроекту про мови.

АДВОКАТУРА

КАДРИ

Продовження повноважень

Рада суддів господарських судів на засіданні 24 травня поспілкувалась із законниками, в яких закінчується термін перебування на адміністративних посадах, але які планували залишитися на них. Після нетривалого спілкування всі судді отримали необхідні рекомендації і вже могли готуватися до нанесення візиту Вищій раді юстиції.

ФОТО: ОЛЕКСІЙ ЧЕРНИШЕВ

Заступник голови Вищого господарського суду Анатолій ОСЕТИНСЬКИЙ (праворуч) міг не сумніватись у підтримці Станіслава МИРОШНИЧЕНКА та інших членів ради.

В очікуванні рішення ради судді спілкувалися та, схоже, зовсім не хвилювалися.

Щоб дізнатися про думку РСГС щодо організації роботи Господарського суду Вінницької області до столиці прибув його очільник Микола БАРАНОВ.

ВККС

Рекомендації для першого призначення

На засіданні Вищої кваліфікаційної комісії суддів, яке відбулося 25 травня, розглядалося питання про надання рекомендацій кандидатам на посади суддів. 32 претенденти отримали «перепустки», а розгляд питання щодо двох осіб комісія відклала.

ФОТО: ІВАН СТЕЦЕНКО

У члена комісії Віктора МІКУЛІНА були запитання до кандидата на посаду судді, щодо якого проводилася додаткова перевірка, — Артема Суботи.

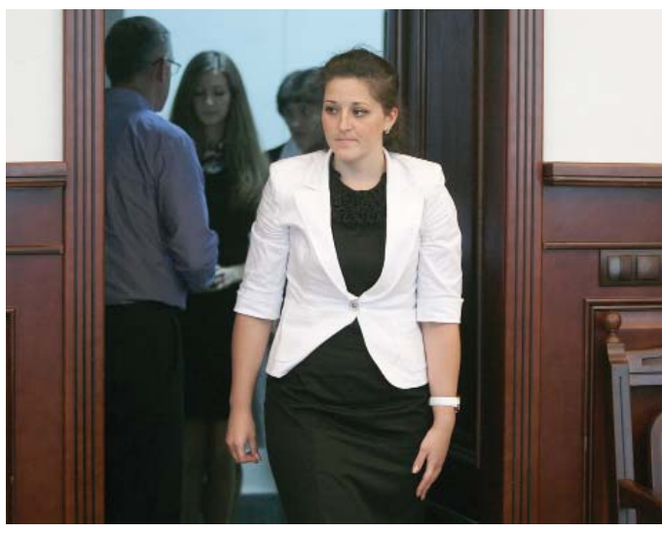

Претенденти, які заходили до зали засідань, сподівалися на позитивне рішення ВККС.

РСУ не задоволена організацією роботи установ виконання покарань.

САМОВРЯДУВАННЯ

У пошуках причин і рішень

Під час засідання 25 травня члени Ради суддів України обговорили причини тривалого розгляду судами матеріалів про звільнення важко хворих осіб від подальшого відбування покарання. Крім того, орган суддівського самоврядування вніс зміни до Положення про автоматизовану систему документообігу.

ФОТО: ОЛЕКСІЙ ЧЕРНИШЕВ

Член РСУ Павло ГВОЗДИК (праворуч) сподівається, що запропоновані ДСАУ зміни до Положення про автоматизовану систему документообігу покращать роботу судів.

Щоб розібратися з причинами смертності в місцях позбавлення волі, представникам РСУ довелося прочитати не одну сторінку матеріалів про результати вивчення цієї проблеми.

Інформація зі скарги, що надійшла на претендента на посаду в Ленінському райсуді м.Миколаєва Миколая КОНОВЦЯ (праворуч), не підтвердилася — заявника не знайшли за вказаною ним адресою.

РЕКЛАМА

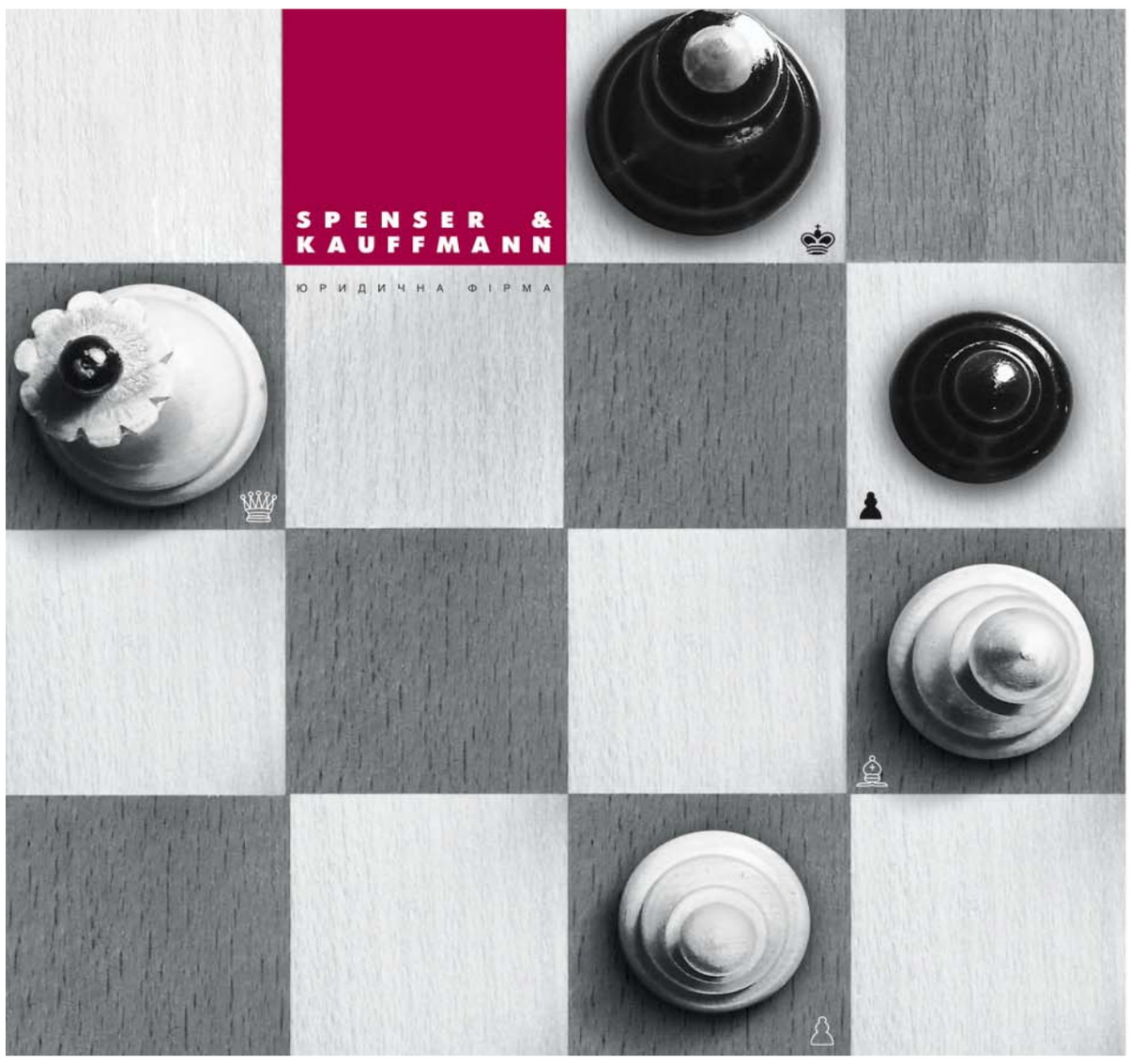

Білі починають і виграють

SPENSER & KAUFFMANN — ВАША ПЕРЕМОЖНА ПОЗИЦІЯ

Україна, 01021, м. Київ
Кловський узвіз, 7, 14 поверх

Тел./Факс: +380 44 288-83-83

E-mail: office@sklaw.com.ua
www.sklaw.com.ua

РОЗДРІБ

«ЗіБ» — у продажу!

Запитуйте наш тижневик у кіосках «Союздруку».

Отже, якщо ви не встигаєте за своїми колегами першим ознайомитися зі свіжим номером «ЗіБ» або пропустили важливий матеріал у попередніх числах видання — звертайтеся до найближчого кіоску «Союздруку». Згідно з графіком наша газета має надходити в продаж уже в суботу.

Адреси кіосків, де реалізується «Закон і Бізнес»:

- вул. Артема, 1—5
- вул. Велика Житомирська, 6
- вул. Володимирська, 18
- вул. Володимирська, 24
- вул. Мала Житомирська, 6
- вул. М. Заньковецької, 2
- вул. Інститутська, 10—12
- майдан Незалежності
- вул. Прорізна, 10
- вул. Солом'янська, 2-а
- вул. Б. Хмельницького, 44
- вул. Хрещатик, 5
- вул. Хрещатик, 10
- ст. метро «Хрещатик»
- вул. Червоноармійська, 48
- вул. Червоноармійська, 49
- вул. Червоноармійська, 57
- вул. Червоноармійська, 73
- вул. Червоноармійська, 74/5
- вул. Шота Руставелі, 19

ОБМЕЖЕННЯ

Чищення легенів і гаманців

Нардепи розширили перелік місць, де не можна курити. Зокрема, під заборону потрапили заклади харчування, а їхніх власників штрафуватимуть навіть за розміщення попільничок.

Верховна Рада 368 голосами прийняла закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо вдосконалення окремих положень про обмеження місць куріння тютюнових виробів)».

Так, палити заборонено:
- в приміщеннях закладів ресторанного господарства;
- в приміщеннях закладів культури;
- в закритих спортивних спорудах;
- у ліфтах і таксофонах;
- в установах охорони здоров'я;
- у навчальних та освітньо-виховних закладах;
- на дитячих майданчиках;
- на спортивних майданчиках і стадіонах;
- у під'їздах житлових будинків;
- у підземних переходах;
- у громадському транспорті (включаючи транспорт міжнародного сполучення і зупинки громадського транспорту).

Також забороняється, крім спеціально відведених для цього місць, куріння в приміщеннях підприємств, установ та організацій усіх форм власності, у приміщеннях готелів, гуртожитків, в аеропортах і на вокзалах.

Хоча нардепи й обмежують куріння — самі позбуватися цієї звички не поспішають.

Документ також уносить додаткову відповідальність за розміщення попільничок і за невжиття заходів щодо припинення паління в закладах громадського харчування. Штраф за це становитиме від 1 тис. до 10 тис. грн.

ОГОЛОШЕННЯ

АПЕЛЯЦІЙНИЙ СУД М.КИЄВА,
розташований за адресою:
03680, м.Київ, вул. Солом'янська, 2-а,
ОГОЛОШУЄ КОНКУРС
на заміщення вакантних посад держслужбовців:
- **головного спеціаліста зі взаємодії із засобами масової інформації (1 посада);**
- **старшого консультанта зі взаємодії із засобами масової інформації (1 посада);**
- **провідного спеціаліста відділу забезпечення діяльності судової палати з розгляду кримінальних справ (1 посада);**
- **судового розпорядника в цивільних справах (1 посада);**
- **судового розпорядника в кримінальних справах (1 посада);**
- **консультанта відділу опрацювання кореспонденції (канцелярії суду, 1 посада);**
- **головного спеціаліста відділу інформаційних ресурсів та телекомунікаційних технологій (1 посада);**
- **провідного спеціаліста відділу інформаційних ресурсів та телекомунікаційних технологій (1 посада).**

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КАНДИДАТІВ:
— громадянство України;
— вища освіта за спеціальністю «Правознавство» або «Правоохоронна діяльність» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст» чи «магістр»;
— досконале володіння державною мовою, основами діловодства;
— вміння працювати на комп'ютері.

ДЛЯ УЧАСТІ В КОНКУРСІ ПОДАЮТЬСЯ ДОКУМЕНТИ:
— заява про участь у конкурсі;
— особова картка П-2ДС із додатками;
— копія паспорта;
— копія диплома з додатками;
— копія трудової книжки, завірена за місцем роботи;
— копія довідки про присвоєння ідентифікаційного номера;
— декларація про доходи за попередній рік;
— фотокартка розміром 4 х 6 см;
— довідка з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців;
— довідка з інформаційного центру МВС про відсутність судимості;
— медична довідка (форма 133/О).

*Додаткова інформація щодо основних функціональних обов'язків, розміру, умов оплати праці, переліку питань для перевірки знання законодавства з урахуванням специфіки функціональних повноважень тощо надається за телефоном **(044) 284-15-94** або під час особистого прийому в приміщенні суду (4-ий поверх, кабінет №3) відповідно до такого графіка: щоденно з 9-ї до 13-ї год. (крім суботи та неділі).*

Документи приймаються протягом 30 календарних днів з дня виходу публікації про оголошення конкурсу.

ПОЗИЦІЯ

Нерухомість шукає господаря

ВГС чітко визначить, які суди розглядатимуть орендні спори

ОЛЕКСІЙ ПИСАРЕВ

Якщо в такому спорі однією зі сторін є суб'єкт владних повноважень, справа все одно має надходити до господарського суду. Саме така позиція, швидше за все, буде відображена в майбутній постанові пленуму Вищого господарського суду. Натомість чимало запитань виникає з приводу фізичних осіб, які мають статус суб'єктів підприємницької діяльності. Обираючи суд тієї чи іншої юрисдикції, вони мають ураховувати різні фактори.

Суддям ВГС ще треба внести ряд правок до проекту постанови пленуму, але чорновий варіант уже готовий.

Розширене засідання

При підготовці постанов Вищий господарський суд почав дедалі частіше дослухатися до думки експертів. Так, наприкінці квітня законники обговорили неоднозначні моменти вирішення спорів щодо оренди з науковцями, а 25 травня спільно з Асоціацією правників України провели круглий стіл, на який винесли ці ж питання.

Проект постанови вже готовий, і всі учасники засідання навіть отримали його на руки, проте, як наголосив заступник секретаря другої судової палати ВГС Олексій Муравйов, за два тижні, що минули відтоді, як написано чорновий варіант документа, вже надійшла величезна кількість пропозицій. Тому можна очікувати, що редакція, яку судді отримають на засіданні пленуму, суттєво відрізнятиметься від початкової. Цілком можливо, що корективи з'являться й на підставі позицій юристів, висловлених на круглому столі.

«Ми зібралися для того, аби почути вашу думку, щоб ви могли висловити своє ставлення до цього питання, а ми — його врахувати, адже для нас дуже важливо, щоб ця постанова пленуму давала відповідь на питання як суддям, так і юристам-практикам», — наголосив О.Муравйов.

Заступник голови ВГС Анатолій Осетинський звернув увагу присутніх на складність цієї категорії справ. Серед причин, які зумовлюють складність вирішення проблем в орендних відносинах, суддя назвав суперечливість норм Цивільного і Господарського кодексів. Разом з тим ці проблеми актуальні не тільки для України, а й усього пострадянського простору. Так, Вищий господарський суд Білорусі та Вищий арбітражний суд Росії нещодавно також підготували постанови щодо орендних відносин.

Коли влада — не влада

Серед справ, пов'язаних з питаннями оренди, значна частина стосується нерухомості, яка перебуває в державній власності. Тому природно, що юристів цікавило, до якого суду слід звертатись у таких випадках.

«Органи влади і місцевого самоврядування в цих відносинах здійснюють повноваження власника, а не реалізують владні повноваження», — переконаний О.Муравйов. Тому, на його думку, такі справи мають надходити саме до господарських судів.

Підтримують зазначену позицію і його колеги. «Якщо виходити із суб'єктного складу, де є суб'єкт господарювання і орендодавець, який не виступає як суб'єкт владних повноважень, договори укладаються у відповідності з господарським і цивільним законодавством, то це є підвідомчістю господарських судів», — наголосила суддя ВГС Ірина Ходаківська.

Разом з тим законники свідомі того, що представники адміністративної юрисдикції можуть з ними не погодитись і вважати такі справи своїми. Проте «господарники», звичайно ж, захищатимуть власну позицію.

У питанні розмежування юрисдикції існує ще одна проблема — справи за участю фізичних осіб, які мають статус суб'єктів підприємницької діяльності, але не вказали цього, підписуючи договір про оренду. О.Муравйов розповів, що в судах уже склалася практика, коли вони зважають саме на те, який статус указано в договорі. Якщо про підприємницьку діяльність у ньому не йдеться, то й господарський суд таку справу не братиме в провадження — вона відправиться до загального суду. «Якщо ваші клієнти хочуть скористатися перевагами господарської юрисдикції, то майбутню підсудність потрібно враховувати вже на стадії складання договору», — звернув увагу адвокатів на цю проблему законник.

Така позиція сподобалася далеко не всім експертам. На їхню думку, підвідомчість слід визначати не за суб'єктним складом сторін, а за предметом спору. О.Муравйов зізнався, що теж підтримує таку точку зору, але в постанові вона навряд чи буде відображена — закріпи її можуть лише зміни до законодавства. Суддя сподівається, що таку позицію вдасться прописати у майбутньому Господарському процесуальному кодексі, але зараз доведеться працювати за тими нормами, які вже існують.

ПРАВИЛА

Приватне залишається приватним

Фізособи можуть не реєструвати дані своїх візиток і телефонних книг

Про те, як мають працювати з візитницями й каталогами електронних адрес юридичні та фізичні особи, у коментарі сайту «ЮРЛИГА» розповів голова Державної служби з питань захисту персональних даних Олексій МЕРВІНСЬКИЙ.

Понятійний стандарт

Відповідно до ст.2 закону «Про захист персональних даних», персональні дані — відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована. Там же говориться, що база персональних даних — іменована сукупність упорядкованих персональних даних в електронній формі або у формі картотек персональних даних. Наведене в законі визначення терміна «персональні дані» сповна відповідає визначенню, передбаченому в Конвенції Ради Європи про захист осіб у зв'язку із автоматизованою обробкою персональних даних. Відповідно до міжнародних стандартів термін «персональні дані» повинен охоплювати всю інформацію про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути ідентифікована в будь-який можливий спосіб.

Відзначимо, що 24.01.2012 Конституційний Суд виніс рішення №2-рп/2012 у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень чч.1, 2 ст.32 і чч.2, 3 ст.34 Основного Закону. Відповідно до нього інформацією про особисте та сімейне життя особи є «будь-які відомості та/або дані про відносини немайнового та майнового характеру, обставини, події, стосунки тощо, пов'язані з особою та членами її сім'ї, за винятком передбаченої законами інформації, що стосується здійснення особою, яка займає посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або органу місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень. Така інформація про особу є конфіденційною».

Крім цього, «збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди державою, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами є втручанням в її особисте та сімейне життя. Таке втручання допускається винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини».

Мобільна інформація

Відомості про фізичну особу, зазначені на візитній картці, у мобільному телефоні, в електронній адресі, є персональними даними, оскільки така інформація ідентифікує або може конкретно ідентифікувати особу. При цьому обробка персональних даних, що містяться на візитній картці, використання телефонних номерів та електронних адрес повинні здійснюватися для конкретних і законних цілей, визначених за згодою суб'єкта персональних даних, якщо іншою не встановлено законом.

Обробка персональних даних підприємствами, установами та організаціями здійснюється в базах персональних даних. Володілець бази персональних даних затверджує мету обробки персональних даних, категорії суб'єктів та категорії персональних даних, а також способи їх обробки. Має бути визначено порядок використання таких відомостей про фізичну особу відповідно до професійних, службових чи трудових обов'язків.

Залежно від сфери діяльності підприємств, установ та організацій, прийнятих процедур діяльності володілець самостійно визначає перелік баз персональних даних. Наприклад, це може бути база персональних даних працівників, база даних клієнтів тощо.

Слід ураховувати, що дія закону не поширюється на створення баз персональних даних та обробку останніх фізичною особою виключно для особистих потреб.

ДИСКУСІЇ

Сфера лобістська

Фахівці зі зв'язків з держорганами хочуть поставити себе в рамки закону

ОКСАНА ЗАЙЦЕВА

У більшості країн світу лобізм не є предметом законодавчого регулювання, оскільки там не прийняті закони про лобістську діяльність. А чи потрібний Україні подібний акт? Це та інші питання обговорювали учасники міжнародної конференції «GR конгрес-2012. Україна: ефективний діалог бізнесу і влади».

Правовідносини є, а закону немає

США, Канада, Угорщина, Литва, Польща, Грузія — це ті країни, де законодавчо врегульована лобістська діяльність. В Індії за лобіювання передбачена кримінальна відповідальність.

Одначе в більшості європейських держав і країн СНД, включаючи Україну, взагалі немає спеціального закону про цю діяльність, існує модель нелегального лобізму.

Таким чином, правовідносини з органами державної влади є, а законодавче регулювання відсутнє.

«В Україні ухвалення закону — це необхідність», — заявила під час конференції адвокат, партнер Правової групи «Павленко і Побережнюк» Олександра Павленко.

Ухвалення такого потрібного правового акта відкладається на невизначений термін. Перший розроблений проект закону про лобіювання не пройшов у парламенті. Друга спроба — документ що підготовлений Валерієм Коновалюком, що так і залишився тільки проектом.

Правда, в США з моменту виникнення в 1852 році ідеї про необхідність закону про лобіювання до його ухвалення в 1946-му пройшло майже 100 років. «Україна так довго чекати не може, адже це єдиний цивілізований спосіб впливу на ухвалення рішень найвищими органами держвлади», — вважають експерти.

З ухваленням закону, по-перше, у лобістів з'явиться гарантія того, що вони будуть почуті державою, від них не відмахуватимуться. І важливо, щоб держава створила умови для діалогу — призначила представника, в обов'язки якого входитиме проведення переговорів з лобістами.

По-друге, буде проведено грань між лобіюванням і корупцією. Як правило, більшість людей вважають, що лобізм — це суто негативна діяльність різних груп, які прагнуть досягти мети шляхом кулуарного тиску на владу. Але насправді лобісти не на майданах відстоюють інтереси замовника. Для лобіста не важливо, на якому полі грати.

Запит на лобіювання

«Необхідність у професійних лобістах виникає тоді, коли зацікавлені особи розуміють, що при відстоюванні своїх інтересів треба грати за певними правилами, інакше порушується баланс. Для цього потрібні професіонали, які й відстоюватимуть ці інтереси у владних структурах», — говорили учасники конференції.

Лобіювання — це професійна діяльність, а значить, необхідне ліцензування або видання свідоцтв за аналогією з адвокатською діяльністю. Повинен існувати реєстр лобістів.

За кордоном освіту в сфері Government Relations (GR) можна отримати в низці великих університетів, в Україні ж подібна профпідготовка не здійснюється.

Діалог влади й громадськості, а також влади й бізнесу повинен вестися через лобістів, лише таким чином можна перемогти корупцію.

Думка ПАРЄ

ПАРЄ прийняла резолюцію №1908 (2010) «Лобіювання в демократичному суспільстві», в якій визначені основні принципи такої діяльності. «Лейтмотив резолюції в тому, що країни, які не бажають приймати закон про лобіювання, прагнуть залишити корупцію в тіні», — відзначила А.Павленко.

Можливо, цей напрям діяльності Ради Європи якщо й не підштовхне українського законодавця до негайної розробки відповідних правових актів, то хоч би дасть поживу для роздумів як представникам громадськості, так і впливовим гравцям української політики та бізнесу.

РОЗ'ЯСНЕННЯ

Безкоштовні аргументи

Витребування доказів не завжди зумовлює сплату судового збору

АРТЕМ ЯРМОЛА,
старший юрист ТзОВ «ВТФ»

Судді та сторони процесу мають відрізняти витребування доказів як спосіб забезпечення доказів, що можуть бути втрачені або подання яких у майбутньому може бути ускладнене, та витребування доказів як допомогу суду особам, котрі беруть участь у справі, в поданні відповідно доказу, який неможливо отримати самостійно. Від розуміння цієї різниці залежить необхідність сплати судового збору.

Фінансове питання

Основою цивільного процесу є принцип змагальності сторін, відповідно до якого кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, установлених Цивільним процесуальним кодексом. Доказування сторонами своїх вимог або заперечень відбувається в певних врегульованих процесуальним законодавством формах. Особи, які беруть участь у справі, можуть:

- долучити докази до позовної заяви, заперечення;
- подати відповідні докази в судовому засіданні;
- подати заяву про забезпечення судом доказів;
- заявити клопотання про витребування доказів, виклик свідка, огляд доказів за їх місцезнаходженням, призначення експертизи.

Донедавна питання співвідношення цих процесуальних інститутів не дуже цікавило практиків. Юристи заявляли в процесі клопотання про витребування доказів чи виклик свідка без особливого аналізу правових норм, що є їх підставою, а судді, у разі обрунтованості клопотань, задовольняли ці вимоги.

Проте з часу набрання чинності законом «Про судовий збір» у цивільному процесі деякі судді почали вимагати сплати збору за подання клопотання про витребування доказів, призначення експертизи. Свою позицію вони обгрунтовують тим, що витребування доказів (ст.137 ЦПК) і призначення експертизи (ст.143 ЦПК) є способами забезпечення доказів судом (стст.133—135 ЦПК), а відповідно до п.13 ч.2 ст.4 закону «Про судовий збір» за подання заяви про забезпечення доказів або позову справляється судовий збір в розмірі 0,1 мінімальної заробітної плати (нині — 107,3 грн.). Навіть за подання одного клопотання така сума є великою, а якщо в складних справах сторона заявляє кілька клопотань, то, крім судового збору, сплаченого при поданні позову, за відстоювання своєї позиції сторона викладе досить значну суму.

Зважаючи на це, в правничому середовищі значно пожвавішало обговорення питань, пов'язаних з поданням до суду доказів. Особливо актуальним є визначення співвідношення таких процесуальних інститутів, як забезпечення доказів способом їх витребування (стст.133—135 ЦПК) та витребування доказів у порядку ст.137 ЦПК, а також інших способів подання доказів суду. Для цього перш за все потрібно проаналізувати законодавчі норми, що регулюють ці процесуальні дії.

Правила забезпечення

Відповідно до ч.1 ст.133 ЦПК «особи, які беруть участь у справі і вважають, що подання потрібних доказів є неможливим або у них є складнощі в поданні цих доказів, мають право заявити клопотання про забезпечення цих доказів». Нормою ч.1 ст.134 ЦПК передбачено вимоги до змісту заяви про забезпечення доказів. Зокрема, в ній слід зазначити:

- докази, які необхідно забезпечити;
- обставини, що можуть бути підтверджені цими доказами;
- обставини, які свідчать про те, що подання потрібних доказів може стати неможливим або ускладненим, а також справа, для якої потрібні ці докази або з якою метою потрібно їх забезпечити.

Дієслово «забезпечувати» згідно з Великим тлумачним словником сучасної української мови має такі значення:

1) створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось;

2) захищати, охороняти кого-, щонебудь від небезпеки.

Отже, метою такого процесуального інституту, як забезпечення доказів, є допомога особам, котрі беруть участь у справі, в одержанні для подання до суду доказів, отримання яких у майбутньому може стати неможливим або ускладненим. Забезпечення доказів спрямоване на недопущення їх знищення чи втрати. При цьому такі докази мають існувати на момент подання заяви про забезпечення доказів, і особа, яка подає відповідну заяву, повинна вказати на обставини, що можуть свідчити про те, що в майбутньому певний доказ може бути втрачений, або його стане складніше подати.

Певну плутанину в розуміння суті заяви про забезпечення доказів уносить формулювання норми ч.1 ст.133 ЦПК: «Особи, які беруть участь у справі і вважають, що подання потрібних доказів є неможливим або у них є складнощі в поданні цих доказів…» Проте аналіз у системному зв'язку положень ч.1 ст.133 та ч.1 ст.134 ЦПК дає можливість чітко визначити, що метою заяви про забезпечення доказів є саме забезпечення (!) можливості подання відповідних доказів.

Законодавець визначив способи забезпечення доказів (ч.2 ст.133 ЦПК), якими можуть бути:

- допит свідків;
- призначення експертизи;
- витребування та огляд доказів, у тому числі за їх місцезнаходженням.

Прикладом забезпечення доказів може бути допит свідка, який виїжджає за кордон, проведення експертизи об'єктів, що швидко псуються (неякісної продукції за позовами про захист прав споживачів) або підлягають знищенню. Перелік способів забезпечення доказів не є вичерпним. У разі обгрунтованої вимоги суд може застосувати інші способи забезпечення доказів.

Часто помилково застосовують забезпечення доказів. Судді необгрунтовано задовольняють заяви про забезпечення доказів способом їх витребування без існування будь-яких обставин, що могли б спричинити їх утрату. Зазвичай метою заявників є отримання інформації від бюро технічної інвентаризації про власника та склад нерухомого майна до подання позову. При цьому ні в заяві про забезпечення доказів, ні в ухвалі суду жодним чином не аргументується, які обставини свідчать про те, що в майбутньому доказ може бути втрачено або подання його стане ускладненим.

Відповідно до ч.2 ст.134 ЦПК до заяви про забезпечення доказів, яка не відповідає передбаченим вимогам щодо її змісту, застосовуються наслідки, встановлені ст.121 ЦПК. Якщо особа, подаючи заяву про забезпечення доказів, не наводить обставин, які свідчать про те, що подання потрібних доказів може виявитися неможливим або ускладненим, судді мали б залишати її без руху та надавати заявникові строк для усунення недоліків, а в разі їх неусунення — у встановлений строк повертати заяву.

Коли потрібна допомога

Водночас у ч.1 ст.137 ЦПК передбачено: «У випадках, коли щодо отримання доказів у сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, є складнощі, суд за їх клопотанням зобов'язаний витребувати такі докази». Мета цього процесуального інституту — допомогти сторонам в отриманні доказів, які вони не можуть одержати самостійно. Це яскраво підтверджується обов'язком особи, яка заявляє клопотання про витребування доказів, долучити до нього відомості про неможливість отримання таких доказів особисто (ч.1 ст.137 ЦПК). Слід зауважити, що відповідна норма викладена законодавцем некоректно. Словосполучення «долучення відомостей» дає підстави для тлумачення таким чином, що до клопотання про витребування доказів обов'язково мають бути долучені письмові докази того, що особа не може особисто отримати доказ, адже «долучають» до справи письмові докази. У свою чергу слово «відомості» означає певні факти, дані про кого-, що-небудь. У ЦПК ця мовна одиниця вживається в словосполученнях «містити відомості» (ч.9 ст.119 ЦПК), «зазначаються відомості» (ч.2 ст.198 ЦПК). А тому в заяві про витребування доказів особа може просто зазначити відомості про те, чому вона не може отримати доказ самостійно, а у випадку необхідності — надати письмове підтвердження. У багатьох випадках просто недоречно отримувати від підприємств, установ чи організацій відмову в наданні доказу, якщо через вимоги закону та чи інша інформація є конфіденційною і може бути надана лише на підставі ухвали (запиту) суду.

Наприклад, відповідно до ст.28 закону «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (у редакції від 11.02.2010) інформація з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно «надається у формі витягу, інформаційної довідки та виписки». Витяг надається лише власнику нерухомого майна або його правонаступникам. На підставі письмового запиту інформаційну довідку мають право отримати суд, органи місцевого самоврядування, органи внутрішніх справ, органи прокуратури, органи державної податкової служби, органи Служби безпеки та інші органи державної влади (посадові особи), якщо запит зроблено у зв'язку із здійсненням ними повноважень, визначених законом. Тому особі, яка має намір заявити клопотання про витребування доказів, немає сенсу звертатися до державного реєстратора про надання інформаційної довідки з реєстру, оскільки особа не є суб'єктом, якому може бути надана така інформація.

Отже, потрібно розрізняти витребування доказів як спосіб забезпечення доказів, що в майбутньому можуть бути втрачені або їх подання виявиться ускладненим, та витребування доказів як допомогу суду особам, котрі беруть участь у справі, у поданні відповідно доказу, який неможливо отримати самостійно. Ці процесуальні дії відрізняються метою їх вчинення, а також порядком виконання.

Заява про витребування доказів як спосіб їх забезпечення може подаватися до подання позовної заяви, під час попереднього судового засідання, а якщо останнє не проводилося — до початку розгляду справи по суті. А ось клопотання про витребування доказів на підставі ст.137 ЦПК неможливо заявити до подання позовної заяви.

> «Сплата збору саме за подання заяви про забезпечення доказів і забезпечення позову виступає запобіжним чинником для зловживань процесуальними правами».

Заява про забезпечення доказів, незалежно від обраного людиною способу забезпечення, розглядається судом протягом 5 днів з дня її надходження до суду за правилами ст.135 ЦПК. Про розгляд заяви повідомляються сторони та інші особи, які беруть участь у справі, присутність котрих не є обов'язковою. Така процедура розгляду сприяє оперативності вирішення питання про забезпечення доказів, а отже, і досягненню мети, на яку спрямована процесуальна дія. Якщо в заяві про забезпечення доказів містяться недоліки (не зазначено відомостей, передбачених ст.134 ЦПК), то вона залишається без руху і надається строк для усунення недоліків, у разі їх неусунення у встановлений строк заява провертається заявникові. Клопотання про витребування доказів на підставі ч.1 ст.137 ЦПК розглядається суддею за правилами ст.168 ЦПК. Коли заява про витребування доказів містить недоліки, суд відмовляє в її задоволенні, але це не позбавляє особу права подати відповідне клопотання повторно в наступному судовому засіданні.

Так само потрібно відрізняти допит свідків, призначення експертизи, огляд речових доказів як спосіб їх забезпечення та подання заяви про виклик свідків на підставі ст.136 ЦПК, призначення експертизи в порядку ст.143 ЦПК, огляд речових доказів за їх місцезнаходженням на підставі ст.140 ЦПК. Ці процесуальні дії спрямовані на досягнення різної мети. Їх ототожнення є хибним. Адже за такої позиції в осіб, які беруть участь у справі, звужується перелік процесуальних інструментів завдяки яким вони можуть доказати свою позицію у справі, що призводить до обмеження їхніх прав у процесі та перешкоджає досягненню завдань цивільного судочинства.

Гроші не потрібні

Можна дійти висновку, що за подання клопотання про витребування доказів, а також заяви про виклик свідка, призначення експертизи, огляд речових доказів за їх місцем знаходження, якщо ці процесуальні дії не здійснюються як захід забезпечення доказів, судовий збір не повинен сплачуватися. Судовий збір, крім компенсації витрат на здійснення судочинства, виконує ще й дисциплінуючу функцію — перешкоджає поданню сторонами необгрунтованих позовів, заяв, клопотань. Адже в разі відмови в їх задоволенні сплачені кошти не повертаються.

Сплата судового збору саме за подання заяви про забезпечення доказів і забезпечення позову є доцільною та виступає певним запобіжним чинником для того, щоб не допустити зловживання сторонами наданими їм процесуальними правами, які можуть завдати шкоди іншим особам чи обмежити їхні права. Саме з такої позиції виходив законодавець, передбачаючи стягнення судового збору за ці процесуальні дії.

Для недопущення необгрунтованого стягнення судового збору зі сторін процесу та правильного застосування чинного цивільного процесуального законодавства вищим інстанціям третьої гілки влади потрібно дати судам відповідні роз'яснення. Сподіваємося, найближчим часом це буде зроблено. У разі заявлення в процесі вищеописаних клопотань суддям слід належним чином з'ясовувати, які процесуальні норми є їх підставою та на досягнення якого результату спрямовані дії сторін, і тільки після цього задовольняти такі клопотання чи застосовувати передбачені ЦПК наслідки в разі їх необгрунтованості.

ВИТРАТИ

Гроші за спір та скарги

Закон не ставить визначення розміру судового збору в залежність від того, з якою саме частиною рішення — мотивувальною чи резолютивною — не погоджується особа

Вищий господарський суд України
Інформаційний лист

23 травня 2012 року *№01-06/704/2012*

Про деякі питання практики застосування Закону України «Про судовий збір»

У зв'язку з виникненням у судовій практиці питань, пов'язаних із застосуванням закону «Про судовий збір», та на доповнення інформаційних листів ВГС від 25.08.2011 №01-06/1175/2011 та від 21.11.2011 №01-06/1625/2011 ВГС уважає за необхідне звернути увагу господарських судів на таке.

1. Підпунктом 3 п.2 ч.2 ст.4 закону передбачено справляння судового збору за подання до господарського суду заяви про забезпечення позову.

Водночас Господарським процесуальним кодексом не передбачено наслідків неподання доказів сплати названого збору в установленому порядку й розмірі. Відтак господарський суд повинен розглянути зазначену заяву й за відсутності таких доказів, а розподіл відповідних сум судового збору здійснити між сторонами за правилами статті 49 ГПК у залежності від результатів розгляду заяви про вжиття заходів до забезпечення позову. Про такий розподіл може бути зазначено в рішенні (постанові) господарського суду або в ухвалі, якою закінчується розгляд справи.

2. У судовій практиці постало питання про те, за якою ставкою (встановленою щодо спорів майнового або немайнового характеру) має справлятися судовий збір за подання до апеляційного господарського суду апеляційної скарги на рішення місцевого господарського суду зі спору майнового характеру, якщо таке рішення оскаржується не у зв'язку з незгодою скаржника з його резолютивною частиною, а у зв'язку із запереченнями скаржника стосовно мотивів, з яких виходив суд у прийнятті рішення. У вирішенні відповідного питання слід враховувати таке.

Згідно з пп.4 п.2 ч.2 ст.4 закону за подання до господарського суду апеляційної скарги на рішення суду справляється судовий збір у розмірі 50% ставки, що підлягає сплаті при поданні позовної заяви, а у разі подання позовної заяви майнового характеру — 50% ставки, обчисленої виходячи з оспорюваної суми.

Наведена норма не ставить визначення розміру судового збору при зверненні до суду апеляційної інстанції в залежність від того, з якою саме частиною рішення місцевого господарського суду — мотивувальною чи резолютивною — не погоджується особа, що подала апеляційну скаргу.

У зв'язку з викладеним виникло також питання щодо ставки, за якою повинен справлятися судовий збір за подання апеляційної скарги на рішення місцевого господарського суду, яке оскаржується тільки в частині відстрочення або розстрочення його виконання (п.6 ст.83 ГПК). Вирішуючи зазначене питання, необхідно виходити з такого.

Закон не передбачає можливості зменшення ставки судового збору в зв'язку з тим, що в апеляційному порядку рішення місцевого господарського суду оскаржується лише в частині відстрочення або розстрочення виконання рішення. Отже, і в зазначеному випадку судовий збір повинен справлятися з урахуванням згаданої норми закону.

3. Якщо судом апеляційної інстанції скасовано ухвалу місцевого господарського суду з числа зазначених у ч.7 ст.106 ГПК, то розподіл судових витрат, пов'язаних з розглядом відповідних апеляційних скарг, здійснюється судом першої інстанції за результатами розгляду ним справи згідно із загальними правилами ст.49 ГПК.

4. Якщо в позовній заяві об'єднано дві або більше вимоги немайнового характеру, зв'язані між собою підставою виникнення (ст.58 ГПК), судовий збір сплачується як за подання однієї заяви немайнового характеру.

5. Якщо на час подання позову (поданого до набрання законом чинності) позивач був звільнений від сплати державного мита згідно з декретом КМ «Про державне мито», а за результатами розгляду справи господарським судом з нього мають бути стягнуті суми судових витрат, то до таких витрат належатиме саме судовий збір у розмірі, визначеному відповідно до частини першої та п.2 ч.2 ст.2 закону.

6. Відповідно до ч.3 ст.7 закону повернення сплаченої суми судового збору здійснюється в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади із забезпечення реалізації державної фінансової політики.

На час надіслання даного інформаційного листа такий порядок не визначено. До його встановлення повернення сплачених сум судового збору з державного бюджету має здійснюватися згідно з ухвалами господарського суду; з цією метою відповідні ухвали мають виготовлятися у двох примірниках (оригіналах), один з яких залишається у матеріалах справи, а інший надсилається особі, яка сплатила судовий збір до державного бюджету.

Ухвала про повернення сплаченої суми судового збору виноситься господарським судом у складі, в якому ним мало вирішуватися процесуальне питання, в зв'язку з яким виникла підстава повернення такої суми.

7. Статтею 8 закону передбачено можливість відстрочення та розстрочення сплати судового збору, зменшення його розміру або звільнення від його сплати.

Відповідні питання вирішуються господарським судом шляхом винесення ухвал (з додержанням вимог ст.86 ГПК), зміст яких може бути викладено і в ухвалах про прийняття господарським судом до свого провадження заяв та скарг, за подання яких справляється судовий збір.

8. Пунктом 4 ч.2 ст.4 закону передбачено справляння судового збору за видачу судами копій документів, у тому числі за кожний аркуш копії.

Якщо особі, що звертається до господарського суду з відповідною заявою, невідома точна кількість аркушів копії, вона не позбавлена права та можливості згідно з ч.2 ст.22 ГПК ознайомитися з оригіналом документа, наявним у матеріалах справи, та сплатити належну суму судового збору.

9. Наведений у пп.2 і 4 ч.2 ст.4 закону перелік заяв (скарг, дій), за подання яких до господарського суду або за вчинення яких судом встановлено ставки судового збору, за своїм змістом є вичерпним. Отже, справляння судового збору з інших заяв (скарг), що подаються до господарського суду, хоча б і не зазначених у ч.2 ст.3 закону, цим законодавчим актом не передбачено.

Голова Вищого господарського суду України
В.ТАТЬКОВ

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

Узаконене рейдерство

Лазівки в законодавстві змушують власників ділянок вишукувати контрзаходи для захисту свого майна

ОКСАНА ЗАЙЦЕВА

Законодавче вдосконалення реєстрації прав власності на земельні ділянки, попри вступ у дію із січня 2013 року нововведень, залишає низку лазівок, через які власники землі можуть позбутися своїх прав. Яку ж небезпеку для прав землевласників таїть у собі чинне законодавство у сфері земельних відносин? Про це розповіла адвокат, радник юридичної фірми «Василь Кісіль і партнери» Наталія ДОЦЕНКО-БІЛОУС.

Таких застережень для захисту своїх прав власності на землю може бути недостатньо.

Залишається незмінним

З ухваленням постанови КМ №703 від 22.06.2011, яка набирає чинності з 1 січня 2013 року, вводиться новий порядок реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень. Відповідно, змінюється процедура оформлення прав на земельні ділянки, все відбуватиметься у дві стадії. Перший крок — це формування земельної ділянки за допомогою відкриття в поземельній книзі територіальними органами земельних ресурсів з унесенням даних до державного земельного кадастру. Другий — реєстрація прав на земельні ділянки як об'єкти нерухомості в Державній реєстраційній службі, створеній при Мін'юсті.

На цей момент облік земельних ділянок і реєстрація прав на них здійснюється територіальним управлінням органів земельних ресурсів. Незважаючи на нову двоступінчату процедуру реєстрації прав на земельні ділянки, підстави для припинення прав власності на них залишаються ті самі.

Серед таких підстав (їх дедалі частіше використовують для позбавлення прав власності на земельні ділянки всупереч волі тих, кому вони належать), за словами партнера ЮФ «Василь Кісіль і партнери» Н.Доценко-Білоус, — унесення протесту прокурора на незаконне рішення місцевих державних адміністрацій або органів місцевого самоврядування про передання земельної ділянки у власність.

Немає номера — немає прав

Примусове припинення прав власності, а тим більше на землю, здійснюється тільки через суд. Але на практиці простий і найпоширеніший спосіб позбавлення прав власності на землю — це відміна кадастрового номера.

Якщо є кадастровий номер, то є виділена в натурі земельна ділянка і, відповідно, у власника є права на цю ділянку. Проте відмінити кадастровий номер не так і складно. Схема проста. Земля рішенням місцевої державної адміністрації або органу місцевого самоврядування в порядку, передбаченому законодавством, передана у власність. Після закінчення часу, коли власник уже сповна відчуває себе господарем земельної ділянки, прокуратура вносить протест на рішення про передання земельної ділянки у власність як на незаконне.

До речі, внести протест прокурор може в будь-який момент, оскільки для опротестовування незаконного рішення місцевої держадміністрації або органу місцевого самоврядування немає строку позовної давності.

Узявши протест до виконання, місцеві держадміністрації або органи місцевого самоврядування надають відповідну інформацію для внесення до державного земельного кадастру, де відміняється кадастровий номер. З позбавленням номера власники позбавляються прав на земельну ділянку. Відтепер вона стає просто землею і переходить у розряд земельних ресурсів, які можуть бути надані іншим громадянам.

«В Україні існує і ряд інших можливостей примусової відміни номера в кадастрі, які також часто використовуються», — сказала Н.Доценко-Білоус.

Ударимо по «безземеллю»

Проте існує в законодавстві й низка заходів, які землевласники можуть використовувати, щоб уникнути правових лазівок. Один із таких заходів — це «знищити» ділянку. Під цим мається на увазі фактично зміна раніше присвоєного кадастрового номера на новий. Зробити це можна шляхом поділу чи об'єднання земельних ділянок (ст.56 закону «Про землеустрій» №858-IV від 22.05.2003). Таким чином, старий кадастровий номер здається в архів і не використовується. Формуючи нову земельну ділянку, їй присвоюють новий кадастровий номер.

До речі, після його отримання на заново сформовану земельну ділянку внесення протесту прокурора на незаконність рішення місцевої державної адміністрації або органу місцевого самоврядування про передання земельної ділянки у власність стає неможливим.

Наступний варіант (якщо, звичайно, мова йде не про землі, щодо яких діє мораторій) — це відчуження землі через товарну біржу, за наслідками публічних торгів на якій згодом міняється власник.

І ще одна можливість — це обтяження земельної ділянки об'єктами нерухомості або квазінерухомістю (багаторічні насадження, ландшафт тощо).

Завдяки таким крокам власники землі зможуть додатково себе убезпечити. Проте вживання вказаних заходів вимагає немало часу й засобів. Виникає запитання: чи можна законодавчо врегулювати питання власності на землю без правових хитрувань?

«Для зміни ситуації із законодавчо закріпленою процедурою позбавлення землевласників прав власності на ділянки всупереч їхній волі (фактично — із земельним рейдерством) законодавцеві необхідно долучити до розроблення нормативно-правових актів практиків, котрі спеціалізуються на веденні справ у сфері земельних відносин. Нині спроби потрапити до складу робочих груп щодо земельної реформи безуспішні, — говорить Н.Доценко-Білоус, — і доводиться вживати контрзаходів замість того, аби законодавчо усунути істотні прогалини, що загрожують праву власності». ☛

НОВИНИ ЮРФІРМ

Успіхи відзначені

Юридична фірма «Ілляшев і партнери» рекомендована юридичним довідником Chambers Global 2012.

За результатами дослідження Chambers Global 2012, «Ільяшев і партнери» є однією з кращих юридичних фірм в Україні у сфері вирішення спорів, інтелектуальної власності, енергетики і природних ресурсів. Керуючий партнер Михайло Ілляшев і старший партнер Роман Марченко відзначені як одні з кращих юристів, котрі працюють у сфері вирішення спорів в Україні. Партнер Максим Копейчиков був відзначений як фахівець у галузі нерухомості, а Ірина Кириченко — як експерт у сфері інтелектуальної власності. Команда юристів фірми відома своєю роботою в різних судових інстанціях, вирішує питання, пов'язані з реєстрацією, договорами про використання та інші позасудові питання.

Цивілісти провели конференцію

Юридична фірма Arbitis виступила партнером щорічної конференції, присвяченій пам'яті професора О.Пушкіна.

Конференція була організована Харківським національним університетом внутрішніх справ і Всеукраїнською громадською організацією «Асоціація цивілістів України».

Учасники конференції приділили увагу питанням методології дослідження проблем цивільного права й процесу в розрізі окремих цивілістичних і процесуальних напрямів (права власності, юридичних осіб, інтернет-відносин, касаційного оскарження судових рішень і ін.)

Arbitis на конференції представляв керуючий партнер Олег Смотров і партнер фірми Максим Селіванов.

Новий гравець

Адвокати об'єдналися для захисту особистих інтересів керівників компаній.

У Києві в кінці травня почало працювати адвокатське об'єднання «АЛІАС», що спеціалізується на захисті в кримінальних справах, пов'язаних з господарською і службовою діяльністю, цивільному й кримінальному процесі, майнових, трудових і сімейних спорах. Керуючим партнером адвокатського об'єднання став адвокат Олександр Горовий, котрий захищає особисті інтереси багатьох бізнесменів, політиків, публічних людей.

А.Горовий підкреслює, що «АЛІАС» створено для захисту особистих інтересів керівників компаній.

ПРАВИЛА

Поліпшення примусового виконання

МАРИНА САЄНКО, *партнер Юридичної компанії «Закон перемоги», адвокат*

Міністерство юстиції розробило нову Інструкцію з організації примусового виконання рішень. Нині державний виконавець має додаткові права, а неповнолітні — захист.

Інструкцію затверджено наказом Мін'юсту від 2.04.2012 №521/5. Одночасно з набранням нею чинності припинила свою дію Інструкція про проведення виконавчих дій, затверджена наказом міністерства від 15.12.99 №74/5, крім п.5.11 гл.5, пп.5.12.5 п.5.12 гл.5 щодо підготовки до проведення щотижневих конкурсів з визначення спеціалізованих організацій для реалізації арештованого державними виконавцями майна. Ці норми продовжуватимуть діяти до набрання чинності порядком реалізації арештованого державними виконавцями майна.

Новелою інструкції стало встановлення чітких вимог щодо форми та змісту постанов, актів, доручень і запитів державних виконавців, а також детальна регламентація процедури ознайомлення із матеріалами справи. Тепер наявність або відсутність іншого виконавчого провадження чи зведеного виконавчого провадження щодо одного й того самого боржника державний виконавець перевірятиме за даними єдиного реєстру при відкритті виконавчого провадження.

На відміну від попередньої інструкції, за якою боржник мав право реалізовувати належне йому майно у строк, установлений для добровільного виконання рішення, в рахунок повного або часткового погашення боргу за наявності накладеного арешту на майно при відкритті виконавчого провадження, згідно з новими правилами боржник може запропонувати державному виконавцеві списати зі свого рахунку кошти, необхідні для виконання рішення, та зарахувати їх на відповідний рахунок органу ДВС із подальшим переказом стягувачеві.

Крім цього, відповідно до нової інструкції державний виконавець наділяється правом витребувати баланс, за яким перевіряє наявність майна боржника — юридичної особи. Копію балансу державний виконавець може отримати безпосередньо в боржника або у відповідних державних органах.

Також запроваджено нові положення щодо захисту прав неповнолітніх. Так, у разі передання на реалізацію нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким мають неповнолітні, необхідний попередній дозвіл органів опіки та піклування, що дається відповідно до закону. Якщо такого дозволу не дано, державний виконавець звертається до суду, який видав виконавчий документ, із заявою про встановлення або зміну способу й порядку виконання.

Якщо судом не встановлено чи не змінено способу й порядку виконання, державний виконавець продовжує процедуру за рахунок іншого майна боржника, а в разі відсутності такого повертає виконавчий лист стягувачеві з підстави, передбаченої п.2 ч.1 ст.47 закону «Про виконавче провадження». Виконавчий документ, на підставі якого відкрито виконавче провадження, за яким виконання не здійснювалося або здійснено частково, повертається стягувачеві в разі відсутності в боржника майна, на яке може бути звернуто стягнення, а здійснені державним виконавцем відповідно до цього закону заходи щодо розшуку такого майна виявилися безрезультатними. ☛

ІНІЦІАТИВА

Pro bono за хмельницьким сценарієм

ІРИНА ВИРТОСУ, *Центр інформації про права людини*

Адвокати м.Хмельницький є прикладом для наслідування щодо надання безоплатної правової допомоги. Вони не програли жодної справи pro bono, опублікували 10 тисяч буклетів з порадами для населення і «дійшли» до Європейського суду з прав людини. На черзі — відкриття безкоштовної правової школи.

Від консультації — до організації

Спочатку адвокати безкоштовно консультували громадян у Центрі правової інформації та правових консультацій. Однак невдовзі зрозуміли, що самих консультацій мало: людину необхідно представляти в суді.

«Без юриста можна програти справу, навіть якщо ти й правий, — коментує адвокат Антон Заболотний. — Сам по собі процес — кримінальний чи цивільний — складний. Суддя сидить у кріслі й чекає доказів. І, не знаючи тонкощів процесу, не можна позитивно вирішити справу».

Тож «узяти людину на руки» в правовому розумінні й довести її справу до кінця — таким було рішення перших восьми адвокатів Хмельницької обласної громадської організації «Подільська правова ліга», які зголосилися надавати свої послуги на умовах pro bono.

Голова організації Андрій Місяць розповідає, що першопрохідцями стали успішні, із значним досвідом роботи, відомі в Хмельницькому адвокати, які були більше зацікавлені в особистому розвитку, ніж у заробітку.

Всупереч скептичним прогнозам, діяльність адвокатів набула нечуваного розголосу. Тоді ж і постало питання вироблення критеріїв, кому й на яких умовах надавати безоплатну допомогу.

До справ, допомога в яких надається на умовах pro bono, віднесли насамперед ті, які мали значний суспільний інтерес. Одна з них, наприклад, стосувалася оформлення документів на земельну частку (пай) мешканцями села Калинівка. Землевпорядна організація загубила сертифікати на землю, а акт, який дає право власності на землю, видається тільки на підставі сертифіката. «Немає сертифіката — немає акта. Ця справа зачіпала інтереси понад тридцяти осіб, переважно пенсіонерів. Ми взяли одну людину й виграли її справу в суді. Усі інші просто пішли із цим судовим рішенням і за шаблоном відстояли своє право. Їм уже не потрібен був адвокат», — розповідає А.Місяць.

До інших справ, допомогу в яких хмельницькі адвокати надають безоплатно, pro bono належать ті, де очевидна нерівність сторін і вирішення яких дозволить запобігти ушкодженню здоров'я клієнта, незаконному звільненню з роботи чи іншому суттєвому порушенню трудових прав, попередити відчуження власності людини тощо.

Водночас адвокати «Подільської правової ліги» не беруться за справу, якщо вона дорівнює «ціні м'якої іграшки», або ж є кримінальною (оскільки згідно із законом у такому випадку передбачений адвокат).

В особовому списку організації — 16 справ pro bono, 7 із яких завершені позитивно, решта — у процесі. Щодня до організації звертається щонайменше 10 осіб. Їхні клієнти — переважно малозабезпечені громадяни, пенсіонери, інваліди, члени багатодітних сімей, учасники бойових дій та інші. Також адвокати надають фахову підтримку громадським організаціям, органам місцевого самоврядуванням, громадам, які не можуть собі дозволити тримати в штаті юриста.

Серед стратегічних завдань «Подільської правової ліги» — зайнятися підготовкою заяв до Європейського суду з прав людини, а також організувати безкоштовну правову школу для адвокатів. На це їх наштовхнула велика кількість звернень громадян щодо соціальних виплат.

Медом помазано?

Нині з «Подільською правовою лігою» на умовах pro bono співпрацює 18 адвокатів, ще стільки ж, за словами голови правління, готові долучитися хоч завтра. Питання лише в збільшенні потужності організації, на що потрібен час.

«Самому варитися у своєму казані — це добре, але необхідний «вихід» із нього, — пояснює свою участь у програмі pro bono адвокат Валентин Лучковський. — Коли я бачу, що справа цікава, але людина не в змозі оплатити послуги, я погоджуюсь».

«Не на всіх справах заробиш, — додає адвокат Олег Савійський. — Нещодавно до нас звернувся молодий хлопець із питанням встановлення опіки над своїм молодшим братом. Батько пропав безвісти, мати померла. Він прийшов до нас із грошима, однак цю справу ми беремося вести безкоштовно».

«У pro bono адвокат не тільки віддає, а й багато отримує, — підкреслює А.Місяць. — Провідні спеціалісти галузі аналізують зміни до законодавства, надають фахову підтримку колегам, у нас потужна судова практика. Зокрема, є чому навчитися молодим спеціалістам, іноді навіть більше, аніж в юридичних клініках».

Також у рамках pro bono видаються спеціальні порадники, в яких доступно пояснюють типові юридичні питання. ☛

УЗАГАЛЬНЕННЯ

Шкода й компенсація

Обов'язок відшкодувати шкоду іншим особам, потерпілим унаслідок взаємодії джерел підвищеної небезпеки, покладається на володільців останніх солідарно

У четвертій частині узагальнення судової практики розгляду судами цивільних справ про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки (першу, другу, третю частини узагальнення див. у №18, №19—20, №22), судді Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ Дмитро ЛУСПЕНИК, Борис ГУЛЬКО та головний консультант управління вивчення та узагальнення судової практики ВСС Ганна ГРИДАСОВА роз'яснили умови відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки, та порядок її відшкодування.

У разі зіткнення автомобілів збитки, завдані пасажирові, компенсують усі володільці транспортних засобів.

Класифікація норм

Норми правового інституту відшкодування шкоди, завданої неправомірними діями, за змістом поділяють на ті, що включають загальні правила та застосовуються до всіх зобов'язань із заподіяння шкоди, у тому числі передбачених ст.1166 ЦК, та ті, що містять правила для певних випадків завдання та відшкодування шкоди. Остання група норм регулює спеціальні види зобов'язань із завдання шкоди, у тому числі зобов'язання із завдання шкоди джерелом підвищеної небезпеки (стст.1187—1188 ЦК), каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю (стст.1195—1202 ЦК).

За своїм змістом норми, що регулюють порядок відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки, каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, належать до різних правових підстав цивільно-правової відповідальності за завдання позадоговірної шкоди (різні спеціальні делікти).

Слід звернути увагу на те, що спеціальної норми, яка б передбачала відповідальність за майнову шкоду внаслідок злочину, скоєного володільцем джерела підвищеної небезпеки відносно потерпілого, ЦК не містить. За таких обставин судам необхідно застосовувати загальні та спеціальні норми, за наявності до того підстав, з огляду на співвідношення між загальними та спеціальними умовами деліктної відповідальності. Зокрема, за умови регулювання правовідносин спеціальною нормою загальна норма не застосовується, проте в разі якщо в спеціальній нормі те чи інше питання не вирішено, необхідно керуватися загальними нормами цивільного законодавства.

Так, заочним рішенням Корабельного райсуду м.Миколаєва від 25.05.2010 з Ю. на користь С. стягнуто 1605 грн. 01 коп. майнової, 5000 грн. моральної шкоди та судові витрати. Судом встановлено, що 1.09.2008 відповідач, керуючи автомобілем ЗАЗ-ДЕУ-13110, в якому як пасажир перебувала позивачка, порушив ПДР, допустивши зіткнення з деревом. Унаслідок цього позивачка отримала тілесні ушкодження середнього ступеня тяжкості, витративши на лікування 1605 грн. 01 коп. Їй також завдано моральну шкоду неправомірними діями відповідача, відносно якого за амністією закрито кримінальну справу, порушену за ч.1 ст.266 КК за вказаним фактом. Дійшовши висновку, що шкоду позивачці спричинено володільцем джерела підвищеної небезпеки, суд задовольнив позовні вимоги про відшкодування майнової шкоди частково на підставі ч.1 ст.1187 ЦК.

Як уже було зазначено, найчастіше суди розглядають справи про відшкодування шкоди, завданої внаслідок зіткнення транспортних засобів.

Частиною 1 ст.1188 ЦК встановлено, що така шкода відшкодовується на загальних підставах.

Під час розгляду таких справ наявність або відсутність вини кожного з володільців джерела підвищеної небезпеки встановлюється на підставі доказів сторін, якими відповідно до ч.2 ст.57 ЦПК є пояснення сторін, третіх осіб, їхніх представників, допитаних як свідків, показань свідків, письмових доказів, речових доказів, зокрема звуко- і відеозаписів, висновків експертів.

Відсутність своєї вини відповідно до вимог ч.2 ст.1166 ЦК має доводити заподіювач шкоди, а не позивач має доводити наявність вини відповідача, хоча він не позбавлений цього права.

Аналіз розглянутих справ свідчить про те, що суди дотримуються зазначених положень закону. При цьому в більшості випадків доказом вини відповідача у завданні шкоди позивачу є постанова суду про притягнення відповідача до адміністративної відповідальності за порушення ПДР, що потягло пошкодження транспортних засобів.

Таку практику слід визнати правильною, оскільки відповідно до вимог ч.4 ст.61 ЦПК вирок у кримінальній справі, що набрав законної сили, або постанова суду в справі про адміністративне правопорушення обов'язкові для суду, що розглядає справу про цивільно-правові наслідки дій особи, стосовно якої ухвалено вирок або постанову суду, з питань чи мали місце ці дії та чи вчинені вони цією особою.

Водночас слід пам'ятати, що в адміністративній справі з'ясовуються обставини скоєння ДТП та вина сторін, внаслідок чого встановлюється наявність чи відсутність вини особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, а тому, розглядаючи справу у цивільному порядку, суд не має права перевіряти обставини ДТП і робити висновки про відповідальність осіб, причетних до цієї пригоди.

Г. звернулася до суду з позовом до Б., Л. про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої внаслідок ДТП, яка сталась із вини відповідачів і внаслідок якої було пошкоджено належний їй автомобіль.

Як співвідповідачі до участі у справі були залучені ВАТ «Європейський страховий альянс» і ПАТ «Українська страхова компанія «Княжа Вієнна іншуранс груп», в яких була застрахована цивільно-правова відповідальність Б., Л.

Рішенням Комунарського райсуду Запорізької області від 17.10.2010 позовні вимоги було задоволено частково. На користь Г. із ВАТ «Європейський страховий альянс» стягнуто 20262 грн. 95 коп. на відшкодування матеріальної шкоди, а з Б. — 510 грн. на відшкодування матеріальної шкоди і 1500 грн. — на відшкодування моральної шкоди. У позові до відповідачів Л. та ПАТ «Княжа вієнна іншуранс груп» було відмовлено.

Ухвалюючи таке рішення, суд виходив із того, що в ДТП, яка сталася за участі трьох транспортних засобів, є винним лише водій Б. У такому разі відповідальність між учасниками ДТП настає за загальними правилами цивільно-правової відповідальності. При цьому суд зазначив, що вина Б. підтверджується матеріалами справи про адміністративне правопорушення, а відсутність вини водія Л. — постановою суду про закриття справи про адміністративне правопорушення у зв'язку з відсутністю в діях складу такого правопорушення. В апеляційному порядку рішення суду не оскаржувалось.

Суддівські труднощі

Проте деякі справи зазначеної категорії викликають у суддів певні труднощі. Як правило, це справи, в яких винні особи з тих або інших причин не притягнуті до адміністративної відповідальності за порушення ПДР.

КП «Миколаївводоканал» звернулось до суду з позовом до А. та Д. про відшкодування матеріальної шкоди, завданої пошкодженням належного йому автомобіля «Шкода». Рішенням Вознесенського міськрайонного суду Миколаївської області від 16.09.2010 в задоволенні позовних вимог відмовлено з тих підстав, що постановою інспектора дізнання за фактом ДТП відносно водія А. у порушенні кримінальної справи відмовлено за відсутністю в його діях складу злочину, а протокол про адміністративне правопорушення, передбачений ст.124 КпАП, відносно А. не складався.

В апеляційному порядку рішення суду першої інстанції не оскаржувалось. Разом із цим висновок суду про відсутність вини А. в заподіянні позивачеві шкоди з посиланням лише на відсутність постанови про притягнення його до адміністративної відповідальності є сумнівним і передчасним.

Дійсно, положення ч.3 ст.61 ЦПК фактично позбавляють особу, вину якої встановлено вироком у кримінальній справі або постановою у справі про адміністративне правопорушення, можливості спростувати наявність такої вини.

Проте вказана процесуальна норма не дає підстав за будь-яких обставин вважати не винною у ДПТ особу, відносно якої не порушувалось кримінальної справи і не складався протокол про адміністративне правопорушення.

У цьому випадку вину такої особи може бути підтверджено чи спростовано іншими належними і допустимими доказами, передбаченими ЦПК (ст.57), зокрема висновком судової автотехнічної експертизи, письмовими доказами тощо.

Також не є перешкодою для покладення цивільно-правової відповідальності на особу в справах, де внаслідок винних дій обох водіїв завдано шкоди їх транспортним засобам, те, що лише один із водіїв притягувався до адміністративної відповідальності за порушення ПДР.

Слід мати на увазі, що у випадку встановлення вини особи в ДТП постановою про притягнення до адміністративної відповідальності ця особа не позбавлена права доводити протиправність дій інших учасників ДТП і причинний зв'язок цієї протиправності із завданою шкодою.

Так, рішенням Городенківського райсуду Івано-Франківської області від 5.10.2010 частково задоволено позовні вимоги К. до В. про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої у зв'язку з пошкодженням належного позивачеві автомобіля в ДТП, що сталася з вини відповідача.

Не погоджуючись із рішенням суду, В. подав апеляційну скаргу, в якій посилався на те, що суд не врахував, що ДТП сталася з вини обох її учасників, тобто й самого позивача.

Ухвалою Апеляційного суду Івано-Франківської області від 16.03.2010 апеляційну скаргу В. відхилено, рішення суду залишено без змін. Суд апеляційної інстанції виходив із того, що з висновку судової автотехнічної експертизи вбачається, що в діях водія К. невідповідності вимогам ПДР, що знаходяться з технічної точки зору в причинному зв'язку з ДТП, не встановлено.

Іноді суди, фактично застосовуючи до спірних правовідносин норми щодо загальних підстав відповідальності за завдану шкоду, помилково посилаються в рішеннях на ст.1187 ЦК.

У деяких випадках труднощі виникають під час визначення ступеня вини кожного з учасників ДТП.

Вважається правильним, коли суд визначає ступінь вини заподіювачів шкоди в процентному відношенні та враховує всі обставини, пов'язані із завданням шкоди, зокрема форму вини щодо порушення ПДР, оскільки щодо наслідків ця вина завжди є необережною.

Крім того, під час проведення узагальнення встановлено, що в деяких суддів виникають труднощі з приводу застосування положень ч.2 ст.1188 ЦК стосовно визначення іншої особи, якій завдано шкоди внаслідок взаємодії двох джерел підвищеної небезпеки. Зокрема, чи належать до категорії «інші особи» пасажири, які на момент взаємодії двох джерел підвищеної небезпеки перебувають у цих автомобілях.

Частиною 2 ст.1188 ЦК встановлено, що в тих випадках, коли внаслідок взаємодії джерел підвищеної небезпеки було завдано шкоди іншим особам, особи, які спільно завдали шкоди, зобов'язані відшкодувати її незалежно від їхньої вини.

Солідарність відшкодування

Правильною слід визнати практику судів, які відносять такого пасажира до категорії «інших осіб», яким завдано шкоди внаслідок взаємодії двох джерел підвищеної небезпеки.

Отже, якщо при зіткненні кількох автомобілів постраждав пасажир або пішохід, обов'язок відшкодувати потерпілому шкоду покладається на всіх володільців небезпечних об'єктів солідарно, незалежно від їхньої вини.

Так, ухвалою Верховного Суду від 25.11.2009 (справа №6-21918св09) рішення Київського райсуду м.Полтави від 15.04.2009 та рішення Апеляційного суду Полтавської області від 24.06.2009 скасовано, справу за позовом Д. до А., В. і М. про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої внаслідок ДТП, передано на новий розгляд до суду першої інстанції.

Як вбачається з матеріалів справи, Д. звернулася до суду із зазначеним позовом, мотивуючи вимоги тим, що 26.12.2007 о 23.30 у м.Полтаві з вини відповідача А., який керував автомобілем ВАЗ 2108, сталася ДТП — зіткнення його автомобіля та автомобіля ВАЗ 21101, яким керував водій М., а Д. була пасажиром. Унаслідок зіткнення цих автомобілів вона отримала тілесні ушкодження та перебувала на лікуванні.

Підставами для скасування судових рішень стало порушення норм матеріального та процесуального права. Так, задовольняючи частково позовні вимоги та покладаючи обов'язок відшкодування шкоди на В., суди виходили з доведеності факту його вини в порушенні ПДР та завданні шкоди Д. і відсутності вини в цьому водія М.

Проте відповідно до ч.2 ст.1188 ЦК, якщо внаслідок взаємодії джерел підвищеної небезпеки було завдано шкоди іншим особам, особи, які спільно завдали шкоди, зобов'язані її відшкодувати незалежно від їхньої вини.

Згідно з роз'ясненнями, викладеними в п.3 постанови Пленуму ВС «Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди» від 27.03.1992 №6 шкода, заподіяна кількома особами, відшкодовується кожною з них у частині, заподіяній нею (в порядку часткової відповідальності). Особи, які спільно заподіяли шкоду, тобто заподіяли неподільну шкоду взаємопов'язаними, сукупними діями або діями з єдністю наміру, несуть солідарну відповідальність перед потерпілими. У такому ж порядку відповідають володільці джерел підвищеної небезпеки за шкоду, заподіяну внаслідок взаємодії кількох джерел підвищеної небезпеки іншим особам.

Встановивши факт завдання Д. майнової та моральної шкоди в результаті взаємодії двох джерел підвищеної небезпеки — автомобілів, якими керували водії А. і М., суди помилково застосували до спірних правовідносин ч.2 ст.1187 та п.1 ч.1 ст.1188 ЦК, на той час як питання відшкодування шкоди, завданої іншим особам унаслідок взаємодії джерел підвищеної небезпеки, регулюється нормою ч.2 ст.1188 ЦК.

Помилково застосовуючи в спірних правовідносинах передбачений п.1 ч.1 ст.1187 ЦК принцип вини, суди не врахували, що він застосовується у відносинах між володільцями джерел підвищеної небезпеки. Натомість у відносинах між володільцями кількох джерел підвищеної небезпеки, якими завдано шкоди, та третіми особами, яким володільці джерел підвищеної небезпеки спільно завдали шкоди, діє принцип відповідальності володільців цих джерел незалежно від їх вини (ч.2 ст.1188 ЦК).

Іншим прикладом є цивільна справа №2-52/10. Так, 3.07.2007 мала місце дорожньо-транспортна пригода між легковим автомобілем ЗАЗ-ДЕУ, яким керував власник Ч., та автомобілем КамАЗ, власником якого є ЗАТ «Барліг» і яким керував водій С. Пасажир автомобіля ЗАЗ-ДЕУ — П. отримала легкі тілесні ушкодження. Автомобіль ЗАЗ-ДЕУ застрахований у ЗАТ «СК «Еталон», автомобіль КамАЗ застрахований у СК «Провіта» та згідно з договором оренди переданий ТОВ «Ізотерм», працівник якого керував автомобілем на час події. Постановою Нетішинського міського суду Хмельницької області від 25.07.2007 С. визнано винним у вчиненні правопорушення, передбаченого ст.124 КпАП.

Рішенням Нетішинського міського суду Хмельницької області від 20.01.2010 позовні вимоги задоволено частково. Стягнуто відповідно до ч.2 ст.1187, ч.2 ст.1188, ст.1190 ЦК з ТОВ «Ізотерм» і Ч. солідарно вартість витрат на придбання медикаментів, моральну шкоду. У позові до ЗАТ «Барліг», СК «Провіта» відмовлено, оскільки позивач до них вимог не заявив і претензій не має.

Рішенням Апеляційного суду Хмельницької області від 26.07.2010 рішення суду першої інстанції скасовано, а позов задоволено частково. Стягнуто завдану матеріальну та моральну шкоду з ТОВ «Ізотерм», водій якого порушив ПДР. При цьому суд апеляційної інстанції зазначив, що вини Ч. у вчиненні ДТП не встановлено, тому помилковим є висновок суду першої інстанції про відшкодування шкоди в солідарному порядку на підставі ч.2 ст.1188 ЦК.

Однак у відносинах між володільцями кількох джерел підвищеної небезпеки, якими завдано шкоди, та третіми особами, яким володільцями джерел підвищеної небезпеки спільно було завдано шкоди, діє принцип відповідальності володільців цих джерел незалежно від їх вини (ч.2 ст.1188 ЦК). Крім того, сумнівною є відмова в задоволенні позову до СК «Провіта», яка б мала нести відповідальність згідно зі встановленим законом лімітом і про відповідальність якої заявила застрахована в ній особа.

Відповідно до ч.1 ст.1190 ЦК особи, спільними діями або бездіяльністю яких було завдано шкоди, несуть солідарну відповідальність перед потерпілим.

Як вбачається з наданих для узагальнення матеріалів справ, потерпілі дуже часто пред'являють позови про солідарне відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки, з власника цього джерела, а також з особи, яка безпосередньо здійснювала діяльність із таким джерелом у момент завдання шкоди, або страхової компанії, в якій була застрахована цивільно-правова відповідальність володільця джерела підвищеної небезпеки.

Так, рішенням Єнакіївського міського суду Донецької області від 12.05.2010 позовні вимоги К. до С. і К. про солідарне відшкодування майнової та моральної шкоди задоволено в повному обсязі.

Задовольняючи позовні вимоги та стягуючи солідарно з відповідачів відшкодування, суд виходив із того, що один із них є винною особою, а інший — власником транспортного засобу, на якому було скоєно ДТП.

Задовольняючи вимоги, суд не врахував роз'яснення, що міститься в п.3 постанови Пленуму ВС «Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди» від 27.03.1992 №6, згідно з яким шкода, заподіяна кількома особами, відшкодовується кожною з них у частині, заподіяній нею (в порядку часткової відповідальності).

У переважній більшості суди вирішують такі справи правильно, задовольняють вимоги до одного з відповідачів, відмовляють у позові до інших.

Проте є випадки, коли суди задовольняють вимоги про солідарне відшкодування шкоди, заподіяної джерелом підвищеної небезпеки, незважаючи на відсутність для цього законних підстав.

Інколи визначити спосіб відповідальності кількох заподіювачів шкоди буває досить складно.

Прикладом є справа, розглянута Красноперекопським міськрайонним судом Автономної Республіки Крим 26.05.2010. Так, З. звернувся до суду з позовом до А., К., І. та ЗАТ «Українська страхова компанія «Княжа» про відшкодування матеріальної і моральної шкоди, заподіяної внаслідок ДТП. Під час розгляду справи суд встановив, що А., керуючи на підставі довіреності належним К. мотоциклом «Ява», допустив зіткнення з велосипедисткою І., внаслідок цього було пошкоджено належний позивачеві скутер, що стояв поблизу місця ДТП. Зіткнення сталося з вини велосипедистки І., яка порушила ПДР. Проте суд поклав на І. лише 60% відповідальності за заподіяну шкоду, а решту 40% заподіяної позивачеві шкоди стягнув із відповідача А., як володільця джерела підвищеної небезпеки. Підстав для стягнення шкоди за рахунок страхової компанії суд не встановив, оскільки З. не повідомив страхову компанію, із заявою про відшкодування шкоди не звертався.

В апеляційному порядку рішення суду не оскаржувалося. Проте, дослідивши матеріали справи, можна дійти висновку, що А. та І. в цьому випадку мають відповідати перед потерпілим у повному обсязі солідарно. При цьому на З., Д., А. відповідальність покладається на підставі ст.1187 ЦК як на володільців джерела підвищеної небезпеки, незважаючи на відсутність вини, а на І. — на підставі ст.1166 ЦК, як на особу, з вини якої заподіяно шкоду.

Як свідчить практика, не завжди недоліки, допущені судами першої інстанції усуваються судами апеляційної інстанції.

Так, рішенням Вугледарського міського суду Донецької області від 17.04.2009 з власника автомобіля О. і з його володільця М. на користь С. було стягнуто солідарно певні суми на відшкодування матеріальної та моральної шкоди.

Ухвалою Апеляційного суду Донецької області від 13.04.2010 це рішення залишено без змін.

Ухвалою ВС від 9.02.2011 судові рішення скасовано з направленням справи на новий розгляд до суду першої інстанції. Скасовуючи судові рішення, ВС виходив із того, що суд першої інстанції не мотивував своє рішення, покладаючи на відповідачів солідарну відповідальність, і не зазначив правові підстави такої відповідальності, а апеляційний суд не звернув уваги на ці порушення.

ДОГОВОРИ

Позика на перетині видів юрисдикції

Набуття сторонами корпоративних прав не позбавляє їх можливості укладення між собою угод, не пов'язаних зі статутною діяльністю товариства

Верховний Суд України
Іменем України
Постанова

14 листопада 2011 року *м.Київ* *№6-43цс11*

Верховний Суд України у складі:
головуючого — ГРИГОР'ЄВОЇ Л.І.,
суддів: БАРБАРИ В.П., КОВТЮК Є.І., ПАТРЮКА М.В., БЕРДНІК І.С., КОЛЕСНИКА П.І., ПИВОВАРА В.Ф., БАЛЮКА М.І., КОРОТКЕВИЧА М.Є., ПОТИЛЬЧАКА О.І., ВУС С.М., КОРОТКИХ О.А., ПОШВИ Б.М., ГЛОСА Л.Ф., КОСАРЄВА В.І., ПРОКОПЕНКА О.Б., ГОШОВСЬКОЇ Т.В., КРИВЕНДИ О.В., РЕДЬКИ А.І., ГРИЦІВА М.І., КРИВЕНКА В.В., СЕНІНА Ю.Л., ГУЛЯ В.С., КУЗЬМЕНКО О.Т., СКОТАРЯ А.М., ГУМЕНЮКА В.І., ЛЯЩЕНКО Н.П., ТАРАН Т.С., ЄМЦЯ А.А., МАРИНЧЕНКА В.Л., ТЕРЛЕЦЬКОГО О.О., ЖАЙВОРОНОК Т.Є., ОНОПЕНКА В.В., ТІТОВА Ю.Г., ЗАГОЛДНОГО В.В., ОХРІМЧУК Л.І., ШКОЛЯРОВА В.Ф., КЛІМЕНКО М.Р., ПАНТАЛІЄНКА П.В., ЯРЕМИ А.Г.,

розглянувши у відкритому судовому засіданні заяву *Особи 1* про перегляд Верховним Судом ухвали Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 27.12.2010 у справі за позовом *Особи 1* до *Особи 2* про стягнення боргу та за зустрічним позовом *Особи 2* до *Особи 1* про визнання п.1.1 договору удаваним,

ВСТАНОВИВ:

У квітні 2008 року *Особа 1* звернувся до суду із зазначеним позовом, мотивуючи вимоги тим, що 30.10.2006 ним та *Особою 2* укладено договір позики, за яким відповідач отримав від нього кошти в сумі 1262500 грн., які повинен був повернути до 1.01.2008, однак зобов'язання за договором не виконав. Просив стягнути з *Особи 2* борг за договором позики в сумі 1262500 грн., за додатковою угодою 669821 грн. і витрати, на сплату судового збору та оплату інформаційно-технічного забезпечення розгляду справи.

Особа 2 звернувся до суду із зустрічним позовом і просив визнати п.1.1 договору позики від 30.10.2006 удаваним, посилаючись на те, що між ним та *Особою 1* існувала усна домовленість про продаж частки в статутному капіталі Товариства з обмеженою відповідальністю «Науково-виробниче об'єднання «Екофільтр» за $500 тис. та про збільшення статутного капіталу товариства на суму $250 тис. Зазначав, що на виконання цієї домовленості фактично й було укладено спірний договір позики та складений акт прийняття-передачі грошових коштів у сумі 1262500 тис. грн. і майна вартістю 669821 грн.

Рішенням Вишгородського районного суду Київської області від 29.03.2009 позов *Особи 1* задоволено частково: стягнуто з *Особи 2* борг за договором позики з урахуванням трьох процентів річних від простроченої суми та індексу інфляції за весь час прострочення в сумі 1684662 грн. 39 коп.; у задоволенні зустрічного позову відмовлено.

Задовольняючи позов *Особи 1*, суд першої інстанції виходив із наявності в сторін правовідносин, що виникли з договору позики.

Ухвалою Апеляційного суду Київської області від 20.10.2010 рішення районного суду скасовано, провадження у справі закрито.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та закриваючи провадження у справі, апеляційний суд уважав, що між сторонами виникли корпоративні правовідносини, які не можуть бути предметом розгляду в порядку цивільного судочинства, а підлягають розгляду в порядку господарського судочинства.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 27.12.2010 касаційну скаргу *Особи 1* відхилено, ухвалу Апеляційного суду Київської області від 20.10.2010 залишено без змін.

У вересні 2011 року надійшла заява *Особи 1* про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 27.12.2010.

У заяві *Особа 1* просить скасувати зазначену ухвалу та направити справу на новий касаційний розгляд, посилаючись на неоднакове застосування судом касаційної інстанції до спірних правовідносин положень ст.167 ГК і ст.1046 ЦК.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5.09.2011 справу за позовом *Особи 1* до *Особи 2* про стягнення боргу та за зустрічним позовом *Особи 2* до Особи 1 про визнання п.1.1 договору удаваним допущено до провадження.

В обгрунтування заяви *Особа 1* додав рішення колегії суддів Судової палати в цивільних справах Верховного Суду від 14.04.2010 у справі за позовом *Особи 3* до *Особи 4* про стягнення боргу, в якій, на його думку, по-іншому застосовано положення ст.167 ГК та ст.1046 ЦК.

Цим рішенням Верховного Суду від 14.04.2010 скасовано рішення Апеляційного суду м.Києва від 24.12.2009 в частині відмови в задоволенні позову *Особи 3* до *Особи 4* про стягнення основної суми боргу та процентів за договором позики за період з 1.01.2004 до 31.10.2009. Рішення Дарницького районного суду м.Києва від 28.10.2009 в цій частині змінено: стягнуто з *Особи 4* на користь *Особи 3* борг у розмірі 359640 грн. і проценти за договором позики в розмірі 742656 грн. 64 коп., усього 1102296 грн. 64 коп., а також 1700 грн. судового збору та 120 грн. витрат на оплату інформаційно-технічного забезпечення розгляду справи.

Під час ухвалення вказаного рішення ВС, кваліфікуючи характер правовідносин сторін, дійшов висновку про те, що сторонами укладено договір позики (ст.1046 ЦК), та зазначив, що наявність між сторонами корпоративних правовідносин (ст.167 ГК) не перешкоджає укладенню ними будь-яких цивільно-правових угод, що регулюються нормами цивільного законодавства й не стосуються статутної діяльності товариства.

Перевіривши за матеріалами справи наведені в заяві доводи, Верховний Суд уважає, що заява *Особи 1* підлягає задоволенню з таких підстав.

За змістом п.1 ч.1 ст.355 ЦПК заява про перегляд судових рішень у цивільних справах може бути подана виключно з підстав неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

Подібними для зазначених справ є суб'єктний склад сторін (фізичні особи — учасники господарського товариства), предмет і підстави позову, однак при їх вирішенні касаційним судом неоднаково застосовані до подібних правовідносин норми ст.1046 ЦК та ст.167 ГК.

Так, постановляючи ухвалу, про перегляд якої *Особою 1* подано заяву, і застосовуючи норму ст.167 ГК, Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ дійшов висновку про виникнення в сторін корпоративних правовідносин, спір щодо яких підлягає розгляду судом господарської юрисдикції.

Проте із зазначеним висновком не можна погодитись із таких підстав.

Відповідно до ст.167 ГК корпоративні права — це права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

Виходячи з аналізу змісту ст.167 ГК й закону від 15.12.2006 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визначення підсудності справ з питань приватизації та з корпоративних спорів», на підставі якого внесено зміни до ст.167 ГК, справи, що виникають з корпоративних відносин — це, по-перше, спори між господарським товариством та його учасником (засновником, акціонером), по-друге, спори між учасниками (засновниками, акціонерами) господарського товариства, що пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності цього товариства та грунтуються на корпоративних правах, тобто на правах і правомочностях особи, передбачених законом і статутними документами, у зв'язку з наявністю у цієї особи частини в статутному фонді (майні) господарського товариства.

Таким чином, за змістом ст.167 ГК ознаками корпоративних прав є те, що суб'єктом цих прав є особа, яка має частку в статутному фонді (майні) товариства та набула правомочностей, передбачених законом та статутом товариства (організаційних та майнових).

У той же час за договором позики одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів (суму позики) або таку ж кількість речей того ж роду та такої ж якості (ст.1046 ЦК).

Договір позики є укладеним з моменту передання грошей або інших речей, визначених родовими ознаками.

Застосовуючи до правовідносин сторін положення ст.167 ГК та дійшовши висновку про наявність між ними корпоративного спору, Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ не врахував, що предметом спору є вимоги *Особи 1* до *Особи 2* про стягнення коштів, які грунтуються на цивільно-правових угодах (договорі позики від 30.10.2006 (п.1.1), на виконання якого сторонами складено акт приймання-передачі від 30.10.2006 (п.5) та додатковій угоді від 10.05.2007), а зустрічний позов *Особи 2* зводиться до оспорення цих угод із підстав, передбачених ст.235 ЦК (удаваний правочин).

Таким чином, не врахувавши змісту та характеру позовних вимог, підстав заявленого позову та давши неправильну юридичну кваліфікацію правовідносинам сторін, Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ припустився помилки в застосуванні норм матеріального права — ст.167 ГК, ст.1046 ЦК.

При цьому Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ не врахував, що набуття сторонами корпоративних прав у господарському товаристві не позбавляє їх права на укладення між собою цивільно-правових угод, не пов'язаних зі статутною діяльністю товариства, що регулюються нормами цивільного законодавства.

З огляду на викладене має місце неоднакове застосування судами касаційної інстанції ст.1046 ЦК та ст.167 ГК, що є підставою для перегляду ВС ухваленого судового рішення.

Ураховуючи те, що Вищим спеціалізованим судом з розгляду цивільних і кримінальних справ норма ст.167 ГК застосована неправильно, без належної перевірки характеру правовідносин сторін ухвалене ним рішення підлягає скасуванню з передачею справи на новий касаційний розгляд.

Що стосується заяви *Особи 1* та *Особи 2* про відмову від позову, то вона не підлягає задоволенню, оскільки згідно з гл.3 розд.V ЦПК ВС здійснює перегляд судових рішень у цивільних справах виключно з підстав і в порядку, встановленими цим Кодексом, у той час як відповідно до ст.174 ЦПК відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем може мати місце лише протягом розгляду справи (стст.174, 304, 306, 333, 334 ЦПК).

Керуючись стст.355, 360^3, 360^5 ЦПК, Верховний Суд

ПОСТАНОВИВ:

Заяву *Особи 1* про перегляд Верховним Судом ухвали Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 27.12.2010 задовольнити, передати справу на новий касаційний розгляд.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п.2 ч.1 ст.355 ЦПК.

РОЗУМНІ СТРОКИ

Типові порушення очима Євросуду

ВАС наголосив на усуненні надмірних ускладнень для звернення особи до суду

Вищий господарський суд України
Інформаційний лист

11 травня 2012 року *№1234/12/13-12*

Головам апеляційних адміністративних судів

До Вищого адміністративного суду надійшло доручення Кабінету Міністрів від 3.05.2012 №15645/1/1-12 до подання про виконання рішень Європейського суду з прав людини, які набули статусу остаточного, від 30.03.2012 №12.3-9/2212, яким поінформовано про проблеми, які призводять до визнання Європейським судом з прав людини порушень Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Серед них: порушення права на здійснення досудового слідства та розгляду справи судом протягом розумного строку. Надмірна тривалість розгляду справи, зокрема, пов'язана з численними випадками відкладення судових засідань, довготривалими та неодноразовими затримками при їх призначенні, незабезпеченням явки свідків або інших учасників процесу, затримками при організації запису судових засідань та оголошенні вироку тощо; неодноразовим поверненням справ судом на додаткове розслідування та/або новий розгляд до суду нижчої інстанції; тривалим розглядом справ судом касаційної інстанції; порушення принципів рівності сторін, юридичної визначеності та права на захист, на розгляд справи безстороннім судом, на доступ до суду, на виконання рішення національного суду тощо.

Про визнане Європейським судом з прав людини порушення права на розгляд справи впродовж розумного строку в справах «Крижанівський проти України», «Онопко проти України» ВАС інформував адміністративні суди листами від 1.02.2012 №279/11/13-12 та 5.05.2012 №1024/11/13-12, в яких звернув увагу на необхідність дотримання строків розгляду адміністративних справ.

Про визнане порушення права на доступ до суду у справі «Андрієвська проти України» ВАС повідомив листом від 10.04.2012 №1024/11/13-12 та окремо наголошує про спрямування організації роботи адміністративних судів на усунення надмірних правових і фактичних ускладнень під час звернення особи до суду і розгляду її справи у суді.

Про викладене повідомляється в порядку інформування.

Із стислим викладенням рішень Європейського суду з прав людини, вказаних у поданні, можна ознайомитися на сайті Міністерства юстиції в рубриці «Захист інтересів держави в Європейському суді» або в інформаційно-правовій системі «ЛІГА:ЗАКОН».

Цей лист пропонуємо довести до відома суддів місцевих та апеляційних адміністративних судів.

Голова суду
І.ТЕМКІЖЕВ

> Надмірна тривалість розгляду справ, зокрема, пов'язана з численними випадками відкладення судових засідань.

УКРАЇНА І СВІТ

Система незатребуваних цінностей

Прірва між ухваленими актами та їх реалізацією викликає кризу в галузі прав людини

МАРІЯ ДЕГТЯРЕНКО,
Інститут міжнародних відносин Київського національного університету ім.Т.Шевченка

У світі існують 3 дієздатні регіональні системи захисту прав людини: міжамериканська, африканська та європейська. До якої з них прямує Україна?

Показники правової держави

Гарантування основних прав і свобод людини та громадянина є найбільш яскравим показником правової держави. Прагнення Української держави стати повноправним членом світового співтовариства спрямовує зусилля влади на приведення національних конституційних норм у відповідність зі світовими стандартами дотримання прав і свобод людини.

Якщо раніше відносини у сфері реалізації, охорони й захисту прав людини регулювалися переважно внутрішньодержавним правом, то тепер вони стали об'єктом «опіки» міжнародного права. Це неминуче веде до інтенсифікації контактів між відповідними нормами міжнародного й національного права. Тому кожна держава повинна створити ефективні юридичні механізми опосередкування таких контактів, а відповідно, й реалізації взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань щодо прав людини. Численні наукові дослідження та опитування громадян України стосовно того, чи вважають вони, що права людини є дійсно найвищою цінністю і в країні існує ефективний механізм їх захисту, констатують далеко не позитивні висновки.

Незважаючи на значний інтерес науковців до регіональних механізмів захисту прав людини, в юридичній літературі висвітлюються лише загальні теоретичні аспекти цього питання. Міжнародну систему захисту прав людини творять договори загальнопланетарного та регіонального рівнів (конвенції, пакти тощо), а також відповідні контрольні та правозахисні органи.

Права в кордонах і без

Загальнопланетарні механізми тією чи іншою мірою пов'язані з Організацією Об'єднаний Націй. До них можна віднести конвенції та пакти, проголошені й затверджені Генеральною Асамблеєю ООН, а також органи ООН.

Згідно з положеннями Статуту ООН регіональні організації мали створюватися в основному для вирішення місцевих спорів, а також для застосування примусових заходів під керівництвом Ради Безпеки ООН. Проте невдовзі після створення Організації та прийняття її Статуту стали створюватись і дещо інші організації, мета яких — захист прав і свобод людини на регіональному рівні.

Нині існують 3 дієздатні регіональні системи: міжамериканська, африканська та європейська.

Міжамериканська система діє в рамках Організації американських держав і представлена Міжамериканською комісією з прав людини і Міжамериканським судом з прав людини. На відміну від відповідного європейського органу, Міжамериканський суд не здійснює значного впливу на формування регіональних стандартів прав людини. Він за 40 років свого існування розглянув трохи більше 10 справ. Уся його правозахисна діяльність полягає в тому, що до цієї установи можуть звертатися зі скаргою будь-які фізичні особи, групи осіб або недержавні організації. Відповідна комісія вживає заходів до досягнення дружнього врегулювання, а якщо цього не вдається досягти, — вона ухвалює висновок у справі. Ці висновки мають велику моральну вагу і, як правило, враховуються державами, обвинувачуваними в порушеннях прав людини.

Основні принципи цієї системи викладені в статуті ОАД, американській декларації прав і обов'язків людини та американській конвенції про права людини 1969 р. Остання закріплює виключно громадянські та політичні права (стст.3—25), причому у вужчому обсязі, ніж Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р., і лише наголошує на обов'язку вжити заходів щодо реалізації економічних, соціальних, культурних прав (ст.26).

Відповідно до цього документа створені Міжамериканська комісія з прав людини і Міжамериканський суд з прав людини. Проте робота цих органів, за оцінками багатьох фахівців, виявилася малоефективною.

Найбільш розвинутим механізмом захисту прав людини є європейська регіональна система. Захист прав людини та основоположних свобод відбувається на трьох рівнях:

- національному, на якому діють такі інститути, як конституція, закони, суди тощо;
- Європейського Союзу, на якому діють статутні договори ЄС, Хартія основних прав ЄС, органи ЄС тощо;
- міжнародному (це переважно діяльність Європейського суду з прав людини).

Причому в певних випадках можна спостерігати існування «конкуруючої» юрисдикції в цій системі.

Рада Європи є однією з найстаріших регіональних організацій, у рамках якої прийнято понад 150 документів з різних аспектів захисту прав людини, зокрема Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. і протоколи до неї (до сьогодні прийнято 14 протоколів), Європейська соціальна хартія 1961 р., переглянута в 1996 р., тощо.

Конвенція та протоколи закріпили не тільки перелік прав і свобод людини, гарантованих усім особам, які перебувають під юрисдикцією держав-учасниць, а й дієвий механізм забезпечення дотримання цих прав і свобод. Водночас ні сама конвенція, ні її механізми не призначені для того, щоб якось замістити собою національні системи захисту прав людини. Їх мета — додаткова гарантія захисту прав людини.

Загалом контрольні механізми, створені в рамках РЄ, значно дієвіші, ніж створені на підставі актів ООН.

Специфіка Чорного континенту

Місцева система пов'язана головно з Африканською комісією прав людини і народів, яка є установою Організації африканської єдності. Діє АКПЛН на підставі Африканської хартії прав людини і народів. Комісія кожні два роки заслуховує звіти держав про законодавчі та інші заходи щодо захисту прав людини, формулюючи з цього приводу судження і пропозиції. Також вона розглядає заяви громадян і недержавних організацій про масові й систематичні порушення прав людини, готує свої висновки для вищого органу ОАЄ — Асамблеї глав держав і урядів.

Певну специфіку мають акти з прав людини, розроблені та прийняті в результаті співпраці мусульманських держав. На Лондонській міжнародній конференції 1980 р., присвяченій пророку Мухаммеду, було прийнято загальну ісламську декларацію прав людини, схвалену Ісламською радою, яка не є міждержавної організацією. Декларація складається зі вступу, преамбули й 23 статей, що закріплюють громадські та політичні, а також економічні й соціальні права, хоча чіткого розмежування між ними не проводиться. Цей документ не має обов'язкового характеру, але відображає ісламський підхід до прав людини.

У рамках організації «Ісламська конференція» (ОІК) XIV конференція міністрів закордонних справ прийняла даккську декларацію прав людини в ісламі 1983 р. у формі резолюції. Цей акт підходить до питання прав людини з теологічного погляду. Держави — члени ОІК визнають, що:

- фундаментальні людські права і свободи є невід'ємною частиною ісламської релігії;
- ніхто не має права скасовувати, порушувати чи ігнорувати їх, але вони є божественними велінням;
- усі люди рівні в гідності без будь-якої дискримінації;
- всі люди є підданими Аллаха, і ніхто не має переваги над іншим, за винятком тих, хто має переваги на основі побожності.

У 1990 р. XIX конференція міністрів закордонних справ затвердила як резолюцію каїрську декларацію прав людини в ісламі, «яка є керівництвом для держав-членів у галузі прав людини». Декларація складається з преамбули та 25 статей, де наголошується, що «дотримання прав людини в ісламі перетворюється в акт поклоніння, а порушення — в огидний гріх кожної людини окремо».

У положеннях каїрської декларації закріплені як цивільні й політичні, так і соціально-економічні права. Спеціального механізму контролю за додержанням прав людини в рамках ОІК до цього часу не створено.

Теорія проти практики

Вчені та практики відзначають зниження гарантій дотримання прав і свобод людини на практиці. Нерідко йдеться про їх порушення. Зокрема, існує думка, що прірва між проголошеними правами та їх реалізацією виникає внаслідок нездатності держав втілити декларації в реальному житті.

Вважаю, що причиною порушень прав людини є відсутність практичних механізмів захисту, слабка система міжнародного, регіонального та національного нагляду за дотриманням прав людини, відсутність скоординованої та узгодженої діяльності різних міжнародних інститутів, покликаних опікуватися правами людини.

Міжнародні документи з питань захисту прав і свобод людини мають істотний вплив на процес формування громадянського суспільства в Україні та її розвиток як правової держави. Саме вони значною мірою сприяють вихованню в населення України правової культури.

Україна де-юре ввійшла до загальнопланетарної системи захисту прав людини ще в 1945 р., коли був затверджений Статут ООН. До європейської системи в рамках ОБСЄ наша держава долучилася в 1992 р. (тоді ще НБСЄ), а членом Ради Європи стала в 1995 р. З того часу підписані й ратифіковані численні акти щодо прав людини, в багатьох міжнародних контрольних і правозахисних органах є представники України.

Унаслідок тоталітарного минулого, через труднощі перехідного періоду (як об'єктивні, так і суб'єктивні) процес реального входження нашої країни в міжнародну систему прав людини рухається надзвичайно повільно. Хоча в Основах державної політики України в галузі прав людини 1999 р. задекларовано прагнення, щоб права і свободи людини, їх гарантії визначали зміст і спрямованість діяльності держави, поки що не прийнято конкретних рішень для реалізації цього.

Права людини ще не стали вирішальним чинником у внутрішній і зовнішній політиці України. Аби повністю адаптувати національне законодавство до міжнародних вимог, стандартів і нормативів у галузі прав людини необхідно розробити та прийняти Кодекс законів з питань захисту прав людини.

Унаслідок тоталітарного минулого, процес реального входження в міжнародну систему прав людини рухається надзвичайно повільно.

ФІЛІППІНИ

Суддю звільнять за багатство

Через приховування доходів голова Верховного суду Філіппін позбудеться посади.

Найвпливовіший суддя на Філіппінах покине свій пост, оскільки було виявлено, що він приховав майно, вартість якого становить мільйони доларів.

Звільненню голови Верховного суду Ренато Корони передували чотиримісячні розгляди в Сенаті Філіппін.

Сенатори визнали, що суддя порушив конституцію й зловжив довірою суспільства. Його також обвинуватили в тому, що він покривав колишнього президента країни Глорію Арройо, яка перебуває під вартою в очікуванні суду за обвинуваченнями в корупції й маніпуляціях на виборах.

Рішення Сенату вважається перемогою діючого президента Беніньо Акіно, який під час передвиборчої кампанії обіцяв очистити політичну систему від корупціонерів.

В'ЄТНАМ

Смертельні уколи... закінчилися

У В'єтнамі сотні засуджених до вищої міри покарання отримали тимчасове відстрочення: співробітники правоохоронних органів не можуть виконати вироки через брак у країні медичного препарату, що використовується для смертельної ін'єкції.

Негуманну страту через розстріл влада країни замінила використанням спеціального препарату ще в липні минулого року. З тих пір жоден смертний вирок не було виконано. Минулого року страту більш ніж 400 ув'язнених відклали через проблеми з імпортом спецпрепарату, повідомляє Reuters.

Тим часом правоохоронні органи американського штату Оклахома, де страчують більше ув'язнених, ніж у будь-якому іншому штаті, заявили, що в них залишилася тільки одна доза пентобарбіталу — спеціального препарату, що використовується для страти ув'язнених. Основною причиною дефіциту пентобарбіталу, який виробляється у Європі стала заборона на його продаж з боку ЄС, що виступає проти страти.

ВІДШКОДУВАННЯ

Бюджетна компенсація

Накази про стягнення сум збитків, завданих унаслідок виконання рішень ЄСПЛ, видаються Міністерству юстиції

Вищий господарський суд України

Інформаційний лист

від 17.05.2012 №01-06/660/2012

Про видачу господарськими судами наказів у справах за позовами Міністерства юстиції України про відшкодування збитків, завданих державному бюджету України внаслідок виконання рішень Європейського суду з прав людини.

Відповідно до вимог закону «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» Міністерство юстиції подає до господарських судів позови у справах про відшкодування збитків, завданих державному бюджету внаслідок виконання рішень названого суду. У зв'язку з цим ВГС уважає за необхідне звернути увагу господарських судів на таке.

Згідно з ч.1 ст.116 Господарського процесуального кодексу виконання рішення господарського суду провадиться на підставі виданого ним наказу, який є виконавчим документом; наказ видається стягувачеві або надсилається йому після набрання судовим рішенням законної сили; накази про стягнення судового збору надсилаються до місцевих органів державної податкової служби.

Отже, в разі задоволення позовів у згаданих справах господарські суди повинні видавати або надсилати накази про стягнення відповідних сум збитків саме Міністерству юстиції як стягувачеві. Накази ж про стягнення сум судового збору у цих справах у доход державного бюджету мають надсилатися до місцевих органів державної податкової служби.

Голова Вищого господарського суду України
В.ТАТЬКОВ

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

Персоніфікація за дозволом

26 травня в Сполученому Королівстві набрав чинності закон, що встановлює, яку інформацію про відвідувачів інтернет-сайти можуть додавати в «куки» (cookie) — невеликі текстові файли, які сервер передає браузеру користувача.

Cookie-файли використовуються для того, щоб налаштувати й персоніфікувати веб-сайт з метою збільшення ефективності роботи користувача при повторному відвідуванні. Крім того, через «куки» рекламодавці відстежують активність користувачів мережі й збирають статистичні дані.

Тепер, перш ніж занести яку-небудь інформацію про користувача в cookie-файл, сайт повинен отримати від відвідувача сторінки згоду на подібну операцію. Це має бути реалізовано так, щоб при відвідинах сайту автоматично відкривалося вікно-повідомлення з поясненням відвідувачу, яка саме інформація про нього буде записана. Тільки після згоди користувача, ресурс зможе додати дані про нього в «куки», повідомляє Бі-Бі-Сі.

Британським ресурсам дали рік на те, щоб увести всі необхідні зміни. Лише невелика частина сайтів уже відповідає новим вимогам, стосовно інших Управління уповноваженого в справах інформації Великої Британії, відповідальне за нововведення, пообіцяло не вживати каральних заходів, навпаки, воно повинне допомогти ресурсам унести всі потрібні відповідно до нового закону зміни.

Так, управління дозволило сайтам використовувати систему «мовчазної згоди»: якщо користувачі, ознайомившись з інформацією про cookie-файли, не покинули інтернет-сторінку, це автоматично означатиме їх згоду на надання подібних відомостей.

Закон Бізнес

Засновник і видавець:
ТОВ «Редакція газети «Закон і Бізнес»

Головний редактор:
Роман БОБОВ

Газета виходить з 15 червня 1991 року

Свідоцтво КВ № 3805 від 20.05.99

Р/р № 2600400002637
в АКБ «Правекс-Банк» м.Києва,
МФО 321983, код ЄДРПОУ 30374826

Багатоканальний телефон:
(044) 537-34-33

Адреса:
01021, м.Київ, Кловський узвіз, 9/2
E-mail: inzib@optima.com.ua

©При передруку матеріалів посилання на газету «Закон і Бізнес» обов'язкове

Редакція може публікувати матеріали в дискусійному порядку, не поділяючи поглядів автора

Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення тексту

Рукописи не рецензуються і не повертаються

Листування з читачами — тільки на сторінках газети

Оголошення і реклама друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець

Матеріали з позначкою (К) друкуються на комерційній основі

Виходить 52 рази на рік по суботах українською та російською мовами

Набір, верстка і фотоформи газети — комп'ютерний центр тижневика «Закон Бізнес»

Номер віддрукований у ТОВ «Мега-Поліграф», 04073, м.Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14

Номер підписано до друку 31.05.2012

Зам. № 24808
Загальний наклад 9860

ТУРИЗМ

Пропуск на двох

Отримавши британську візу, громадяни України можуть з'їздити з нею і до Англії, і в країну Святого Патрика, а ось з ірландською візою відвідати Велику Британію неможливо. Ситуацію може змінити створення між цими країнами єдиної туристичної зони. Дублін уже готовий піти на цей крок.

Міністр туризму Ірландії Лео Варадкар уважає, що необхідність збирати два комплекти документів для поїздки в сусідні держави відлякує мандрівників, а візове «об'єднання» на Британських островах дозволить збільшити турпотік. Як відзначає Euromag з посиланням на видання The Irish Times, реакція Лондона на цю пропозицію поки невідома.

Організація нового «міні-шенгену» можлива за принципом зони вільного переміщення, яка існує в країнах, що підписали Шенгенську угоду. Як відомо, Ірландія то Велика Британія, що належать до Євросоюзу, в Шенген не входять. Для відвідин цих країн потрібно оформляти національні візи.

На думку ірландської влади, отримуючи британську візу, туристи проходять достатньо перевірок і робити це ще раз заради ірландської візи безглуздо. Тому з 1 липня 2011 р. іноземцям, у тому числі й українцям, дозволили в'їжджати до Ірландії за британською візою (спочатку пускати збиралися до жовтня 2012-го). Згодом вирішено було перенести цей термін на жовтень 2016. Відзначимо, що завдяки візовим послабленням, інтерес туристів до Ірландії помітно зріс.

Не виключено, що скоро до Англії пускатимуть по ірландській візі.

ВІДПОЧИНОК

Не образьте подякою

Чайові можуть бути добровільними, обов'язковими або вкрай небажаними

У кожній країні існують свої традиції, як винагороджувати офіціантів, покоївок, таксистів. Наприклад, у США залишити без винагороди — майже те ж саме, що публічно дати ляпас. У Японії, навпаки, взагалі не прийнято залишати на чай, це вважають образою.

США

У Америці платять усім і скрізь. Навіть у «Макдональдсі» прийнято залишати $1—2 як винагороду. Якщо в ресторані ви вкажете в рахунку суму чайових менше 10%, до вас може підійти менеджер і запитати, що не сподобалося в обслуговуванні. Чайові «хороших» клієнтів в Америці можуть становити до 25% від суми замовлення.

Таксистам прийнято залишати на чай багато. Проте, якщо вам скажуть, що ви винні по долару за кожну валізу й кожні відкриті дверці — ввічливо відмовтесь.

Швеція, Данія, Норвегія, Фінляндія

Чайові в цих країнах давати не прийнято. У таксі й салонах краси оплата строго по чеку. Виняток становлять носильники: їм належить залишити €1—2 залежно від кількості багажу. У дорогих закладах поширена така послуга, як платний гардероб.

Якщо ви задоволені обслуговуванням в готелі, можете залишити невеликі чайові покоївці і портьє: на видному місці буває виставлена спеціальна коробка з табличкою €1.

Країна	Таксі		Ресторан, кафе	Готель
	%	$	%	$
США	Від 15		10—20	1—2
Китай, Японія	—	—	—	1
Ізраїль		1	10—12	1—2
Австралія Нова Зеландія	за бажанням		5—10 (у великих турцентрах)	—
Франція	5—10		15	2 (у євро)
Мексика, Аргентина, Бразилія		2—3	5—10	1—2
Єгипет, ЮАР	10		10	1—5
Італія, Іспанія	5—10		5—10	2 (у євро)

Для обслуговуючого персоналу в Туреччині, ПАР і на Кубі чайові — головне й часто єдине джерело доходу.

Японія, Китай, Гонконг

Чайові заборонені, винагорода за хорошу роботу може бути сприйнята як образа. Виключення з цього правила — в готелі в Китаї і Гонконзі можна дати $1 носильникові або $1—1,5 масажистові. У таксі чайові не залишають, водії дають здачу.

Ізраїль

У Ізраїлі чайових чекають усі, хто надає хоч які-небудь послуги, враховуючи навіть дуже незначні. У ресторанах і кафе слід додати 10—12% до суми рахунку, в готелях — 10%, персоналу в готелі — $1—2 на день, екскурсоводові — $2—5.

У салонах краси прийнято винагороджувати окремо кожного, хто торкався голови клієнта: мийника голови, майстрів стрижки, фарбування й укладання. Розмір чайових залежить від якості послуги.

У таксі чайові необов'язкові, але бажані.

ЗАБОРОНА

Шокуюча тверезість

Мерія японського міста Фукуока ввела мораторій на вживання спиртного місцевими чиновниками. Влада каратиме державних службовців, котрі розпивають алкогольні напої в людних місцях.

Відтепер усім чиновникам можна випивати тільки вдома, а в ресторанах, барах, кафе, в гостях у друзів і навіть на офіційних прийомах доведеться обмежитися безалкогольними напоями, пише The Japan Times.

Мер Фукуоки Соїтіко Такасіма визнав, що такий захід є «шоковою терапією», але пояснив уведення мораторію необхідністю відновити пошану місцевих жителів до влади, репутація якої дуже постраждала через низку інцидентів.

За останній місяць було як мінімум чотири такі історії: п'яний чиновник із керівництва місцевого порту побився з таксистом, а співробітник департаменту дошкільної освіти, перебравши, побив колегу по роботі. Як пише «Майніті симбун», місцевий пожежник, перебуваючи напідпитку, вкрав автомобіль, а ще одного педагога — завуча початкової школи — поліцейські зупинили за управління автомобілем у стані алкогольного сп'яніння.

Останній випадок і став приводом для введення заборони на розпивання алкоголю державними службовцями. Про реакцію самих чиновників на нові правила поки що нічого не повідомляється.

ФАУНА

Полювання на ловців

Індійська влада відновила найбільш радикальний спосіб боротьби з нелегальним знищенням тварин. Лісникам дозволили вбивати мисливців, котрі полюють на тигрів.

Тепер лісники штату Махараштра мають повне право застрелити на місці ловця, котрий полює на тигрів, пише The Guardian. В Індії проблема браконьєрства загострилася цього року: за минулі неповні п'ять місяців у країні було вбито 14 тигрів, 8 із них — у Махараштрі, що значно перевищує показники за 2011 рік.

Крім тигрів, співробітники лісової охорони зі зброєю в руках зможуть захистити слонів та інших рідкісних звірів. Спеціалізована охорона з'явилася в індійських заповідниках після того, як за останні тижні в браконьєрських капканах було виявлено двох тигрів.

Загальна кількість цих тварин у Індії становить приблизно 1400 особин.

ГРОШІ

Суд повернув Фортуну

У США після тривалої судової тяганини жінка повернула собі, викинутий у смітник, виграшний лотерейний квиток на $1 млн.

Майже рік тому американка Шерон Дункан купила лотерейний квиток і не зрозумівши, що він виграшний, викинула його. У смітнику квиток знайшла жінка на ім'я Шерон Джонс і спробувала отримати за ним виграш.

Так виникла суперечка, що переросла в судову тяганину. Ш.Джонс намагалася переконати суддю в тому, що викинутий квиток — покинута власність. А значить, переходить тому, хто володіє ним у цей момент. Ш.Дункан запевняла, що квиток кинула в сміттєву корзину тільки через помилку сканера, який показав, що він «порожній».

У результаті відповідачка не зуміла довести своїх прав на виграш. Суд зобов'язав її передати квиток Ш.Дункан. На думку Феміди, те, що жінка викинула квиток, зовсім не означає, що вона відмовилася від права власності на нього.

Представник відповідачки вже заявив про намір оскаржити вирок. До речі, мільйон доларів у будь-якому випадку ніхто не отримає: після відрахування всіх податків сума виграшу складе $680 тис.

ПОДОРОЖІ

Ніч у Мілані дорожчає

В Італії збільшилася кількість міст, що беруть з туристів плату за перебування. Тепер не тільки в Генуї, Венеції, Римі, Падуї, Флоренції, Белладжо, Сан-Джиміньяно та на острові Капрі, але й у Мілані приїжджим доведеться платити спеціальний податок, а з настанням осені в цьому списку міст з'явиться й Болонья.

З 1 липня кожен турист, що поселився в Мілані, повинен заплатити місту від €1 до €5 за ніч, залежно від «зоряності» готелю, повідомляє Euromag. Виключення передбачене для дітей до 18 років, молодих людей у віці до 25 років, якщо вони проживають в хостелах, а також для родичів осіб, що перебувають тут на лікуванні. Платити потрібно лише за перших 14 днів перебування в місті.

Оподаткувати туристів вирішила й влада Болоньї. Рада міста вже затвердила закон про введення туристичного податку на проживання в готелях. Його введуть з 1 вересня. Залежно від вартості номера ставка податку становитиме €2—2,5. Від сплати звільнять тільки дітей у віці до 14 років.

Прихильники цього заходу підкреслюють, що багато приїжджих навіть не знають про податок, оскільки такі платежі включені в готельний рахунок. У свою чергу власники готелів побоюються негативної реакції з боку туристів. У Мілані готельєри запропонували стягувати податок тільки за ночівлі в будні. За словами одного з членів Асоціації готельєрів Мілана, «безмитні вихідні» допоможуть уникнути різкого відтоку туристів з міста.

Уведення такого податку — тільки один із заходів жорсткої економії, ініційованих італійським урядом. За останні півроку чиновники обіцяли збільшити державні збори, що стягуються з мігрантів, і навіть увести податок на нерухомість.

За кожну зірку міланського готелю туристи тепер заплатять по євро за ніч.

ПОКАРАННЯ

Вирок для пса

У США собаку, якого хотіли приспати через агресивну поведінку, посадили в тюрму — найбільший у країні виправний заклад суворого режиму, відомий як «Південний Алькатрас».

Суд почав розгляд справи пса на кличку Чіф, який є родичем дикого вовка, ще у квітні. Тоді сусіди господарів собаки поскаржилися на те, що тварина регулярно тікає від своїх власників і лякає жителів усієї околиці. У свою чергу господарі собаки наполягали на тому, що пес ніколи нікого не кусав.

Ознайомившись з матеріалами справи, суддя прийняв рішення усипити Чіфа з метою безпеки. Та вмерти собаці не судилось. Замітку про Чіфа в одній з місцевих газет прочитав співробітник в'язниці суворого режиму в Луїзіані. У відповідному запиті до суду він попросив скасувати це рішення та віддати собаку на службу до виправної установи. Суддя погодився.

Чіф уже приєднався до тюремних вартових собак. Однак працювати він почне лише після проходження спеціальної підготовки.

УСМІХНИСЬ!

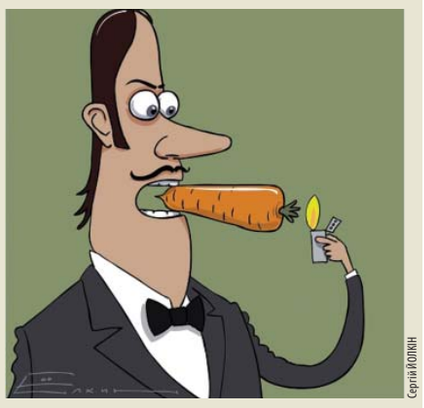

Жіноче щастя

Розмовляють дві подруги:
— Чому ти досі не виходиш заміж?
— А навіщо? Я вважаю за краще подарувати щастя багатьом чоловікам, ніж нещастя одному.

Не спати!

Якщо тебе носять на руках, обсипають квітами й дарують діаманти — прокидайся, а то на роботу запізнишся.

Термін зберігання

Всіх нас береже Господь. Ось тільки термін зберігання у всіх різний.

Господині на замітку

Щоб мильниця на гумових присосках краще трималася на кахляній плитці, треба присоски намазати клеєм.

Лінгвістичні особливості

Тільки в нас «дуже розумний» не завжди комплімент, «розумний дуже», — знущання, а «надто розумний» — погроза.

Строк придатності

— Любий, для чого ти взяв наше свідоцтво про шлюб і так довго його розглядаєш?
— Шукаю строк придатності.

АФОРИЗМ

Злочин потребує лише приводу.

Аристотель (народився в 384 р. до н.е.)